T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE YEREL KATILIM ARACI OLARAK MÜLKİ İDARE AMİRLERİ İLE VATANDAŞLAR ARASINDA YAPILAN "VATANDAŞLA BULUŞMA TOPLANTILARI": ASARCIK, SAMSUN ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

FATİH İZMİR

KOCAELİ 2019

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE YEREL KATILIM ARACI OLARAK MÜLKİ İDARE AMİRLERİ İLE VATANDAŞLAR ARASINDA YAPILAN "VATANDAŞLA BULUŞMA TOPLANTILARI": ASARCIK, SAMSUN ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

FATİH İZMİR

Doç. Dr. Abdulvahap AKINCI

KOCAELİ 2019

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE YEREL KATILIM ARACI OLARAK MÜLKİ İDARE AMİRLERİ İLE VATANDAŞLAR ARASINDA YAPILAN "VATANDAŞLA BULUŞMA TOPLANTILARI": ASARCIK, SAMSUN ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Fatih İZMİR
Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 26.06.2019/18

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Abdulvahap AKINCI

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Marco BOSCHELE

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Harun KIRILMAZ

KOCAELİ 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**
ÖZET ..... **III**
ABSTRACT ..... **IV**
KISALTMALAR ..... **V**
RESİMLER LİSTESİ ..... **VI**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **VI**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YEREL DEMOKRASİ VE KATILIM **4**
1.1. DEMOKRASİ **4**
1.2. KENTSEL DEMOKRASİ **7**
1.3. LİBERAL DEMOKRASİ **8**
1.4. SİYASAL KATILIM **10**
1.4.1. Siyasal Katılımın Şartları 13
1.4.2. Siyasal Katılım Çeşitleri 14
1.5. KENTSEL KATILIM **25**
1.5.1. Kentsel Katılımın Tarihsel Süreci 25
1.5.2. Kentsel Katılımın Kavramsal Olarak İncelenmesi ve Faydaları 27
1.6. ULUSLARARASI HUKUK METİNLERİNDE KATILIM **29**
1.6.1. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 29
1.6.2. Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi 29
1.6.3. Birinci Habitat Konferansı 30
1.6.4. Birleşmiş Milletler Stockholm İnsan Çevresi Konferansı 30
1.6.5. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 30
1.6.6. Ortak Geleceğimiz Brundland Raporu 31
1.6.7. Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı 32
1.6.8. Gündem 21 32
1.6.9. Avrupa Kentsel Şartı 33
1.6.10. Kahire Zirvesi 34
1.6.11. Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı 34
1.6.12. II. Habitat Konferansı 35

1.6.13. Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı 37
1.6.14. Avrupa Kentsel Şartı 37
1.6.15. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Ek Protokolü 39

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE KENTSEL YÖNETİM VE KATILIM 40
2.1. TÜRKİYE'NİN GENEL İDARİ YAPISI 40
2.1.1. Türkiye'nin Genel İdari Yapısının Tarihçesi 41
2.2. TÜRKİYE'NİN KENTSEL YÖNETİM YAPISI 50
2.2.1. Belediyeler 50
2.2.2. Büyükşehir Belediyeleri 56
2.2.3. İl Özel İdareleri 61
2.2.4. Köyler 65
2.3. TÜRKİYE'DE KENTSEL YÖNETİMDE KATILIM VE TÜRLERİ ... 67
2.3.1. Kent Konseyleri 67
2.3.2. Meclis Toplantıları 69
2.3.3. Halk Oylaması (Referandum) 69
2.3.4. Halk Toplantıları 69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İÇİŞLERİ BAKANLIĞININ "VATANDAŞLA BULUŞMA" KONULU GENELGESİ VE SAMSUN İLİ ASARCIK İLÇESİNDE UYGULANIŞI 71
3.1. SAMSUN İLİ ASARCIK İLÇESİ 71
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI 72
3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI 72
3.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 72
3.5. BULGULAR 73
3.5.1. Kişisel Bilgiler ve Bulgular 73
3.5.2. "Vatandaşla Buluşma Toplantısı" konulu Genelge'nin İçeriği ve Kapsamı 78
3.5.3. Genelgenin Raporlanması 80
SONUÇ 83
KAYNAKÇA 88
ÖZGEÇMİŞ 95

ÖZET

Geçmişten günümüze yönetim gücünü elinde tutan iktidarlar, hüküm sürdükleri topraklarda yaşayan bireyleri farklı tarz ve sistemlerle idare etmişlerdir. Geçmişten günümüze bu yönetim sistemleri sürekli yenilenip değişikliklere uğrayarak bugüne kadar gelmiştir. Günümüzde kullanılan en yaygın yönetim sistemi "demokrasi" dir. Demokrasinin klasik(doğrudan), temsili(liberal), radikal, katılımcı, militan ve müzakereci olmak üzere farklı biçimleri bulunmaktadır. Tarih boyunca hüküm süren buyurgan ve sert devlet anlayışı günümüzde yerini karşılıklı diyaloğa, paylaşıma dayalı ve iletişime açık siyasi sistemlere bırakmıştır.

Bu çalışmada, T.C. İçişleri Bakanlığı'nın 5.11.2016 tarihli "vatandaşla buluşma" konulu genelgesinde yer alan, halk toplantıları/ vatandaşla buluşma toplantıları incelenmiştir. Bu toplantılarda her yerleşim yerinde (il, ilçe, köy) o bölgenin sakinleri ve üst düzey yetkilileri bir araya gelerek, yöre sakinlerinin mevcut sorunlarını müzakere ederek çözmeye çalışmaktadırlar. Çalışmada esas amaç, ilgili genelgenin, demokrasi ve katılım ilkeleri açısından incelenmesi ayrıca uygulanışı ile ilgili önerilerde bulunmaktır.

Yanıtı aranan temel sorular; toplantılarda, demokrasinin unsur ve ilkelerine uygun hareket edilmiş mi? Siyasi katılım ilkelerine riayet edilmiş mi? Toplantıya katılan bireyler bu toplantılardan tatmin olmuş mu? Son olarak toplantıyı düzenleyen makamlar amaçlarına ulaşmış mı?

Çıkarılan sonuçlara göre toplantıların düzenlenmesi ve işleyişinde demokrasi ve katılım ilkelerine genel anlamda uyulduğu, toplantıya katılanların çoğunluğunun toplantıların düzenlenmesinden tatmin olduğu, toplantıyı düzenleyen makamların toplantıyı düzenleyebilme ve vatandaşların çoğunluğunun bu toplantılara katılmasını sağlama işlevini yerine getirdiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Siyasal Katılım, Halk Toplantıları

ABSTRACT

The governments holding the power of administration from the past to the present have ruled the individuals living in their lands in different forms and with systems. From past to the present, these management systems have evolved changing constantly. The most common form of use today is “democracy”. There are many kinds of democracy, including classical (direct), representative (liberal), radical, participatory, militant and deliberative democracy. Today, the old peremptory and oppressive state mentality has left its place to mutual dialogue, sharing and communicative political systems.

In this study were examined the Ministry of Interior’s circular dated 5.11.2016 "citizen meeting" in public meetings/meetings of the with the citizen. At these meetings, residents and senior officials of each region (province, district, village) come together and try to solve the current problems of local residents by negotiating. The main purpose of the study is to examine the relevant circular in terms of democracy and participation principles and to make recommendations regarding its implementation.

Basic questions to be answered are; have they acted in accordance with the elements and principles of democracy? Have the principles of political participation been followed? Are the individuals attending to the meeting satisfied with these meetings? Finally, have the authorities that set up the meeting achieved their goals?

It can be said that the general principles of democracy and accession are followed in the organization and functioning of the meetings, that the majority of the participants are satisfied with the meeting, that the organizers are able to organise the meeting and that the majority of the citizens are able to participate in the meetings.

Key words: Democracy, Political Participation, Public Meetings

KISALTMALAR

AB	**:** Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
b.	: Baskı
bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
Çev.	: Çeviren
DB	: Dünya Bankası
Dü.	: Düzenleyen
HABİTAT	: İnsan Yerleşimleri Konferansı (Centre for Human Settlements)
IMF	**:** Uluslararası Para Fonu (International Money Fund)
İ.İ.B.F.	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
M.Ö	: Milattan önce
M.S.	: Milattan sonra
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TEMA	: Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-Operation and Development)
s.	: Sayfalar

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: T.C. İçişleri Bakanlığı'nın 23635644-530-E.8154 sayılı, "Vatandaşla Buluşma" konulu genelgesi……...……..…… 79

Resim 2: Halk Toplantıları rapor örneği……...…...…... 81

Resim 3: Güvenlik Toplantıları rapor örneği……...…...…. 82

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Görüşülen Bireylerin Cinsiyetine Göre Dağılımı (%) ……..…....…. 73

Tablo 2: Görüşülen Bireylerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı (%)……...… 73

Tablo 3: Görüşülen Bireylerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı (%)……..……... 74

Tablo 4: Görüşülen Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%)…….…..…… 74

Tablo 5. Madde 1: Toplantıya katılanlar toplantının yapısı, işleyişi ve amaçları hakkında yeterli bilgiye sahiptir%..... 75

Tablo 6. Madde 2: Halk Toplantıları önemli bir yenilik değildir. Daha önce de Kaymakamlık ve Belediye benzer toplantılar düzenliyordu%..... 75

Tablo 7. Madde 3: Halk Toplantılarına Kaymakamlık, Belediye ve diğer kamu kurumları tarafından hazırlıklı gelinip toplantıya önem verilmektedir%…...…...….. 76

Tablo 8. Madde 4: Halk Toplantıları halka ve sivil toplum örgütlerine kendilerini temsil etme fırsatı sunup yönetime katılımlarını sağlamaktadır%…….…… 76

Tablo 9. Madde 5: Halk Toplantısına herhangi bir baskı veya zorlama olmadan kendi hür irademle katıldım ve istediğim talep ve şikayetimi dile getirdim%..... 77

Tablo 10. Madde 6: Halk Toplantısında katılımcılara da görüşleri sorularak ortak kararlar alınmaktadır%..... 77

Tablo 11. Madde 7: Halk toplantılarının etkili olduğunu düşünüyorum. Konuşulan konular daha sonra yerine getirildi%..... 78

Tablo 12. Madde 8: Halk Toplantıları bölge sorunlarının çözümüne önemli katkılar sağlamaktadır%..... 78

GİRİŞ

Geçmişten günümüze siyasi gücü elinde bulunduran devletler, iktidarlar, topraklarındaki insanları mutlu ve memnun edebilmek ve ayrıca hüküm sürdükleri topraklarda olan biteni kendi gözlemleriyle keşfetmek için değişik yollara başvurmuşlardır. Bu bazen yöneticilerin gizlice ve habersizce halkın arasına karışıp onlarla doğrudan temas kurarak olan biteni öğrenmeye çalışmasıyla bazen de insanların "huzurlarına" kolayca girmelerini sağlayıp onları dinlemeleriyle mümkün olabilmiştir.

Demokrasi en kısa tanımıyla halkın tamamının veya çoğunluğunun yönetimi elinde tutması şeklinde ifade edilebilir (Schmidt, 2001:13). Demokrasinin; klasik/doğrudan, yarı doğrudan, temsili/liberal, militan, radikal, katılımcı ve müzakereci demokrasi gibi farklı ifade ediliş şekilleri bulunmaktadır (Usta S. & Akıncı A.,: 2012:87).

Bunlardan günümüzde en yaygın kullanım alanına sahip olan temsili demokrasi; halkın kendisini yöneteceği temsilcileri periyodik bir şekilde yapılan seçimler vasıtasıyla seçmesi yöntemidir. Temsili demokrasiye alternatif olarak öne çıkan katılımcı demokrasi de halkın siyasi karar alma süreçlerine salt seçimler vasıtasıyla değil de seçimlerden başka katılım yöntemleriyle de katılımını içerir (Dursun, 2006:191-192). Müzakereci demokrasi ise toplumun ilgili katmanlarının kendileriyle ilişkili bilgileri paylaştığı, sosyal meseleler hakkında konuşup görüşlerini açıkladığı ve bu eylemlerle de siyasi karar alma süreçlerine aktif katılım sağladığı söylemci, sosyo-politik bir sistemdir (Sitembölükbaşı, 2005:147).

Halkın kendini yönetmesi, önemli konularda onun adına karar vermesi için seçimler vasıtasıyla göreve getirdiği temsilcilerin idaresi, temsili demokrasiyi kısaca tanımlamaktadır. Ancak toplumlarda diğer sosyal olgular gibi gelişip değişmektedir. Uzun yıllar kullanılan ve yararlanılan olgular zamanla eskimekte, yeni ihtiyaçlara cevap verememektedir. Temsili demokrasinin zamanla eskimesi, daha çok özgürlük-daha çok ifade hürriyeti iddiasını savunan liberalizm akımlarının yaygınlaşması,

bireyleri, toplumları yönetimde daha görünür kılmaya, daha etkili olmaya itmiştir. Bu da toplumun/ bireylerin ülke için ya da bulundukları yerleşim birimleri için alınacak önemli kararlara müdahil olma vasıflarını güçlendirmiştir.

Yukarıda sayılan gerekçelerle siyasal katılım ve demokrasinin tüm enstrümanları kullanılarak toplumun/ bireylerin yönetime katılım kapasitelerinin arttırılması yolları, günümüzde, siyaset bilimi tarafından yanıtı aranan soruların başında gelmektedir.

Bu çalışmada da son dönemde kentsel katılım olgusunun uygulama yöntemlerinden biri olan "Vatandaşla Buluşma" ve "Halk Toplantılarının" kentsel katılıma etkileri ile uygulama ve algı bakımından katılım olgusunun incelenmesi ele alınmıştır.

Bu çalışma giriş ve sonuç dışında üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölümde demokrasi ve katılım olgusu kuramsal olarak incelenip bu bağlamda demokrasi, kentsel demokrasi, liberal demokrasi, kentsel katılım ve siyasal katılım konuları değerlendirilmiştir. Bu çerçevede siyasal katılımın şartları ve çeşitleri sıralanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanında kentsel katılımın tarihsel sürecine kısaca değinilip ayrıca uluslararası hukuk metinlerinde yer alan katılım konularına yer verilmiştir.

İkinci bölümde de kentsel yönetim ve katılım konusunda Türkiye'nin durumu incelenmeye çalışılmış, önce Türkiye'nin idari yapısının geçmişi ve bugünkü durumu daha sonrasında ise Türkiye'nin kentsel yönetim yapısı açıklanmış, bu kapsamda Türkiye'de bulunan yerel yönetimler hakkında da bilgi verilmiştir. Bölümün sonunda ise Türkiye'de kentsel yönetimlerde yaygın olarak uygulanan katılım türlerine göz atılmıştır.

Üçüncü bölümde ise tezin ilhamını aldığı T.C. İçişleri Bakanlığı'nın "Vatandaşla Buluşma" konulu genelgesi ele alınmış, önceki bölümlerde açıklamaya çalışılan "demokrasi ve katılım" kavramları açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Bölümün sonunda ise Samsun ili Asarcık ilçesinde -ilgili genelge gereği- Asarcık Kaymakamlığınca yapılan vatandaşla buluşma toplantılarında dağıtılan anketlerce elde edilen sonuçlar analiz edilip değerlendirilmiştir. Bu amaçla yapılan anketler

sonucunda elde edilen verilere Frekans Analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz ve testlerin sonucu tablolar halinde sunulmuş ve açıklamaları yapılmıştır. Testlerin ve analizlerin sonuçlarına göre, halkın demografik özelliklerine bağlı olarak ileri sürülen hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığı incelenmiştir.

Sonuç bölümünde ise konunun genel bir değerlendirmesi yapılıp, giriş bölümünde öne sürülen varsayımların doğrulanıp doğrulanamadığı tartışılmış ve bazı genellemelere varılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma kuramsal ve uygulamalı özellikler taşımaktadır. Kuramsal bilgiler, kentte siyasal katılımın teorik olarak incelendiği literatür üzerinden yoğunlaşacağı gibi uygulama alanına ilişkin olarak konu ile ilgili kaynaklardan sağlanacak hukuki, siyasi ve sosyal olgulara ilişkin olarak derlenecek bilgiler olacaktır.

Konu ile ilgili kütüphane, internet, kitap, makale, rapor, süreli-süresiz yayınlar, bilimsel araştırmalar vb. yazılı kaynak araştırması yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YEREL DEMOKRASİ VE KATILIM

1.1. DEMOKRASİ

Demokrasi olgusu, siyasal bilimler arasında üzerine en çok yorum yapılan, derinlemesine tartışmaların yaşandığı ve bilimsel literatürde çokça yer eden en önemli olgulardan biridir.

Antik çağlarda Yunan şehir-site devletlerinde daha çok halk meclisinin egemenliği anlamına gelen bu kavram, günümüze değin çeşitli değişimlere uğrayarak günümüze kadar ulaşmış ve geçerliliğini korumuştur. Sözünü ettiğimiz bu kullanımların çoğunda demokrasi bir yönetim biçimini ifade etmektedir ancak uygulama noktasında yönetim biçimleri de demokrasi olgusunun formunu biçimlendirmiştir.

Tüm kullanımlarının ötesinde genel itibariyle demokrasi, günümüzde Antik çağlar ve daha sonraki dönemler itibariyle değişik anlamlarda uygulanmaktadır. Katılım olgusunun revaçta olduğu günümüzde, katılım hakkına sahip vatandaşların bulunduğu "temsili demokrasi" tarzı günümüzde de en çok kullanılan demokrasiyi kullanma biçimi olarak dikkat çekmektedir (Kızıl, 2008:107).

Esasında unsurları, çeşitleri ve kullanım alanları hemen hemen aynı olmasına rağmen demokrasi kavramı, ilk olarak göründüğü Eski Yunan'dan günümüze kadar farklı şekillerde ifade edilmiştir. İşte bu yüzden net bir biçimde tanımlanabilmesi çok zordur. Zira toplumlar, milletler ve kişiler demokrasi kavramını kendi inanç, değer yargıları ve yaşadıkları çevrenin/toplumun ruhuna göre yorumlamışlardır (Ejder,1996:190).

Demokrasi sözlük anlamı itibariyle halkın kendi kendini yönetme biçimi olarak tanımlanmaktadır. Latince bir deyim olan demokrasi halk anlamına gelen *demos* ile

egemenlik-iktidar anlamına gelen *kratos* sözcüklerinden oluşmaktadır (Gözübüyük, 2003:22). Demokrasi en genel tanımıyla halkın halk tarafından yönetilmesi, egemenliğin millete veya halka ait olmasıdır (Derdiman, 2006:91). Bu çerçevede demokrasi iktidarın halkın elinde olmasına vurgu yapan bir kavramdır. Abraham Lincoln 1864 yılında verdiği bir söylevde demokrasiyi "halkın, halk tarafından, halk için yönetimi" olarak tanımlamıştır. Bir diğer Amerikan başkanı Jefferson'a göre demokrasi ise; "tüm yurttaşların, kendilerini yöneten kuralları ve bunlara ilişkin temel kararları kendilerince almasının ve yaptırıma bağlamasının hem hakları hem de görevleri bulunduğu bir yönetim tarzı" ya da "en üst iktidarın halkta bulunduğu ve halkın belli aralıklarla tanınan özgür seçimlerde temsilcilerini seçtiği, temsil ve devredilmiş otorite yoluyla halk tarafından dolaylı olarak kullanılan hükümet biçimine imkân veren siyasi sistemdir" (İba, 2008:81).

Mustafa Kemal Atatürk ise demokrasiye ilişkin olarak "Demokrasi prensibi, hakimiyete istismak eden vasıta ne olursa olsun esas olarak milletin hakimiyete sahip olmasını ve sahip kalmasını icap ettirir", "Demokrasi esasına müstenit hükümetlerde, hakimiyet halka, halkın ekseriyetine aittir. Demokrasi prensibi, hakimiyetin millete ait olduğunu, başka yerde olamayacağını iltizam eder. Bu suretle, demokrasi prensibi, siyasi kuvvetin, hakimiyetin menşeine ve meşruiyetine temas etmektedir" demiştir (Aktan, 04.11.2018:4).

Demokrasinin günümüzde kullanıldığı şekle yakın anlamda tanımlanması ilk olarak Yunanlılar'da ve M.Ö. VI. ve IV. yüzyıllar arasında görülmüştür. Eski Yunan'da Kleisthenes reformları ile kan bağına dayalı kabile örgütlenmelerinin yerine yerleşim yeri temeline dayanan deme (mahalle) örgütü kuruldu. Bu reform aristokrasinin klan üzerinden elde ettiği gücü kırarak, "deme" kelimesinden kaynaklanan "demos"un iktidarını sağladı (Kışlalı, 1984:65-66). Eski Yunan demokrasisi sadece özgür erkekleri içine alan, kadınlar, köleler ve metoikosları (site yurttaşı olmayan yabancılar) dışarıda bırakan, bu bakımdan kısıtlı bir çerçeve içerisinde bir demokrasi, şimdi doğrudan demokrasi olarak adlandırılan biçimi ile var olmuştur. Bu türden bir demokrasinin mahalle temeline dayanmasının arkasında özellikle mahalleye atfedilecek demokrasiye özgü olma gibi bir nitelikten daha çok, o dönem Atina'sında kabile örgütlenmesine dayanan ve aristokrasinin çıkarlarına uygun olan seçim düzenin yerini mahallenin alması ile aristokrasinin gücünün kırılması isteği

yer almaktadır (Şenel, 1982:146). Yunanlıların kendi içlerinde ilk görülen kent Atina'dır ve demokrasi de burada olgunlaşmıştır. Atina Demokrasisi olarak da adlandırılan bu demokrasi biçimi, Yunan demokrasileri arasında en popüleridir ve demokrasi düşüncesinin günümüze kadar ulaşmasında yadsınamaz katkıları olmuştur.

Avrupa'da modernleşme sonrası ortaya çıkan yönetim sistemi arayışları içerisinde siyasal sistem üzerine düşünenlerin sosyal hayatın ve sınıfların farklılaşıp gelişmesiyle Avrupalıların demokrasi kavramına yeniden başvurdukları görülmüştür. Yurttaşların kendilerini temsil eden temsilciler aracılığıyla yönetime katıldığı temsili demokrasi, monarşi karşısında önce aristokrasinin, sonra da burjuva sınıfının desteklediği bir kavram olmuş ve günümüz çağdaş demokrasilerine değin varan gelişme sürecini yaşamıştır. Bu süreç içerisinde yönetime katılım haklarına kimlerin sahip olacağı konusu her zaman önemli olmuş, kademe kademe gelişen bir süreç ile önce servet sahiplerinin (burjuvazi), sonra kadınların ve sonunda da medeni haklara sahip olan tüm bireylerin katılımını içine alarak daha yüksek bir seviyeye ulaşmıştır. Bu seviyeye ulaşırken şüphesiz demokrasiyle birlikte diğer bazı kavramlar da başkalaşıma uğramıştır. Örneğin hükümdarın malı sayılan devlet konumundan, bireylerin kişisel bağlılığı esasına dayanan "ulus" modeline geçilmesi ve bu ulusunda yönetime katılma yetkisini temsilcileri vasıtasıyla kullanabilmesi bu başkalaşım ile oluşmuştur. Ayrıca tüm anlatılan değişikliklerin ve yurttaşların yönetime bir nevi ortak olmasının yazılı bir anayasaya dayanması ve bu anayasaya da devletin-hükümdarın kendini bağlı tutması, ortaçağ devletlerinde kral ya da feodal beyin şahsında bir araya gelen ve tek elde toplanan egemenlik yetkilerinin dağılarak devletin değişik birimleri etrafında bölüştürülmesi gibi gelişmeler bu başkalaşımı göstermektedir (Öztekin,2003:64).

Sözü edilen tüm bu gelişmeler ve demokrasi kavramı etrafında demokrasinin uygulandığı ülkelerin etnik, dinsel, mezhepsel ve sosyokültürel farklılıklarının da etkisiyle farklı yorumlar ve kavram türemiş olsa da demokrasi, değişmeyen tek kavram olagelmiştir.

Klasik demokraside ya da temsili demokraside, yönetim eylemine halkın ne şekilde ve hangi ölçüde katkı sağlaması olarak ifade edilebilecek olan katılım kavramı merkezi bir önem taşımaktadır. Kimi zaman bu kavram seçimlere katılım olarak ifade edilirken, kimi zaman da toplumsal kesimlerin yönetime etki amaçlı olumlu ya da olumsuz tutum ve davranışları çerçevesinde gündeme gelmektedir.

1.2. KENTSEL DEMOKRASİ

Demokrasinin değişim süreci, ulus-devlet kapsamında ifadesini bulan bir süreçtir. Bu süreç feodal toplumdan endüstri toplumuna geçişle birlikte ortaya çıkmıştır. Endüstri toplumuna giden yolda dönüşüm geçiren ulus- devletler, bir kısım faktörlerin etkisiyle kamu hizmetlerinin faaliyet alanını artan bir biçimde genişletmek durumundadırlar. Devletin hizmet alanlarının bu şekliyle artıp çeşitlenmesi ülkelerin, topraklarının her alanında aynı standartta kamu hizmetini verme durumunu etkilemektedir. Bu durumun en önemli sebebi yerel birimlere hizmet götürülürken karşılaşılan ulaşım sorunlarıdır. Devlet yönetiminin merkezden taşraya götürdüğü hizmetleri aynı kalitede sunma yükümlülüğü bazı sorunları da beraberinde getirmektedir (Pirene, 1982:22).

Sanayileşme kentlere olan ilgi ve göçü arttırmış böylece kırsal bölgelerde nüfus azalırken kentlerde ise nüfus hızla artmıştır. Kent nüfusunun artması kentlere ilişkin yeni sorunları ortaya çıkarmış ve devletleri farklı çözümler üretmeye yöneltmiştir. Ayrıca her kentte devletin ayrı birer yerel yönetim birimi oluşturması fikrinin temelleri atılarak Avrupa kent yönetimi alanında yeni bir döneme girmiştir. Böylece kentsel yaşamın düzenlenmesinde kent yönetimlerinin etkinliği ve yaygınlığı artmıştır (Weber, 2003:239-255).

Bu gelişmenin Avrupa'nın tarihsel gelişiminde de önemli bir yeri vardır. Avrupa'nın ilerlemesi birçok sebeple açıklanabileceği gibi önemli sebeplerden biri de kentleşmenin oluşturduğu itici güçtür. Kentleşme öncesi Avrupa'da feodalite sebebiyle ilişkiler kapalı ve değişime kapalı durumdaydı. Bu durumu değiştiren, kentleşmeyle daha özgürleşen ve iletişim kanalları açılan kentli insanlar olmuştur. Ve bu kentler feodal ilişkilerin dışından gelen kentli insanlar tarafından kurulmuştur (Holton, 1999:85-116).

Bireyler feodal alışkanlıklarından ve ilişkilerinden özgürlük dürtüleriyle kurtulabilmiştir. Çünkü ortaçağ kentlerindeki insanlar hizmet isteme, yasa yapma ve vergi koyma yetkisi, piyasaya girip özgürce ticarete katılabilme ve kendi politikasını

belirleme gücüne sahip oldukları, kentlere özgü kurumlara sahip durumdadır (Güler, 1992:22).

Yerel demokrasinin tarihsel gelişim sürecine bakıldığında demokrasi, doğum yeri olarak Eski Yunan için site demokrasisi olarak ortaya çıkmış, ulus bazında değerlendirilmeden önce bir komüne ait yönetim şekli olarak tarihte yer almıştır. Demokrasinin doğrudan biçimine günümüzün bilim ve teknik olanakları sonuna kadar kullanılsa dahi komün dışında rastlamak mümkün değildir. Komün doğrudan demokrasinin tezahürü olarak bir bakıma temsili demokrasinin başlangıç formudur (Ertan, 2003:204-215).

Avrupa açısından daha sonraki dönemlere bakıldığında ise modern devletin unsurları olarak kabul edilebilecek olan yasa yapma, vergi koyma, yargı yetkisini kullanma gibi özelliklerin komünlerde de bulunduğunu ve bu durumun komünlerin aslında modern devletin temelleri sayılabileceğini kanıtlamaktadır (Ertan, 2003:204-215).

1.3. LİBERAL DEMOKRASİ

Demokrasinin gelişip ilerlemesiyle merkezine "tanrı"yı alan egemenlik anlayışı yerini yavaşça "halk"a vermiştir. Ancak yine de halk kavramı günümüzdeki tanımını tam olarak karşılamamaktadır. Çünkü bu "halk" kavramında toplumun bazı kesimleri hala yer almamaktadır.

Liberalizmin en temel ilkelerinden biri devletin egemenlik şartlarını ve alanlarını belli yasalarla sınırlandırılmasıdır. Kısaca buna "kanunların egemenliği" veya "hukukun üstünlüğü" de diyebiliriz. Buradan yola çıkarak liberalizmin bahsedilen kanunların egemenliğini sağlayabilmesi için iki şart vardır. Bunlardan biri yazılı anayasalar diğeri de kuvvetler ayrılığıdır. Burada amaç kanun koyucuların sübjektif saiklere dayanarak farklı yönelimlerde bulunmalarını engellemektir. Liberalizm ilkesinin de kanunların egemenliğini savunduğu göz önüne alındığında bu sisteminde liberalizme uygun olduğu söylenebilir. Gerçekten de özgürlük; kişilerin ve kurumların

pratikteki uygulamalarından bağımsız olarak kanunlara uyulması ve başka insanların/ bireylerin de iradelerine de bağlı kalınmamasıdır (Yumer, 1988:24).

Demokrasi ve liberalizm birbirlerinden ayrı düşünülemeyen iki unsurdur. Liberalizmin temellerine oturması için gerekli olan yönetim şekli demokrasidir. Liberalizm ve demokrasi mutlak bir devlet otoritesinin olduğu yerlerde yaşayamaz. Çünkü mutlak otoritelerin olduğu yerlerde bazı kesimlere belli imtiyazlar tanınır. Yine iki sisteminde işlerlik kazanması için tüm bireylerin eşit haklardan adaletli bir şekilde yararlanması gerekir. İki sistemde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması kabul edilemez. İki sistemde vatandaşa güven esasına dayanır ve bu sayede tüm bireylere geniş hak ve sorumluluklar verilir. İki sistemde benzer insan tipini hedef almış ve yönelmiştir. Bu insan tipi de tutarlı, aktif, bağımsız, mücadeleci, rekabetçi, topluma yönelmiş, maddi refahı esas alan uzlaşmacı bireydir (Türkkan,1987:34).

Demokrasi açısından kazanılan çoğu değerin aslında liberalizm ürünü olduğu söylenebilir. Özgürlükle beraber özgürlük kaynaklı haklar ve temel insan hakları liberalizmle ortaya çıkan demokrasinin de sahip olduğu değerlerdir. Kabaca, halkın yönetimi anlamına gelen demokrasinin, çoğunluğun tahakkümüne dönüşmesinin önlenmesi, azınlığın çoğunluğa karşı korunması, temel hakların gücü elinde bulunduran çoğunluğun girişimleriyle yok edilemeyeceği gibi vasıfları liberal düşünceyle demokrasinin vazgeçilmez bütünlüğünü ortaya koyar. Liberalizm olmadan demokrasi, demokrasi olmadan da liberalizm gerçek ve ideal anlamda ifade edilemez (Erdoğan, 1990: 20-34).

Liberal demokrasinin temelinde bazı önemli esaslar ve yasalar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi devletin demokratik bir şekilde örgütlenmesidir. Demokrasinin esas anlamı kamuoyuyla meydana gelen ve kamuoyuna karşı sorumlu olan bir yönetim şekli olmasıdır. Sorumluluk ilkesi, siyasal iktidarın kendi temsilcilik özelliğini sürekli kontrol etmesi yani kamuoyu desteğine sahip olup olmadığını araştırmasıdır. Kamuoyu da açık ve serbestçe oluşmalıdır. Halkın düşüncelerini açıkça ve serbestçe açıklayabilmesi de katılım, söz ve oy hakkı imkanları ile oluşur. Bir diğer ilke de kamuoyunun diğer kesimleri arasında anlaşmazlıklar bulunması durumunda esas olanın çoğunluk kararları olmasıdır. Kısaca siyasal iktidarın anayasal kontrolü, dürüst

seçimler, ifade özgürlüğü, sivil örgütlenmenin siyasal katılımı gibi ilkeler liberal demokrasinin en önemli şartlarındandır (Dahl, 1982: 11).

Liberal demokrasi, özerk ve özel örgütlerin varlığını özendirmektedir. Siyasal iktidarın politikası, söz konusu örgüt ve grupların var olan ya da ilerde gerçekleşecek olan anlaşmazlıklarından doğmaktadır. Siyasal iktidarın yapması gereken de bu örgüt ve grupların varlığını bu süreçte -seslerini de kısmamak şartıyla- anlaşmazlıkları ve farklılıkları asgari seviyeye indirmek ve bu durumları kontrol altına almak olduğu savunulmaktadır (Finer, 1974: 62-70).

İnsan haklarının korunması bağlamında, liberalizmin demokrasiden daha etkili olduğu savunulabilir. Demokraside yer alan genel oy ilkesi doğrultusunda meydana getirilen meclislerin ya da yapılan referandumlar neticesinde toplumun çoğunluğunun aldığı kararlar ve yaptıkları tercihler bazen bireysel özgürlükleri sınırlayabilmektedir. Bu duruma en yakın örnek Almanya'da yaşanmıştır. Hitler demokratik yöntemler ile iktidarı ele geçirip ve anayasanın kendisine tanıdığı yetkileri kötüye kullanarak özgürlükleri kaldırdı. Liberalizmde var olan bazı temel ilkeler, kişilerin bazı dokunulamaz, devredilemez haklarının olduğu ve hiçbir iktidarın bu alanlara müdahale edemeyeceğini öngörür. Bu durumda anlayışı özgürlükler açısından sağlam zeminleri sağlamaktadır (Akıncı, 2011:16).

Yukarıda açıklamaya çalışıldığı biçimiyle, liberal demokraside müdahaleci bir iktidar reddedildiği için liberal bir demokraside toplumu dizayn eden siyasal iktidar araçları da yer almamalıdır. Siyasal iktidarın amacı bireysel hürriyetlerin kullanımını engelleyen araçları kaldırmak ve toplumsal konsensusa dayanan bu düzenin varlığını sağlayıp güvence altına almak olmalıdır.

1.4. SİYASAL KATILIM

Günümüzde en yaygın devlet biçimi olan ulus devletlerin en önemli özelliklerinden biri devletin egemenlik kaynağını ilahi bir kuvvetten değil de bizzat yönetilenlerden almasıdır (Topbaş, 2010:90). Bu sebeple siyasal katılımı ortaya çıkaran en temel unsur "halkın iktidarı" da denilen demokrasidir (Aslan ve Kaya, 2004:214).

Başarılı bir demokraside politikacıların temsili demokrasi vasıtasıyla halkı yönetmesi yerine vatandaşların katılım vasıtasıyla yönetime ortak olması daha ön plandadır (Barber, 2003:151). Demokrasisi güçlü ülkelerde katılma, kişinin kendisini ifade etme şeklidir. Bu durum vatandaşlık bağının bir yaşam tarzı olarak görülmesine de benzetilebilir (Barber, 2003:153). Demokrasinin en yaygın kullanım şekliyle "halkın kendi kendini yönetmesi" ifadesini bulması için katılım unsurunun işlerliğinin arttırılması gerekmektedir.

Katılım demokrasi kadar eski bir kavramdır (Outhwaite, 2003:413). Katılımın Eski Yunan Agora'da ki site devletlerinin varlığından itibaren günümüze kadar geldiği söylenebilir (Erdoğan, 2001:10). Demokrasi bilimiyle uğraşanların çoğuna göre demokratik sürecin amaca ulaşabilmesi için vatandaşların demokratik sürece ilgi duymaları gerektiğini savunmuşlardır (Powell, 1990:17). Vatandaşlarında demokratik sürece ilgi duyduklarının en büyük göstergesi katılım faaliyetlerinin çokluğudur.

Günümüzde katılım kavramı oldukça yaygın bir kullanım sıklığına sahiptir (Lucas, 1976:136). Ancak yine de sık kullanımın verdiği zararla katılımın anlamı apaçık bir biçimde ifade edilememektedir. Bunun iki temel sebebi bulunmaktadır. Birincisi siyasal katılım ile demokrasi arasında paralellik kurulmaya çalışılmasıdır. Gerçekten de gelişmekte olan ülkeler vatandaşlarını katılım ilkesi ile demokratik olgunluğa taşımak isterken, gelişmiş ülkelerde ise var olan demokrasi kültürüne olan sadakatin sürdürülmesini sağlamaktır. İkinci sebep ise siyasal katılımın uygulanmasında görülen farklılıklardır. Ki bu farklılıklar katılımın anlamını da değişime uğratmaktadır (Uysal, 1984:1-3).

Siyaset bilimcileri de siyasal katılımın tanımı konusunda aynı tanımlama etrafında birleşememişlerdir (Çam, 1990:153). Siyasal katılım ile ilgili yapılan tanımlarda hep farklı alanlara atıf yapılmıştır. Bunlardan bazıları siyasal davranışlar, üretim ilişkileri, hukuka uygun eylemler ve özgür vatandaşların özgürce ifade ettikleri davranışlardır (Duran, 2005:132).

Katılım bireylerin siyasal karar alma süreçlerine gönüllü olarak girme ve de bu süreçlerle etkileşimde bulunma isteğidir. Bu haliyle, siyasal katılım demokratik düzenin başat aktörü durumundadır (Çukurçayır, 2002:31). Bazı siyaset bilimciler

kişilerin özgür iradeleriyle kendiliğinden gelişen eylemlerini siyasal katılıma sokarken, bazıları da bir yönlendirme sonucu gelişen katılım eylemlerini de siyasal katılım başlığı altında değerlendirmiştir (Çam, 1990:153). Yine bazı siyaset bilimciler bireylerin pasif duruşlarını (tutumlarını) siyasal katılım içerinde görmez iken bazıları da tutum dahil tüm durumları ve politik düzen karşısındaki duruşlarını da siyasal katılım açısından değerlendirmiştir (Çukurçayır, 2002:29).

Siyasal katılım modern toplumlarda demokrasinin ulaştığı seviyeyi göstermektedir (Özbudun, 1976:3). Siyasal katılımın çeşitlere ayrılmasında temel ölçüt genel olarak karar alma süreçlerine katılan kişi sayılarıdır (Lucas, 1976:138). Siyasal katılım ilkesi demokratik sistemin ömrünü uzatan ilkelerdendir. Ayrıca sadece demokratik sistemler değil diğer yönetim sistemlerinde de iktidara meşruiyet kazandırmak için ve iktidarın ömrünü uzatmak için de siyasal katılım ilkesine başvurulabilmektedir (Uysal, 1984:35). Siyasal katılımın çerçevesiyle ilgili birçok tartışma varken bu kavramın tanımıyla ilgili tartışmalar daha azdır (Özbudun, 1976:3).

Çam'a göre dar anlamda siyasal katılım, "siyasal sistem içerisinde yurttaşların doğrudan ya da dolaylı biçimde yöneticilerin seçiminin ve kararlarını etkilemeye çalışan eylemlerin bütünüdür (Çam, 1990:153). Verba, Nie ve Kim'e göre hükümetsel kararları etkilemeye çalışmak siyasal katılıma girer. Ayrıca hür bireylerin, kendilerini yönetecek olanları seçme yolundaki kararların etkilenmesi amacıyla yapılan faaliyetleri de siyasal katılımın kapsamı içinde yer almaktadır (Verba, Nie, Kim, 1978:46).

Siyasal katılım, yurttaşların siyasi tercih ve yönelimlerini tayin eden bir unsurdur (Kapani, 2005:130-131). Oy kullanmak bile başlı başına bir siyasal katılım aracı olup bazı toplumlarda bu eylem katılım türlerinden yalnızca bir tanesidir (Huntington, Nelson, 1978:14). Oy vermek evet çok önemlidir ancak siyasal katılımın var olabilmesi için oy eylemi verme dışında başka katılım eylemleri de olmalıdır (Patterson, 1993:236). Bu eylemlere partilere üye olup faaliyetlerine katılma, politik gösteri ve protestolarda bulunma davranışları örnek olarak gösterilebilir.

Katılıma ilişkin sorunlar toplumların kendilerine has özellikleri dolayısıyla farklılıklar gösterebilir. Örneğin az gelişmiş ülkelerde siyasi davranışlara olan

ilgisizliğin toplumun aktif kesimlerinde bile görülmesi, gelişmekte olan ülkelerde ise problem daha çok kalkınma olabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise sorunlar daha çok eşitlik konusunda toplanmaktadır (Verba, Nie, Kim, 1978:21) .

Modern toplumlarda tüm iktidarlar, halkın desteğine, güvenine sahip olmak için uğraşırlar. Zira sahip oldukları iktidarı korumak için bu desteğe ihtiyaç duyarlar. İşte halk desteğinin en büyük göstergesi vatandaşların siyasi katılımlarında tutundukları tavırdır (Öz, 1992:39) . hatta bazı yazarlara göre siyasal katılım vatandaşlığa giriş şartı olarak görülmelidir (Kadıoğlu, 2008:15) .

Yerel düzeyde sağlanabilecek bir halk katılımı, toplumdan kopuk bir yönetimin sakıncalarının ortadan kaldırılmasına yardımcı olarak yönetimin itibarını arttırabilir (Görmez, 1987:134,137). Eğer halkın kendini ifade edebileceği bir katılım ortamı oluşmazsa yönetilenin siyasi ve yönetsel otoriteye karşı güçsüzlüğü devam ettiği gibi, alınan kararlarda da halkın talepleri göz önüne alınmayacak, kamuoyu denetimi eksik kalacak, hizmetlerin ifa edilmesinde çeşitli aksaklıklar yaşanarak vatandaşın memnuniyetsizliği artacaktır.

1.4.1. Siyasal Katılımın Şartları

Vatandaşların yönetimin karar alma mekanizmalarına yoğun bir biçimde katılabilmesi ve kendisini yönetenleri denetleyebilmesi için bazı maddelerin bir araya gelmesi elzemdir. Bu maddelerden birincisi tüm prensipleri ve şartları taşıyan gerçek bir demokratik rejimdir. Bunun yanında yönetimin politikaları ve icraatları konusunda halkın eşit bir biçimde bilgi sahibi olması gerekir. Bu bilgi sahibi olma şartının hayata geçmesi için idarenin "açıklık ve şeffaflık ilkesi" kapsamında hareket etmesi gerekir. Son olarak tüm sayılan sürecin etkili bir şekilde yürütülmesinde aracı görevini yüklenecek kitle iletişim araçlarının bulunması önemlidir (Kalabalık, 2005:674).

1.4.1.1. Demokratik Rejim

Halk yönetim üzerindeki denetimini demokratik rejimin kurumlarıyla var olduğu bir sistemde mümkündür. Zira halk denetimi demokrasinin en önemli unsurlarından biridir. Demokratik ve özgürlükçü rejimlerin özellikleri ülkeden ülkeye değişiklikler gösterse de, her ülke için ortak demokratik ilkeler de vardır. Bu ilkeler arasında en

önemlileri siyasal sistemdeki temel karar alma organlarının genel oya dayalı serbest seçimlerle oluşması, serbestçe örgütlenen siyasal partilerin eşit şartlar içerisinde iktidar olma mücadelesine girişmesi, tüm yurttaşların temel hak ve hürriyetlerinin tanımlanarak bunların hukuksal normlarla garanti edilmesidir (Özbudun, 1995: 60)

1.4.1.2. Halkın Bilgilendirilmesi

Demokratik bir toplumda iyi bir yönetim gerekli bilgilerle donatılmış vatandaşlar vasıtasıyla sağlanabilir. Yönetimin örgüt şeması ve araçlarıyla ilgili bilgi sahibi olmayan vatandaşların yönetime etkin olarak katılmaları çok zordur. Bu sebeple idarenin vatandaşların bu yöndeki taleplerini dikkate alarak onlara gerekli bilgilendirmeleri yapmalı ve bilinçlendirme fonksiyonunu yerine getirmesi beklenir. Ancak bu bilgilendirme sayesinde toplum yönetime katılmanın faydasını ve gerekliliğini kavrar.

1.4.1.3. İdarede Açıklık

Açıklık, katılım ve halk denetimi ile birlikte olunca anlamı olan bir kavramdır. İdarenin karar verme ve bu kararları uygulamaya geçirme aşamalarında açıklığı sağlaması halkın denetimini daha kolay ve şeffaf bir şekilde yapabilmesini sağlar. Kısaca vatandaşların idareyi denetleme arzusu katılımı ve açıklığı zorlayacaktır (Yalçındağ, 1995:26).

1.4.1.4. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarından yararlanan vatandaşlar idareyi daha kolay denetleyebilir. Çünkü kitle iletişim araçlarının sağlayacağı bilgiye ulaşma hızı vatandaşları her türlü gerekli bilgiye daha seri bir şekilde erişebilmelerini sağlayacaktır.

1.4.2. Siyasal Katılım Çeşitleri

Temsili demokrasinin bir gereği olduğu için uzun yıllardır kullanılan geleneksel katılma yolları, teknolojinin gelişmesi ve sosyo-kültürel yapının da ilerlemesiyle karşılıklı iletişime dayanan ve yönetilenlerin daha aktif katılımını sağlayan yöntemlere yerini bırakmıştır. Bu yeni katılma yöntemleri, hem katılım kavramının

kurumsallaşmasına hem de demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Pratchett, 1999:20-21). Gerçekten de yerinden yönetim birimlerinin yetkisinin arttırılması (desantralizasyon) ve bu süreçte yerel yönetim birimlerinin yetkilerinin yeniden yapılandırılması sonucu yeni katılma yöntemleri tanımlanıp uygulamaya konulmuştur (IULA-EMME, 1994:36).

Vatandaşların kendilerini ilgilendiren konularda oy verme dışında değişik yollarla katılmasını sağlayan "katılımcı demokrasi", bilgi ve iletişim teknolojilerini de kullanarak vatandaşın birçok konuda görüşlerini yukarıya iletmesini sağlayarak vatandaşların doğrudan kontak kurmadan yönetime katılmasını sağlamaktadır (Sobacı, 2009:37-38).

1.4.2.1. Oy Verme

Yurttaşların yönetime-siyasete katılımı konusunda oy vermek eylemi sürekli katılım ile eşdeğerde kullanılmıştır. En yaygın katılma biçimi olsa da oy verme tek katılma biçimi değildir. Genel seçimlerin siyasetçiler-yöneticiler üzerinde bir baskı unsuru olduğu kabul edilebilir. Ancak genel seçimlerin uzun yıllar aralığında yapılması siyasi katılımın başarısını büyük ölçüde kırabilmekte ve seçimlerin yöneticiler üzerindeki baskısını azaltabilmektedir. Oysa yerel bazda kullanılan katılım yöntemleri hem çeşitlerinin fazla oluşu hem de daha güçlü etkileme yöntemleriyle daha etkili olabilmektedir (Dalton, 1998:35-36).

Seçimler hem yöneticileri seçme açısından hem de yöneticilerin uyguladığı veya uygulamadığı politikaları toplumun destekleyip desteklemediğini görmek açısından çok önemli bir demokratik araçtır. Eski Amerikan Başkanı Thomas Jefferson, oy vermemenin de çok etkili bir "katılmama" yöntemi olduğunu vurgulamak için "Kötü adaylar seçimde oy kullanmayan iyi yurttaşlar tarafından seçilmektedir" sözünü söylemiştir (Knemeyer, 1995:101).

Oy kullanmak diğer yöntemlere göre yoğun çaba sarf edilmeyen bir yöntemdir. Yönetimi seçmek dışında denetlemenin de aracıdır ve oy verme eyleminin sonucu tüm yurttaşları etkileyecek kadar genel bir sonuçtur. Ayrıca seçmenler oy tercihlerini belirlerken aslında kendilerine ve ülkelerine uygulanmak istenen politikalarını da seçmiş olurlar (Norman, Verba, Converse, 1989:35).

Karar organlarının seçimi vatandaşların oy vermesi neticesinde oluşmaktadır. Burada seçmenin tercihini en belirleyici faktör eğitimdir. Eğer bireylerin eğitimi toplumun değerlerini yükseltiyorsa ve bu da toplumu bir birlikteliğe götürüyorsa bu uzun vadede sosyal refaha ve ilerlemeye vesile olur. Bu sağlanamaz ise sistem dışı yapılar etki alanını arttırır ve genç nesiller de bu yapıların etkisine girebilir (Okutan, (1995:45).

1.4.2.2. Geri Çağırma (Recall)

Sözcük anlamı itibariyle geri çağırma anlamına gelen "recall"; yöneticilerin görev süreleri dolmadan görevden alınmalarını, azledilmelerini ifade eder. Dünya üzerinde kullanım olanı çok yaygın olmamakla birlikte daha çok ABD'nin bazı eyaletlerinde yaygındır.

Geri çağırma için halk oylamasına gidilebilmesi o bölge halkının (genel olarak) yüzde 25'lik kesiminin imza toplaması gerekmektedir. Geri çağırma yöntemine yöneticilerin bilgi, yetenek, dürüstlük gibi belli başlı özelliklerini kaybettikleri düşünüldüğünde başvurulmaktadır (Seyyar ve Demir, 2008:90)

Geri çağırma yöntemi yetkisini kötüye kullanan idarecilerin durdurulması için önemli bir araç olarak görüldüğünden olumlu bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (Çukurçayır, 2002:125).

1.4.2.3. Halk Oylaması/ Referandum

Salt belli yıl aralıklarla yapılan seçimlerle halkın yönetime katılabilmesinin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırabilmek ve halkın daha sık yönetime katılmasını sağlamak amacıyla halk oylaması/ referandum yöntemi uygulamaya alınmıştır. Günümüzde doğrudan demokrasinin uygulanmasının zorlukları karşısında halk oylamasına başvurulması demokrasi açısından önemli bir kazanımdır. Ayrıca doğrudan demokrasinin uygulanamamasının zararlarını en aza indirmektedir.

Halk oylaması yönteminin yararları aşağıdadır (Abelson vd., 2001:4):

1) Halk oylaması halkın politikaya olan ilgisini arttırır ve vatandaşları müzakerelere dahil ederek halkın demokratik eğilimlerine fayda sağlar

2) Kamunun nasıl düşündüğünü öğrenmeye yardımcı olur.
3) Vatandaşların karar alma süreçlerine girişini sağlar.
4) Tüm yurttaşları eşit bir biçimde etkili duruma sokar.
5) Hem yerel hem de ulusal çapta tüm vatandaşları kapsar.
6) Halk oylamasının neticelerinden ders almamak iktidar açısından zordur ve bu halk oylamasını etkili kılan bir unsurdur.

Halk oylaması vatandaşları iktidar karşısında edilgen/etkisiz bir duruma dönüştürmemektedir (Seyyar ve Demir, 2008:89-90). Bu yöntem ile doğrudan demokrasinin uygulanamamasının doğurduğu olumsuz sonuçlar asgari düzeye indirilerek vatandaşların ülkelerindeki önemli kararlara katılmasını ve sorunlara karşı daha sorumlu hissetmelerini sağlamaktadır.

1.4.2.4. Yurttaş Girişimleri ve Yurttaş Kurulları

Bu yöntemde yurttaşlar belirli bir sorun etrafında toplanıp örgütlenerek bu sorunla ilgili çözümler üretmeye çalışmakta ve ayrıca bu sorun üzerinde kamuoyu baskısı oluşturmaya çalışmaktadırlar. Yurttaş girişimleri geçici, sürekli, örgütlü ve örgütsüz olarak değişik biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir.

Yurttaş girişimleri aslında 1968 kuşağı ile birlikte tüm dünyada popülerleşen katılımcı demokratik hareketleri dünyaya anlatmak adına ortaya çıkmıştır (Çukurçayır, 2005:222). Bu girişimler özellikle Avrupa'da bir döneme damga vurmuş temsili demokrasinin zaman zaman girdiği krizleri çözebilmiş ve yurttaşın vatandaş karşısında kendini daha iyi ifade edebilmesine olanak sağlamıştır.

Türkiye'de de yurttaş girişimlerine örnek olabilecek farklı oluşumlar vardır. Türkiye'de daha çok çevre duyarlılığı üzerine gelişim gösteren sivil toplum örgütleri bu kapsamda değerlendirilebilir. TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğa Varlıklarını Koruma) bu yöntemi kullanan örgütlere örnek olarak verilebilir.

Yurttaş kurulları ise üyeleri daha çok dezavantajlı gruplardan oluşan (engelliler, yaşlılar, çocuklar, kadınlar) kitlelere hitap eden ve bu kitlelerin sorunlarını çözmeye uğraşan katılımcı unsurlardır (Seyyar ve Demir, 2008:88).

1.4.2.5. Meclis Toplantılarına Katılım

Yerel düzeyde hizmet veren belediyelerin karar organı olan belediye meclislerine katılım demokrasiyle yönetilen tüm devletlerde tüm vatandaşların katılımına açıktır. Bu imkan yürürlükteki mevzuat hükümleriyle vatandaşlara tanınmıştır. Ancak bu yöntemin işlevselliği vatandaşların bu toplantılara katılımı ile mümkün hale gelmektedir. Yine de toplantılara katılan yurttaşların herhangi bir oy ve söz hakkının olmayıp sadece izleyici konumda olmaları katılım durumunu edilgen bir duruma sokmaktadır. Ancak vatandaşlar meclis toplantılarda söz hakkı veren katılım modelleri de bulunmaktadır (Seyyar ve Demir, 2008:88-89).

Yurttaşların siyasete katılımlarını irdeleyen bir araştırmaya (Parlak, 2012:41) göre "vatandaşların siyasete katılımına olanak sağlayıcı zeminin gerek yerel yönetimler gerekse merkezi yönetimler tarafından yeterince hazırlanmadığını düşünenlerin oranı deneklerin yaklaşık olarak %93'ünü oluşturmaktadır" bölümü dikkate değerdir. Bu veri esasında vatandaşların yerel yönetimlerin meclis toplantılarına katılımının yerel yönetimlerin katılım zeminini oluşturmasıyla mümkün olabileceğini bize göstermektedir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin bu katılım yönteminin başarıya ulaşmasında doğrudan payı bulunmaktadır.

1.4.2.6. Danışma Kurulları ve Vatandaşın Kurduğu Danışma Kurulları

İsim benzerliği olsa da danışma kurulları ve vatandaşın kurduğu vatandaş danışma kurulları arasında özellikle kuruluşları itibariyle farklılıklar bulunmaktadır. Danışma kurullarında katılımcılar doğrudan hükümet veya yerel yönetim birimleri tarafından belirlenmekte iken vatandaş danışma kurullarının oluşumu bizatihi vatandaşlar tarafından yapılmaktadır. Benzer özelliklerini ele alırsak; belli bir konu etrafında birleşmeleri ve katılımın sınırlı ve az sayıda tutulması örnek olarak gösterilebilir.

İngiliz sivil toplum yapısında danışma kurulları "advisory committees/councils, consultative committees adlarıyla anılmaktadır. Danışma komiteleri, hükümet veya meclis tarafından oluşturulmuş, spesifik/önceden belirlenmiş konuları görüşen ve

bilhassa da bilim, sanayi ve teknoloji alanlarında danışmanlık görevi üstlenen genel olarak da bu alanlardaki uzman şahıs ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerine yapı içerisinde görev veren kuruluşlardır (Genç, Özoğuz, Yılmaz, 2011:101). Bu kuruluşlar, katılımcıların kendi görüşlerini herhangi bir baskı altında kalmadan özgür bir biçimde yöneticilere aktardıkları ölçüde katılımcı demokrasi açısından başarılıdırlar.

Vatandaşların kurduğu vatandaş danışma kurulları (citizens' advisory committee) ise yurttaşların kendilerini etkileyen değişik konularda kaygılarını seslendirmesi ve yine kendilerini etkileyen problemleri temsil ettikleri katılımcıları adına duyurmalarından ibarettir. Yine belirtmek gerekir ki bu kurulların üye sayısı da sınırlıdır (Genç, Özoğuz, Yılmaz, 2011:102).

Bu kurulların kazandırmış olduğu en büyük fayda; eğer sağlam temelli bir kurul oluşturulabilirse verimli tartışmalar düzenlenip kurul sözcülerinin direktif ve tavsiyeleriyle hükümetin karar alma mekanizmaları etkilenebilir ve bu da halk için doğru politikaların tercih edilmesine katkıda bulunabilir (Abelson, Forest, Eyles, Smith, Martin, Gauvin, 2001:3).

1.4.2.7. Planlama Çemberleri/Hücreleri

Bu çemberler vatandaş jürilerine benzeyen bir yapıda olup aynı fonksiyonu ifa etmektedir. Yerel çapta hizmet veren yerel yönetimlere ve ulusal ölçekte hizmet veren ulusal yönetimlere karar alma mekanizmalarında yardım ederler. Yaklaşık olarak 25 kişinin toplanmasıyla oluşan demokratik bir tartışma ve müzakere ortamına sahiptir. Grup daha önce belirlenmeyen kişilerden rastgele seçilerek oluşturulur (Abelson, Forest, Eyles, Smith, Martin, Guavin, 2001:1).

Üç haftalık sürelerle oluşturulan çemberler üyeler günlük hayatlarının dışında kalan zamanlarda bu çemberlere katılırlar. Üyeler görüşülen konu hakkındaki görüşlerini bir hafta içinde ve uzmanların desteği ile hazırlamaktadırlar. Planlama çemberleri daha çok değerlendirme, planlama ve kontrol problemlerine ağırlık verir (Çukurçayır, 2002:130-131).

1.4.2.8. Halk Toplantıları

Yönetimlerin halkı bilgilendirdiği ve yönetimin icraatlarının, eylemlerinin ve işlemlerinin çeşitli uzmanlar, yöneticiler ve vatandaşlar tarafından müzakere edilmesinin sağlandığı toplantılar yönetimleri vatandaşların gözünde önemli bir yere koyan faaliyetlerdendir. Meclislerin ve karar alma organında bulunan yöneticilerin bu toplantılardaki görüşlerden etkilenmesi olasıdır. Bu toplantılar vatandaşlar arasındaki iletişimi ve bağlılığı da arttırarak bilgi akışını da bir düzene sokmaktadır. Bu toplantılar vatandaşların sesinin çıkmasına, sorunlarını dile getirmesini sağlayacaktır. Ayrıca bulundukları yerlerin sorunlarını tartışma fırsatı doğacak, halkın kendi önerilerini dile getirmelerini sağlayarak yerel demokrasi ve yerel hizmet etkinliğine faydası olacaktır (Knemeyer, 1995:122-123).

Bu sebeple halk toplantılarına gereken önem verilmeli, belli aralıklarla toplanılması sağlanarak yerel sorunlar hakkında vatandaşların bilinçlendirilmesi ve demokrasi konusunda eğitilmesi de sağlanabilecektir. Türkiye'de İçişleri Bakanlığı'nın direktifleriyle tüm vali ve kaymakamların bizzat başkanlık ettiği vatandaşla buluşma toplantıları, halk konseyi, kent kurultayı, kent halk meclisi, kent dayanışma meclisi gibi aylık, yıllık veya değişik periyodlarla toplantılar yapılmaktadır. Genel olarak bu toplantıların bağlayıcılığı söz konusu olmayıp daha çok danışma ve istişare amaçlıdır (Yalçındağ, 1996:141).

Türkiye'de özellikle belediyelerin en çok kullandığı katılım yöntemi halk toplantılarıdır. Zaman zaman belediye başkanları -yaygın olarak haftanın bir günü- halkı kabul etme günü düzenleyerek vatandaşlarla bir araya gelmektedir. Yukarıda değindiğimiz, ilerleyen bölümlerde ayrıntılarıyla inceleyeceğimiz vatandaşla buluşma toplantıları ise son yıllarda ortaya çıkmış olup çeşitli halk gruplarının katılımı ile illerde vali, ilçelerde kaymakamların başkanlığında düzenlenen diğer halk toplantılarıdır. Bu toplantılarda ayrı ayrı hem vatandaşlarla, hem ayrıca muhtarlarla ve de eğitim kurumlarının yöneticileri ile toplantılar yapılmaktadır.

1.4.2.9. Kamuoyu Yoklamaları

Modern demokrasilerde, yeni yönetim yaklaşımı ve toplam kalite yönetimi gibi yaklaşımlar hizmetlerin alıcısı konumunda bulunan vatandaşların memnuniyet oranlarının yükseltilmesi, sunulan hizmetlerin etkinliğinin sağlanıp sağlanamadığının ölçülmesi için anket çalışmaları yapılması oldukça yaygındır. Bu anket çalışmaları ile geleneksel katılım çeşitleri yanında, vatandaşların sunulan hizmetleri sürekli ve yakından takip etmesi fırsatı vermektedir. Kısaca bu yöntem bir çeşit halk oylaması ve sunulan hizmetlerin vatandaşlar tarafından benimsenip benimsenmediğini gösteren bir çalışma hüviyetindedir (Knemeyer, 1995: 120-121).

Almanya'nın birçok eyaletinde vatandaş anketleri hukuki metinlerde yer alarak resmi bir şekilde uygulanmaktadır. Baden-Württemberg, Bayern ve Bradenburg gibi eyaletler anket yöntemlerinin uygulandığı eyaletlere örnek olarak verilebilir (Knemeyer, 1995: 151-164).

Yerel yönetimler, yerel halka hizmet veren hukuki metinlerde de yer bulan kurumlar olduklarından ayrıca demokratik saiklerle hizmet verdikleri için hizmetlerini sundukları toplumun tavır ve görüşlerini öğrenmek ve hizmetlerini vatandaşların bu görüş ve düşüncelerine göre uygulamak isterler. Demokratik prensiplere bağlı olan bir yerel yönetim için hizmet verilen insanların tanınması ve belirlenecek politikaların bu bilgilere göre üretilmesi yerel yönetimlerin başarıya ulaşması için gerekli bir durumdur. Vatandaşların düşünce ve tavırlarını belirleme birkaç konu başlığıyla sıralanacak olursa bunlar (Yalçındağ, 1996:103):

- Halkın yerel yönetimlerden beklentileri,
- Halkın yerel hizmetler konusunda gerekli ve yeterli bilgiye sahip olması,
- Belediyenin imajı,
- Halkın yerel hizmetler konusundaki önerileri ve
- Yürütülen etkinliklerden halkın ne kadar memnun olduğudur.
-

1.4.2.10. Elektronik Demokrasi ve İnternet

İnternetin hızlı bir şekilde dünyanın her yerinde yayılması ve buna paralel olarak interneti kullanan kişi sayısının da artması internet kullanımı ve demokrasi arasında önemli ilişkiler kurulmasını sağladı. Bu durumla internetin sağladığı iletişim olanaklarıyla ve bilgiyi hızlı bir şekilde yayma kolaylığıyla internetin bir nevi doğrudan demokrasiye dönüşe büyük faydalar sağlayabileceği de değerlendirilebilir.

İnternetin kullanımının artması kültürün, bilginin, siyasetin ve ekonominin tüm yerel ve ulusal sınırlarını ortadan kaldırmıştır. Dünyanın küresel ölçekte bir köy durumuna dönüşmesi internetin sağladığı imkanlar ile olmuştur. Bu doğrultuda politik dille ifade edecek olursak elektronik demokrasiden söz edilmekte ve internetin yaygınlaşmasının demokrasiye ne gibi katkılar verebileceği ile ilgili araştırmalar yapılmaktadır. Doğrudan etkileşime dayanması bu yöntemin demokrasi hedefini gerçekleştirme fırsatı sunmaktadır (Aksoy, 1996:159).

İnternetin idari ve politik sorunları çözebileceği tartışmalıdır. Neredeyse sınırsız bir kullanım alanına sahip olan internetin insanları yalnızlığa iterek sosyal hayattan kopardığına yönelik yoğun eleştiriler vardır. Siyasi katılım açısından internetin katılımı daha da hızlandıracağı ve daha basit bir hale getireceği gibi beklentilere girilmiştir. Çoğulculuk bakımından değerlendirildiğinde internetin demokrasiye çok faydasının olmayacağı görülebilir. Zira çoğulculuk kültürünün en önemli niteliği olan kaynaşma/ tanışma/ görüşme davranışları burada bulunmamaktadır (Aksoy, 1996:168-170).

1.4.2.11. Telefon

Telefon vasıtasıyla idari kurum ve kuruluşlara ulaşmak, problemleri ve sıkıntıları iletmek de bir katılım yöntemi olarak değerlendirilebilir. Yazılı başvuru yönteminden daha ucuz ve zahmetsiz olduğu da düşünüldüğünde bu katılım biçiminin belli başlı özellikleri şöyle sıralanabilir (Vogel, 1996:302):

- Yurttaşın sorunlarını ve dileklerini aktarabileceği bir çalışan sürekli telefonun diğer tarafındadır,

- Yetkili birimi arama problemi bulunmamakta zira telefona bakan görevli sizi istediğiniz kişiyle görüştürecektir,
- Yazılı şikayetlerin azalmasını sağlayacaktır ve bu da kağıt maliyetlerini azaltacak ayrıca bu yöntemle bürokratik basamaklar aşılmaktadır,
- Şikayetlerin ve aramaların çok fazla olması daha çok bilgi aktarımı ve idari tıkanıklıkları aşmak için fırsatlar demektir.

Tüm bu olumlu görüşlere karşı telefonla katılma yönteminin çok kullanışlı olmadığını iddia eden tezler de vardır. Almanya'da yapılan bir araştırmada telefonla katılma yönteminde çeşitli güçlükler bulunduğu bilhassa mesai saatlerinde yapılan görüşmelerin kurum işlerinde yavaşlamaya neden olduğu görülmüştür. Bunun yanında telefonla iletişim kurabilmenin herkes tarafından rahatlıkla yapılamayacağı, bunun biraz da iletişim kabiliyeti ile yakından ilgili olduğu aksi durumda telefonla kurulan iletişimin de sağlıklı olmayacağı göz ardı edilmemelidir (Grunow, 1988:65-66).

1.4.2.12. Sivil Toplum Örgütleri

Sivil toplum, sendikalar, dernek, çıkar ve baskı grupları ile toplumsal hareketler gibi devletin ve kamunun dışında kendine yer eden devletten bağımsız kuruluşlara verilen isimlerin genel adıdır (Sarıbay, 2000:109).

Sivil toplum örgütlerinin birçok fonksiyonu bulunmaktadır. Piyasa ekonomisinin yol açtığı problemlere karşı toplumu koruma, yaşadığımız alanların temiz ve sağlıklı olarak muhafaza edilmesi, demokratik kültürün yaygınlaşmasının sağlanması, sosyo-ekonomik konularda iktidara baskı aracı olma ve çoğulculuğun egemen olduğu bir sosyal düzen için önemli misyonlar yüklenme bu fonksiyonlardan birkaçıdır (Yıldız, 1999:34).

Sivil toplum kuruluşlarının en önemli özelliği sivil olması, özerk olması ve özerk grupların katılımını mecburi kılmasıdır. Dolayısıyla bir grubun sivil toplum örgütü kabul edilebilmesinin birinci şartı o grubun devletin hüküm sürdüğü kamusal alanın dışında olması şartıdır (Keleş, 1993:57).

Sivil toplum örgütleri kentsel olanakların daha kapsamlı bir hale dönüştürülmesine faydalı olabileceği gibi bazı durumlarda çıkarlarına uymayan icraatları durdurucu ve yavaşlatıcı davranışlar içerisine girebilirler. Ancak yine de sivil toplum örgütleri genel olarak yerel yönetim faaliyetlerini sahiplenir. Çünkü (Özcan, 1989:9-10);

- Sivil toplum örgütlerinin yerel yönetimlerinin kararlarının oluşumuna katılması bu örgütlerin öz benliklerini ifade etmesi, hayata geçirilen kararlara ortak olması demektir,
- Sivil toplum örgütleri alınan kararların uygulanmasına katılır fakat bunu zorunlu bir vazife olarak görmez,
- Bu örgütler yerel yönetimlerden bağımsız kararlar alırlar ve çıkarlarına uyduğunda işbirliğine de gidebilirler.

Bunun yanında sivil toplum kuruluşları aksi bir biçimde yerel yönetim birimlerinin pratiğe geçirdiği kimi uygulamalara ters düşmeleri de mümkündür. Çünkü (Özcan, 1989:10) ;

- Kendi varlıklarını ispatlayabilmek için yerel yönetim birimlerinin icraatlarına karşı çıkabilirler,
- Kamu yararına uygun olmadıklarını düşündükleri kimi politikaların hayata geçmesine engel olabilirler,
- Kendi çıkarlarına ters veya çıkarlarını olumsuz etkileyecek icraatlara mani olabilirler,
- Kendi düşünceleriyle farklı düzlemde duran yerel yönetim kuruluşlarının kararlarını engelleyebilirler.

1.5. KENTSEL KATILIM

1.5.1. Kentsel Katılımın Tarihsel Süreci

Kentsel katılımın başladığı tarih olarak Eski Yunanda hüküm süren kent devleti ve kent devletinde hüküm süren demokrasiyi kentsel katılımın oluştuğu ilk yönetim birimi ve coğrafya olarak kabul edebiliriz.

İlyada adlı eserinde Homeros, antik yunanda kent devletlerinde savaşla ilgili kararlar alınan *komutanlar kurulu*ndan başka, ayrıca bir karar almayıp daha önce alınan kararların açıklandığı *askerler kurultayı* olduğunu belirtir. Bu kurultay en eski kabile kurultaylarının devamı olup ileri tarihlerdeki halk meclislerinin de başlangıç formu olarak kabul edilmektedir. Odisseia'da ise bu kurultayın yerini *soylular kurulu* ve *halk kurultayı* alır (Şenel, 1982:134). Adını andığımız destanlarda yer bulan bu kurullar, kentlerde oluşturulan katılımın ilk örnekleridir.

Eski Yunanda yer alan en gelişmiş yönetim birimi Atina'da bulunmaktaydı. Krallığın sona ermesi ile her yıl seçimle işbaşına gelen *arkhon*larla birlikte halkın yönetime katılması durumu meydana geldi. Orada bulunan tüm vatandaşların katıldığı *halk meclisi (Eklessia)* ile yasama faaliyetleri, yine her vatandaşın isim çekme yöntemi ile üye olabildiği *halk mahkemesi (Heileia)* ile de yargısal organlar halkın bizzat katılımı ile oluşturuluyordu. Zaman geçtikçe aristokratik esasa bağlı olan seçim bölgeleri olarak bulunan *genos*ların (kabile) yerini *deme*lerin (mahalle) alması dönüşümü ile sosyal alandaki yenilikler ve değişsen değer yargıları siyasal düzleme bir nevi transfer ediliyordu (Eroğul,1999:20).

Atina'da bir diğer kent devleti Spartalılarda ise halkın kurultayı apella ile ihtiyarların meclisi olan gerusia bulunmaktaydı. Yasaları ve karar tasarılarını kral ve gerusia hazırlarken, apella kurultayının bu kararları aynen kabul etme veya reddetme hakkı bulunmaktaydı (Şenel, 1982:138).

Avrupalı devletler barbar istilaları sonucunda Batı Roma İmparatorluğu'nun dağılmasıyla medeniyet parçalanmasına girdi. Romanın kendine özgü sistemi

içerisinde kurulan ve büyüyen kentler Feodal Avrupa ve onun yarattığı parçalanma akımı ile beraber bir çöküş sürecine girdiler. 3.-9. yüzyıllar arasındaki bu çöküş sürecinde Roma mirasının kendileri tarafından devam ettirilmesi için çaba sarf eden kralların mücadelesi ticaret bağlarını eski duruma oranla azalttı ve buna bağımlı olan zanaatkârlık ile ticaret güçsüzleşti ve bu da kentleri zayıflattı. Onuncu yüzyıldan sonra yukarıda anılan düzenden farklı olarak İtalyan kent devletleri ve Kuzey Avrupa'da Hansa birliği kuruldu. Bu yapılar krallıkların feodal beyler karşısında güçlendiği ve ulus yapılarının güçlenip kök saldığı 16. yüzyıla kadar Avrupa'da ki hem kent yapılanmasını Roma'da ki düzenden o güne kalan şekli ile geliştirdi, hem de kentlilik bilinci, kent hukukuna bağlılık ve halkı temsilin geçerli olması gibi önemli özellikleri tekrar hayata geçirerek bir süre egemen oldu (Ortaylı, 1979:50-64).

Ulus devletler doğuşları ile birlikte kentlerde parçası oldukları sistemlerin birer sosyal-siyasi organı ve gelişmiş hallerinin birer örneği haline gelmişlerdir. Bahsi geçen bu ulus devletleri içerisinde ulaşımın gelişmesi, mal transferlerinin yaygınlaşması, yabancı dillerin ve kültürlerin hayata girmesi ve coğrafi keşiflerle birlikte o dönemin düşünce adamları ve yöneticileri ulus devleti koruma ve daha da geliştirme amacını gütmeye başlamışlardır (Kennedy, 1993:83-84).

Batı coğrafyasında ulus, il ve imparatorluk gibi geniş coğrafyaları kapsayan yönetim birimleri arka planda kalırken kent yönetimi ve kentlilik kamu yönetiminin çekirdeği olarak görülmekteydi. Bununla birlikte bu dönemde vatandaşlar kendilerini önce kentli olarak görmekte il veya bölge ise ikinci planda kalmaktaydı. Ancak ulus devlet olgusu ortaya çıktıktan sonra bu düzen ters istikamette değişerek ulusçuluk kavramı ve ulus-devlet kavramı kent ve kentçilik kavramının kullanımını azaltmıştır. Ayrıca zamanın önemli düşünürleri de teorilerini kent kavramı etrafında değil de daha geniş birimler arasında sayılan ulus kavramı gibi kavramlar etrafında incelemeye çalışmışlardır. Bu doğrultuda kentsel özerkliğin önemi de ulusal bütünleşmenin yanında azalmıştır (Öner, 2000:44).

Aydınlanma çağında düşünürler yerel yönetimlerin önemli olmadığı düşüncesinde yoğunlaşmışlardır. Kant, Rousseau ve Montesquie gibi önde gelen düşünürler yerel yönetim örgütlerinin özgür kent insanları ile devlet aygıtının arasına

girmemesi gerektiğini; Bentham ise ülkenin genel yararlarını fonksiyonel hale getirecek alt birimlere ihtiyaç olduğunu bununda yerel yönetimler olduğunu düşünür. Ayrıca ilk kez Bentham tarafından kullanılan "local government" kavramı da İngiltere'nin Avam Kamarasında kullanılmış ve günümüzde uygulandığı şekliyle ilk belediye örgütü de 1835 yılında oluşturulmuştur (Öner, 2000:45).

Mill'e göre vergisini ödeyen her vatandaş kendisini ifade edebilmeli ve buna faydası olacaksa yerel yönetim örgütünün kurulmasını destekler. Yine Mill'e göre yerel özelliği ağır basan hizmetleri yerel yönetimler yapmalıdır (Keleş, 1986:28).

Bir başka düşünür Tocqueville Amerikan devriminde gerçekleşen halk egemenliğinin yerel yönetimlerden meydana geldiğini ve oradan devletin dikkatini çekip harekete geçirdiğini savunmuştur. Bununla beraber demokrasinin de tabandan tavana doğru yayılacağını ve bunun lokomotifinin de yerel yönetimlerin olacağını belirtir (Öner, 2000:46).

Tüm dünyada küreselleşmenin sonuçlarının görülmeye başladığı 1970'li yıllarda küreselleşmenin de etkisiyle yönetişim kavramının etkileri görülmüştür. Yönetişim kavramı ile tepeden inmeci ve tek karar verici organlar yerine birlikte karar almayı teşvik eden ve yöneten ile yönetenin beraber yönetmesi durumu söz konusudur (Güler, 2011:64).

1.5.2. Kentsel Katılımın Kavramsal Olarak İncelenmesi ve Faydaları

Kentsel yaşam, modern ve katılımcı kültürün oluşması için gerekli olan zemini hazırlar. Kentsel yaşam imkanları, sunulan eğitim olanakları ve diğer sosyal olanaklarla kent sakinlerine siyasal olayları izleme ve siyasal kararlara katılma imkanlarının kırsal alanlarda yaşayanlara oranla daha çok olduğu bir alan sunmaktadır. Bu sebeple kentleşme oranı ile siyasal katılım arasında doğru orantı olduğu belirtilmektedir. Kent sakinlerinin daha fazla sosyal etkileşime girebilme, yoğun iletişim ve kümelenme-bir araya gelme imkanlarının fazla olması dolayısıyla siyasal yaşama daha çok katılacakları varsayılmıştır (Kalaycıoğlu, 1983:23) (Bal, 1999:139).

Bu görüşün aksini savunanlara göre ise küçük yerleşim birimlerinde siyasal katılım, büyük yerleşim yerlerine göre daha fazladır. Çünkü yerleşim yeri büyüdükçe ve siyasal yapı sadelikten koptukça, kişinin siyasal hayata katılma arzusu azalacak ayrıca katılımdan elde edeceği marjinal etkinlik azalacak hatta ilerleyen zamanlarda bu etkinlik tamamiyle yok olabilecektir (Kalaycıoğlu, 1983:24) (Bal, 1999:139).

Samuel Huntington'a kentleşmenin siyasal katılım arzularını şiddetlendirdiğini ve bununda zayıf yapılara sahip siyasal örgütler üzerinde baskıyı arttırdığını ileri sürmektedir. Yine aynı durum orta sınıfları kuvvetlendirdiğinden devrimci hareketlerin yükselmesini durdurmaktadır (Keleş, 1986:110).

Katılım, katılım oranını sayı ve nitelik olarak artırmak için değil bazı amaçlara ulaşmak için kullanılan bir vasıtadır. Yerel hizmetlerin daha etkin, çabuk ve az maliyetli yapılmasının yanında, bireylerin demokratik kültürlerinin arttırılması, siyasal kültür seviyelerinin yükseltilmesi ve yerel demokrasinin daha da sağlamlaştırılması bu amaçlardan bazılarıdır (Keleş, 1993:21).

Kentsel katılımın bir kısım faydalarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Keleş, 1993:21):

1. Yerel hizmetler doğası gereği belli yöre halkının çoğunlukla *yerinde kamu hizmeti* ihtiyacının karşılanması niteliği ile ön plana çıkar. Katılımın sağlanması karar alınması, hizmetin sağlanması ve ihtiyacın karşılanması arasındaki mesafeyi kısalttığından bu hizmetlerin daha etkin, çabuk ve ucuz olarak görülmesini sağlar.

2. Katılım tüm aşamalarda siyasal aktifliği gerektirdiğinden vatandaşların demokrasi bilincinin ve eğitiminin geliştirilmesine katkıda bulunur.

3. İçeriğinde katılımı barındıran bir yerel hizmet yapısı yönetenler ve yönetilenler açısından siyasal kültür düzeyinin yükseltilmesini sağlar.

4. Katılım yerel demokrasinin özendirir.

5. Katılım yolu ile halk üretimine katılım yolu ile katkıda bulunduğu hizmetleri daha kolay benimser.

6. Katılım sayesinde karar süreçlerine katılma toplumda idari yapıya olan güven duygularını arttırır.

7. Halk ile yönetim arasındaki kopukluk ortadan kalkar.

8. Sadece seçim dönemlerinde hesap verme yerine sürekli hesap verme davranışı ile "saydamlık" niteliği iyice yerleşir.

1.6. ULUSLARARASI HUKUK METİNLERİNDE KATILIM

Birçok uluslararası kuruluş mevzuatlarında katılım konusuna yer vermiş olup, bireylerin ve toplumların katılım hakkını koruma altına almışlardır.

1.6.1. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

10 Aralık 1948 tarih ve 217 sayılı Karar ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Birleşmiş Milletler çapında büyük bir kuruluş tarafından ilan edilmesi hasebiyle önemli bir metin gelmiştir. Beyannamenin 21. Maddesinde yer alan "herkesin doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığı ile ülkesinin yönetimine katılma hakkı" katılım olgusunu ifade etmektedir.[1]

1.6.2. Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi

16 Aralık 1966 tarihli ve 2200 sayılı kararla Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 25. maddesinde siyasi haklar adlı başlık altında "her vatandaşın sözleşmenin ikinci maddesindeki ayrım ve sınırlamalara tabi tutulmaksızın sahip olduğu hak ve imkânlara sahip olduğu" ifade edilmiştir. Bahsedilen bu haklar, ilgili sözleşmede "doğrudan veya seçilmiş temsilciler aracılığı ile kamu hizmetine katılma; seçmenlerin serbestçe iradelerini ifade etmelerini güvence altına alan, gizli olarak oy verilen, genel ve eşit oya dayanan ve belirli aralıklarla yapılan dürüst

[1] Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf (28 Ocak 2019)

seçimlerde oy kullanma, seçilme, genel eşitlik ilkesine uygun olarak kamu hizmetlerine girme" olarak sıralanmıştır[2].

1.6.3. Birinci Habitat Konferansı

Kanada'da bulunan Vancouver şehrinde 1976 yılında icra edilen BM Habitat Konferansında BM'nin, ülkelerin sadece merkezi yönetimleriyle işbirliği yapma politikasının artık demode olduğu görülerek hükümet-dışı örgütlerle ve de yerel yönetimlerle de iletişim kurmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Bu yeni düşünce, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının uluslararası düzeyde önemli partnerler olarak kabul edilmesinin önünü açmıştır (Emrealp, 2005:14).

1.6.4. Birleşmiş Milletler Stockholm İnsan Çevresi Konferansı

"Sürdürülebilir kalkınma" tanımı, uluslararası bir platformda ilk kez 1972'de İsveç'in Stockholm şehrinde düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı sırasında gündeme gelmiştir. Toplantının karar bildirgesinde kaynakların kullanımında nesiller arasındaki adaleti vurgulayan, ekonomik ve sosyal gelişmenin çevre ile bağını sağlayan ve kalkınma ile çevrenin yan yana olması gerektiğini savunan prensipler, sürdürülebilir kalkınmanın ana hatlarını ortaya koymuştur[3] Sürdürülebilir kalkınma konusunda katılım kavramının önemi de böylece ilk kez uluslararası bir bildiride yerini almıştır (Emrealp, 2005:13).

1.6.5. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

15 Ekim 1985 tarihinde Strassburg'da imza altına alınan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının giriş bölümünde yerel yönetimlerin bütün demokratik yönetim sistemlerinin ana omurgasını oluşturan bölümlerden biri olduğu vurgulanmıştır.[4] Ayrıca bahsi geçen giriş kısmında katılma hakkı konusu özellikle vurgulanmış ve "vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının

[2] Birleşmiş Milletler Siyasi Ve Medeni Haklar Uluslar Arası Sözleşmesi https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0150.pdf (28 Ocak 2019)
[3] http://www.cmo.org.tr/resimler/ekler/0a964846d55e228_ek.pdf (29 Ocak 2019)
[4] Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflisoz/ak/turkce/122_tur.pdf (29 Ocak 2019))

Avrupa Konseyine üye ülkelerin ayrı ayrı tamamının kabul ettiği demokratik ilkelerden biri olduğu" hatırlatılmıştır. Bu hakkın da doğrudan kullanımının sağlandığı organların yerel bölgelerde olduğu belirtilmiş böylece katılım ile yerel yönetimler arasındaki ilişki bu bildiriye taraf ülkeler açısından tartışılamayacak konuma sokulmuştur.

"Şart"ın ikinci maddesinde özerk yerel yönetimler ilkesinin ülkelerin genel mevzuatlarında olması gerektiği hatta ve durum elverişli ise ülkelerin anayasalarında da olması gerektiği aktarılmaktadır.

"Şart"ın üçüncü maddesinde özerk yerel yönetim kavramı tanımlanmış ve yerel yönetim kuruluşlarının kamu işlerinin önemli bir bölümünün sorumluluğuna sahip olabilmesi ve bu sorumluluğu da temsil ettiği yerel nüfusun amaçları doğrultusunda düzenleyebilme ve bu yetkileri tek başına yönetebilme hakkı ifade edilmiştir.

1.6.6. Ortak Geleceğimiz Brundland Raporu

BM Genel Kurulu tarafından, 1972 Stockholm Konferansında kabul edilen kararların uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi, takibi ve bu kapsamda, küresel düzeyde çevre ve kalkınma problemlerinin tespit edilip bunların çözülmesi amacıyla yeni politikalar oluşturmak için 1983 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma komisyonu kurulmuştur. Ve bu komisyon marifetiyle devam eden çalışmalar neticesinde, 1987 yılında da Ortak Geleceğimiz başlığı altında yeni bir rapor yayınlanmıştır.

Komisyon başkanı Gro Harlem Brundland'ın ismini alan bu rapor, gittikçe artan kentsel problemlere yeni çözümler bulunması ve kent hayatının daha iyi bir duruma geçebilmesi için sunulan tavsiyeler arasında yer alan "yerel yönetimleri güçlendirmek" ana başlığı altında toplanmıştır. Bu başlık altında yerel yönetimlere verilen görev, merkezi yönetim politikalarının yerel alanlarda daha etkili ve yararlı bir şekilde hayata geçirilmesini sağlamaktır.

Raporun Eşitlik ve Genel Yarar başlıklı bölümünde yer verilen katılım kavramı, yerel toplulukların karar alma aşamalarına etkin katılımlarının onların

genel çıkarlarını aslında daha da güçlendireceği şeklinde açıklanmaktadır.[5] Raporda yer verilen kayda değer bir yenilik olarak "vatandaş katılımı", yerel yönetimin hizmet açığını kapama amacına sahip, yoksulların kendi semt derneklerinde yerel öz yönetimlerini sağlaması, şeklinde tanımlanmaktadır (Emrealp, 2005:14).

1.6.7. Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı

Elli civarında ülkenin taraf olduğu ve Ortak Geleceğimiz raporunda imzası bulunan ülkelerin liderliğinde destek veren ülkelerin önderliğinde 1989 yılında Birleşmiş Milletler kararıyla bir Çevre ve Kalkınma Konferansı yapılması konusunda uzlaşılmıştır. 1992'de Brezilya'nın Rio De Jeneiro kentinde yapılan konferansa 179 ülkeden devlet ve hükümet başkanı, binlerce resmi delege ve yine binlerce sivil toplum kuruluşu katılım sağlayarak Birleşmiş Milletlerin en yüksek katılımlı konferansını gerçekleştirmişlerdir (Emrealp, 2005:15). Konferansta Gündem 21 küresel eylem planı, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, İklimsel Değişiklikler Çerçeve Sözleşmesi, Ormanların Sürdürülebilir Yönetimi Konusundaki İlkeler Bildirimi, Çevre ve Gelişme Üzerine Rio Bildirgesi başta olmak üzere birçok belge kabul edilmiştir (Emrealp, 2005:15)

1.6.8. Gündem 21

1992'de Rio De Jeneiro'da toplanan Rio Çevre ve Kalkınma konferansında sürdürülebilir kalkınma insanlığın 21. yüzyıldaki ortak amacı tayin edilmiş ve 21. yüzyılda çevre ve kalkınma problemleri ile hem mücadele edilmesine hem de sürdürülebilir kalkınma amacına kısa zamanda ulaşabilmek için bazı ilkeler ve eylem planları oluşturulmasına karar verilmiş ve böylece Gündem 21 başlıklı eylem planı toplantının bildirgesi olarak BM üyesi ülkelerce kabul edilerek yürürlüğe girmiştir (Emrealp, 2005:15).

Gündem 21'in girişi "insanlık tarihsel bir dönüm noktasındadır" cümlesiyle başlamaktadır. Bildiri artan eşitsizliklere, yükselen yoksulluğa, açlık sorununa, cehalete, yaygınlaşan hastalıklara, doğal ekosistemin bozulmasına karşı birçok

[5] http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf (29 Ocak 2019)

alanda küresel mücadeleyi ortaklaşa yapmayı önermektedir. Sürdürülebilir kalkınma önceki ortaklıklardan farklı olarak yeni bir küresel ortaklık vaat etmektedir.

Hükümetlerin bu bildiriden ve bu bildirinin başarıya ulaşmasından birinci derecede sorumlu oldukları vurgulanmış ayrıca bu amaç doğrultusunda vatandaşlarla ve hükümet-dışı kurumlarla da etkili bir katılımın gerçekleştirilmesi önemsenmektedir. Gündem 21 burada "küresel ortaklık" kavramını dile getirerek bu ortaklığın paydaşları arasında yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve merkezi yönetimin olması gerektiği savunulmuştur (Kestellioğlu, 2011:127).

Gündem 21'in 28. bölümünde yerel yönetimler vatandaşlara en yakın birim olarak tanımlanmış ve bu sebeple sürdürülebilir kalkınma konusunda çok önemli görevleri üstlenmesi beklenmektedir. Bu beklentiler arasında en başta gelen şey yerel yönetimlerin kendi halkları ile birlikte bir katılım süreci başlatmaları ve kendi kentleri için de bir *yerel gündem 21* oluşturmaları istenilmiştir. Bu beklentiye ulaşabilmek adına da yerel yönetimlerin; bulundukları belde halkları, yerel birimler ve özel sektörde faaliyet gösteren kuruluşlarla kendi yerel gündem 21'lerini yürürlüğe sokmalarının öneminde değinilmiştir.

Yerel yönetimler açısından gerçekleştirilmesi beklenen bir diğer hedef, ülkede bulunan tüm yerel yönetim örgütlerinin karar alma ve uygulama aşamalarında, kadınların ve gençlerin daha aktif katılımını sağlamaya yönelik plan, proje ve çalışmaların yapılmasına öncülük etmesidir. Kısaca gündem 21 kadınlar ve gençlere özel önem atfederek yerel yönetimlere bu iki grup için özel görevler yüklemiştir.

1.6.9. Avrupa Kentsel Şartı

Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında kabul edilip imzalanan Avrupa Kentsel Şartı, 20 maddelik bir bildiri ve 13 maddelik şart ilkelerinden meydana gelmektedir (Yener-Arapkirlioğlu, 1996:8). Katılım hakkı, *Avrupa kentlerinde yaşayan kent sakinleri*nin haklarından biri olarak bildirgenin 12. maddesinde açıklanmakta ve bu hak; "Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması" hakkı olarak açıklanmaktadır.

Yine söz konusu bildirgenin 18. Maddesinde de "Belediyeler arası İşbirliği" hakkı tanımlanmış bu hak da "Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda serbest olmaları ve bu konuda özendirilmeleri" şeklinde tanımlanmıştır.

İlgili bildirgenin giriş kısmında, kentsel gelişmenin temelinde özerk ve mali bağımsızlığa sahip olan yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılının sağlanması olduğu belirtilmiştir.

1.6.10. Kahire Zirvesi

Mısır'ın başkenti Kahire'de 1994'de toplanan zirve, Birleşmiş Milletler Nüfus ve Kalkınma Konferansı ana başlığıyla, *Gündem 21*'in *demografik dinamikler ve sürdürülebilirlik* alt başlıklı 5. Bölümüne ağırlık vermiştir. Bu zirvede katılımı sağlayan süreçlere verilen önem tekrar hatırlatılmıştır.

Bu zirvede eylem planında belirtildiği üzere hükümet-dışı sektörlerle ortaklık olgusu tavsiye edilmiş; bu sektörün ağırlığının gittikçe arttığı dile getirilmiştir. Bu sektör için "halkın güçlü sesi" ifadesi kullanılarak, vatandaşların katılımını kolaylaştırmaları, yenilikçi ve esnek olmaları, problemlere daha hızlı reaksiyon gösterebilmeleri sayesinde hükümet kurumlarına kıyasla katılım açısından daha elverişli durumda oldukları savunulmuştur.

Sivil toplum örgütlerinin, ulusal ve uluslararası kalkınma süreçlerinde önemli roller üstlenmelerinin gereğinden bahsedilerek, bu kuruluşlar ve bunların kurdukları ilişki bağları, önemli partnerler olarak; -yerel, ulusal, bölgesel ve global platformlarda- aralarındaki koordinasyonu, iş bölümünü ve iletişimi geliştirmeye özendirilmektedir (Emrealp, 2005:21)

1.6.11. Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı

Gündem 21'in 24. bölümü, *sürdürülebilir ve hakkaniyetli gelişme yönünde kadınlar için küresel eylem* başlığını taşımaktadır. Gündem 21'in kadınlara ayrılan bu bölüm, kadınlara yönelik hedefler ve eylemler içeren 28. Bölüm; Eylül 1995'de

Pekin'de (Beijing) yapılan Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nın alt yapısını oluşturmuştur.

Bu konferansın en önemli sonucu zirvede kabul edilen Pekin bildirgesi ile beraber "kadının yapabilir kılınması doğrultusunda kabul edilen gündem" olarak adlandırılan Eylem Platformu isimli belgedir. Pekin konferansında katılım ve ortaklıkların önemine değinilmiştir. Yine Pekin Bildirgesi, kadının toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ağırlık merkezine alarak, sürdürülebilir *insani gelişme süreci*nin yadsınamaz ön şartı ve dayanağı olarak, "kadınların ekonomik ve sosyal gelişme sürecinde yer almalarını, fırsat eşitliğini ve kadınların ve erkeklerin, insan merkezli sürdürülebilir kalkınmanın hem uygulayıcıları hem de faydalanıcıları olarak, tam ve eşit biçimde katılımını" gerektirdiğinin önemine vurgu yapmıştır (Emrealp, 2005:22).

1.6.12. II. Habitat Konferansı

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansının ikincisi (HABİTAT II) 3-16 Haziran 1996 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiş olup, konferansın deklarasyonu da aynı zirvede yayınlanmıştır.[6] Herkese yeterli sayıda konut ve sürdürülebilir insan yerleşimleri temasıyla toplanan taraflar deklarasyonda insanın HABİTAT gündeminin devam edebilmesi için temel eylem oluşturucu olduğunu belirttiler. Bireylerin yerleşim alanlarında ki yaşam koşullarının yerel ihtiyaçlara uygun olarak geliştirilmesini ve herkes için daha iyi yaşam standartlarına sahip alanların oluşumunu sağlamak için tüm alanlarda –küresel, sosyal ve ekonomik hayat- çoğulcu kadın ve erkek katılımının sağlanması ve etkin bir gençlik ortaklığının olması gerektiği vurgulandı. Yerel yönetimler de en önemli partner ve de HABİTAT konferansı gündeminin hayata geçmesinden sorumlu olarak benimsendi.

Habitat bildirgesinin giriş kısmında "toplumun tüm katmanlarında demokrasi, insan haklarına saygı, şeffaf, temsili ve sorumlu hükümet yanında, sivil toplumun etkin katılımı da sürdürülebilir gelişmenin başarıya ulaşmasında en önemli unsurlar olarak kabul edilmiştir. Sonrasında ise "gelişme olmaması ve mutlak yoksulluğun

[6] https://webdosya.csb.gov.tr/csb/dokumanlar/mpgm0029.pdf (31Ocak 2019)

yaygın olarak varlığını sürdürmesi, insan haklarından tam ve etkin bir şekilde faydalanmayı engelleyebilir, demokrasiyi ve halk katılımını aksatabilir" denilmiştir. Ancak demokrasi ve katılımın, insan haklarını ve temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesini haklı çıkarmayacağı da vurgulanmıştır.

Yine giriş kısmında demokratikleşmenin "sivil toplum aktörleri, kamu ortaklıkları ve özel ortaklıklar için ve başarılı bir kent geleceğinin önemli aşamalarını oluşturan adem-i merkeziyetçi ve katılımcı planlama ve yönetim için de erişimi ve anlamlı bir katılımı" artırdığı beyan edilmiştir. Ayrıca kentler, beldeler ve mahalleler kurulurken, planlanırken bu süreçlerde katılımı içeren programlara ve yöntemlere özel önem verilmesine ihtiyaç olduğu; bununla gençlerin ve çocukların hayat şartlarını güvence altına almak ve onların çevre konusundaki duyarlılıklarından, fikirlerinden ve yaratıcılıklarından istifade edebilmek için gerekli olduğu belirtilmiştir.

Taahhütler bölümünde "kamu otoriteleri, özel sektör ve yerel düzeydeki tüm aktörler; insan yerleşimlerinde ve konut üretme-geliştirme sürecinde hem ulusal hem uluslararası hem de yerel düzeyde etkin roller üstlenmelidir" ifadesi yer bulmuştur. Bu bölümde ayrıca "Ulusal ve yerel seviyelerde, kentli bağlılığına insan yerleşimlerinin geliştirilmesinde geniş ölçekli bir katılım sağlanmasına yardımcı olacak, cinsiyete duyarlı kurumları ve bunlarla ilgili yasal çerçevelerin oluşturulmasını teşvik etmek", "Başta kadınlar, engelliler olmak üzere ve çocukların ve gençlerin faydalarını da kapsayacak biçimde, kentlerin geliştirilmesiyle ilgilenen tüm oyuncular arasında (kamu sektörü, özel sektör ve topluluklar) sürekli koordinasyonu sağlayarak, sürdürülebilir insan yerleşimlerinin geliştirilmesine ve yönetilmesine yönelik katılımcı yaklaşımı kurumsallaştırmak", taahhütleri de bulunmaktadır.

1.6.13. Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı

Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı, Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Meclisi tarafından 21 Mayıs 2003 tarihinde kabul edilip imzalanarak yürürlüğe girmiştir.[7]

Şart ilkeleri arasında gösterilen; gençlerin yerel ve bölgesel yaşama katılımı ile halkın kamu yaşamına katılımı küresel politikaların bir parçası olarak kabul edilmektedir. Yerel ve bölgesel idarelerin gençler ve temsilcileri ile istişare ve iş birliğine dayalı katılım uygulamaları yapmaları benimsenmekte ve bunun her hangi bir ayrım yapmaksızın bütün gençler için geçerli olduğu vurgulanmaktadır.

Eğitim ve öğretim politikalarında gençlerin katılımını arttırmaya çalışan politikalar belirlenmektedir. Bu politikalar arasında okulların toplum yaşamına katılım ve demokrasi ile ilgili eğitimler alması ve vatandaşlık ve katılım ile ilgili bilinçlendirilmelerinin değerine vurgu yapılmaktadır. Bu sebeple yerel ve bölgesel yönetimler gençlerin okul yaşamına daha aktif katılmalarının sağlanması için aktif desteklerde bulunmalı ayrıca öğrenci derneklerine ve odalarına maddi destekleri de esirgememelidir.

1.6.14. Avrupa Kentsel Şartı

Zamanla değişen kent sorunları ve diğer gelişmeler Avrupa Kentsel Şartında değişiklikler yapılmasına neden olmuştur. Avrupa Konseyi Mayıs 2008'de 15. genel oturumunda aldığı 269 sayılı kararla Avrupa Kentsel Şartı 2'yi kabul etmiştir. Avrupa Kentsel Şartı 2 ile getirilen değişikliklerin, kentlerin ve kasabaların çağdaş kentsel sorunlarla baş etmesini daha kolay hale getirecek ortak ilkeler ve kavramlar bütünü olduğunu belirtmiştir. Avrupa Kentsel Şartı 2 "Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto" olarak ilan edilmiştir. Bu manifestonun giriş kısmında Avrupa Kentsel Şartı'nda neden değişiklik yapılması gerektiği açıklanmıştır (Güler, 2011:62)

[7] Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı, http://debis.deu.edu.tr/DEUWeb//Icerik/Icerik.php?KOD=10462 (1 Şubat 2019)

Manifesto belgesinin dayandığı ve yerel halkın katılım hakkına ilişkin olanları kabaca şöyle belirtilebilir (Pektaş & Akın, 2010:35);

- Avrupa'nın kentleri ve kasabaları kentlilerine aittir. Buralarda katılım açısından demokrasinin yeni taleplerini dikkate alan bir kentsel yönetişim modeli inşa etmek sorumluluğu vardır.
- Kentler ve kasabalar, kentliler için yaratılmıştır. Bu yerleşimler kendi içlerinde ve birbirleri arasında en üst düzeyde dayanışmayı teşvik etmeye kararlı, uyumlu kentler ve kasabalardır.
- Kentlerde ve kasabalarda yaşayanlar bu yerleşimlerin aktif ve bilgili kentlileri olmadan bu kent ve kasabaları tam anlamı ile yaşayamazlar. Bu çerçevede Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın içerdiği değer ve ilkelerden katılım hakkı özellikle yerel düzeyde yaşama aktarılabilir.
- Kentler ve kasabalar kentsel projeler konusunda halka danışmak üzere bilgi teknolojilerinden tam olarak yararlanmalı, yaygın e-demokrasiler oluşturma yönünde çaba göstermelidir.
- Avrupa yerinden yönetim ilkesine bağlı kalmalıdır. Ancak bu ilke merkezi hükümetle yerel ölçek arasında kalmamalı, farklı düzeylerdeki sorumluluk dağılımına da yol göstermelidir.
- Yönetişim, kentlileri harekete geçirebilmek ve kentlilerin çoğunluğunu kolektif kentsel siyasal projeleri desteklemeye yönlendirebilmek için yerel seçim aşamalarında siyasi ve kamuoyu tartışmalarına açık olmalıdır.
- Kentin seçilmiş yöneticisi yerel faaliyetlerin itici gücü olmalı ve gerek kentlileri, gerekse kent dokusunu şekillendiren ağları, halkın çoğunluğu tarafından anlaşılabilecek bir proje etrafında harekete geçirmeye çalışmalıdır.
- Katılımcı demokrasi uygulamalarına geçiş bakımından halk meclisleri, yerel referandumlar ve halkın doğrudan katılımını sağlayan her türlü düzenleme desteklemelidir.
- Çağdaş yerel demokrasinin uygulanmasını sağlamak üzere farklı kentsel karar verme düzeylerinde seçimle göreve gelen meclisler kurulmalı, ancak bu meclisler hiçbir zaman kent halkına doğrudan bilgi verilmesini, konuların kamuoyunda tartışılmasını ve kent planlama süreçlerinde işbirliği yapılmasını engellememelidir.

- Göçmenlere de oy verme ve yerel kent meclislerine aday olabilme hakkı sağlanmalıdır.

1.6.15. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Ek Protokolü

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Ek Protokolü 16 Kasım 2009 tarihinde taraf devletlerce imzalanarak kabul edilmiştir. Bu belgede yerel yönetim faaliyetlerine katılma hakkı güvenceye altına alınarak Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında yeni bir aşamaya geçiş sağlanmıştır (Köşger & Haktankaçmaz, 2011:51).

Protokolde konu edilen başlıklar; yerel yönetimlerin çalışmalarına katılma hakkının temin edilmesi, bu hakların garanti altına alınması ile katılma hakkını sağlayan parametreler ve bunların doğru bir şekilde denetlenebilmesidir.

Protokolün başlarında yerel yönetim faaliyetlerine katılım hakkının kapsamı belirtilmektedir. Burada yerel yönetim faaliyetlerine katılım hakkının sadece vatandaşlara veya seçmenlere değil herkese tüm bireylere sağlanması gerektiğinin altı çizilmektedir. Katılma hakkına yönelik sınırlama ve kısıtlamalar ancak kanun ile olur ve bu kısıtlama ve sınırlamalar uluslararası antlaşmalara da uygun olmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE KENTSEL YÖNETİM VE KATILIM

2.1. TÜRKİYE'NİN GENEL İDARİ YAPISI

Katılım, idari yapı ve yerinden yönetim gibi her zaman güncelliğini koruyan kamu yönetimi meseleleri, 2010'lu yıllarda, etkin yönetim ve verimlilik gibi diğer kavramlar ile birlikte yerel demokrasinin ve katılımın kurumsallaşmasında en önemli unsurlara dönüşerek kamu yönetimine yeni anlayışlar getirmiştir. Sözünü ettiğimiz dönüşümün gerçekleşmesinde, 1980 sonrası tarihte farklılığa uğrayan kamu yönetimi anlayışının büyük etkileri olmuştur. Türk kamu yönetiminde de reformların/ yeniliklerin temelinde de Birleşmiş Milletler (BM) teşkilatı, Avrupa Birliği (AB) başta olmak üzere, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Dünya Bankası (DB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi küresel kuruluşların tavsiyeleri ve etkileri lokomotif rolünü üstlenmiştir. Özellikle de Uluslararası Para Fonu (IMF) nun stand-by anlaşmaları, Dünya Bankası'nın yapısal reform kredileri, Avrupa Birliğinin bölgeselleşme ve yerelleşme uygulamalarını teşvik edici ödemeleri ve saydığımız tüm bu kuruluşlar bağlamında şekillenen uyum programlarının, dünya ülkelerinin ve Türkiye'nin genel idari yapılarında yapılan değişikliklerde önemli roller aldığı söylenebilir (Şinik, 2007:74).

Avrupa devletlerinde özellikle İkinci Dünya Savaşı akabinde, temelde kamu yönetimi olmak üzere birçok alanda yenilikler yaşanmıştır. Sosyal, ekonomik ve siyasal açıdan Avrupalı devletleri etkileyen bu yenilikler, söz konusu devletlerin hem kamu yönetimi eğilimlerinde hem de yerel yönetimleri içine alan belediyecilik karakterlerinde derin etkiler yaratmıştır. Bu değişiklikler ve bu değişikliklerin yankıları büyük ölçüde devlet aygıtı çerçevesinde meydana gelmiştir. Batı Avrupa'da, yirminci yüzyıl itibariyle yönetsel anlamdaki reformlar insanlar üzerinde

anlamını bulan devlet algısının farklılaşmasıyla benzerlik göstermektedir. Bu değişiklikler ve yenilikler aynı zamanda refah devleti hedefinin ortaya çıkması ve gelişimiyle de ilintilidir (Bennett, 1989:7).

2.1.1. Türkiye'nin Genel İdari Yapısının Tarihçesi

2.1.1.1. Tanzimat Döneminde İdari Yapı

Tanzimat öncesinde Osmanlı devletinde hanedan zümresi ile askeri-idari zümrenin toplumsal artığa el koyabilmesi mümkündü. II. Mahmut ile başlayıp tanzimat dönemi ile devam eden dönemde ana hedef devlet yönetimine yeni bir model getirmekti. Bu süreçte dikkati çeken husus Osmanlı yönetici sınıfının padişahın hizmetkarı olmaktan çıkıp devletin hizmetkarı olmaya başlamasıdır (Heper, 2006:90). Ayrıca tanzimat döneminin dikkat çekici diğer özelliği, merkezi yapının taşrayı daha etkin bir biçimde kontrol etme gayretleridir. Yani tanzimat hareketinin esas gayesinin merkezdeki devlet gücünün etkili bir biçimde konsolide edilmesi olduğu söylenebilir (Heper, 2006:79).

Tanzimat'ın ilanının akabinde özellikle 19. yüzyıl itibariyle, Osmanlı İmparatorluğu özellikle idari anlamda büyük radikal değişikliklerin yaşandığı bir döneme tanıklık etmiştir. Bu dönemde yapılan en önemli değişiklik kuşkusuz 1877 yılında çıkarılan Belediye Kanunu'dur. Bu kanunu önemli kılan diğer bir yenilik osmanlı tarihinde ilk defa gizli oy açık tasnif esasına dayanan tek dereceli seçim sisteminin getirilmiş olmasıdır. Bu yeni kanun Türk devlet sistemindeki belediyecilik tarihi bakımından kayda değer bir yeniliktir. Zira bu Belediye Kanunu çok yeterli seviyede olmasa bile belediyelere finansal anlamda önemli yetkiler ve aynı zamanda sorumluluklar yüklemektedir. Bu yetki ve ödevlerden en önemlileri belediyelere istimlak yetkisi verilmesi diğeri ise nüfus sayımı yapma yetkisidir (Ortaylı, 1985:190).

1840-1852 yılları arasında taşra idaresinde önemli ve geleceği de büyük oranda etkileyecek değişiklikler yapılmıştır. Daha çok merkeziyetçi olan idari sistemin, önceliği vergi toplamaya vererek iltizam yöntemini kaldırılması ve sancak yönetimini de mütesellimlerden alarak muhassıla vermesi dikkat çekmektedir. Böylece geniş yetkili muhassılların hem sancağı yönetmesi hem de vergileri toplayıp

hazineye göndermeleri bekleniyordu (Çadırcı 2007: 61). Bunun yanında muhassıla işlerinde yardımcı olması amacıyla yerel temsilcilerden oluşan muhassıllık meclisleri kuruldu.

1842 yılındaki yapılan değişiklik ile köy ve sancak arasında yeni bir idari birim olarak *kaza* birimi kuruldu. Zaten Osmanlı Devleti'nin kurulduğu günden beri, başlarda idari-adli, daha sonraları ise yalnızca adli birim anlamında olmak üzere, kaza kavramı kullanılmaktaydı (Çadırcı, 2007: 231). Ancak, taşra teşkilatında kaza, idari birim olarak 1842 yılında kullanılmaya başlanmıştır (Çadırcı, 2007: 61). Kazanın başında kaza müdürü vardır ve yörenin önde gelenleri tarafından seçilir, merkezin onayını da aldıktan sonra göreve başlardı (Çadırcı, 2007: 61). Sancak yönetiminde muhassıl yerine yine merkezden atanan *kaymakam* görevlendirilirken, eyaletlerde valiler tarafından idare edilmekteydi.

Sancakta kaymakamın yanına, *muhassıllık meclisleri*nin yerine, önceleri küçük meclis, daha sonra *sancak meclisi* denilen kurul oluşturuldu. Kaymakam başkanlığında mal müdürü, hakim (naip), tahrirat ve mal baş katipleriyle, müslüman ve gayr-i müslim toplulukların kendi aralarından seçerek yolladıkları temsilcilerden oluşan bu kurulun, idari ve kazaî (yargısal) vazifeleri vardı (Çadırcı, 2007: 62). Yine Valinin başkanlığında defterdar, kadı, müftü, Müslüman milletin kendi aralarından seçtiği temsilciler, gayrimüslim milletlerin dini önderleri ve temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan *büyük meclis* adı verilen (daha sonra eyalet meclisi denildi) kurulun idari, mali, güvenlik, bayındırlık, eğitim yanında kazaî (yargısal) görevleri de vardı (Çadırcı, 2007: 62).

Osmanlı yönetici sınıfı taşra idaresinin yeniden yapılandırılması sorunuyla ilgili sürekli çalışmalar yapmış ve bunun için birçok girişimde bulunmuşlardır. (Davison, 2005:142). Ortaylı (1976: 18)'ya göre Islahat Fermanının ilanından sonraki hadiseler neticesinde Osmanlı vilayet yönetiminin aldığı biçim Türkiye'nin yönetim yapısını radikal biçimde etkilemiş hatta değiştirmiştir. 1864 yılında yayınlanan nizamname de eyalet yönetimini düzeltme hedefini içermekteydi.

Bu nizamname ilk defa kapsadığı sınırlar ve idari yapısıyla oluşturulan Tuna Vilayetinde, Mithat Paşa'nın valilik görevine getirilmesiyle yürürlüğe girdi. Tuna

vilayetindeki pilot uygulamada bu sistemin verimli olduğu gözlemlenince aynı uygulamaya beş vilayette daha geçildi. 1867 yılında ise, ülkenin tamamında uygulanmasına karar verildi (Ortaylı, 1976: 19). Uygulanan bu yapının temel vasfı görev bölümlenmesi yapılarak vatandaşların kendi seçtiği temsilcileri aracılığıyla bir şekilde yönetime katılımlarının sağlanması olarak özetlenebilir. Ayrıca eyalet meclisleri de vilayet idare meclislerine dönüştürülmüştür.

1864 nizamnamesi ile taşra örgütlenmesinde görev dağılımı ayrıntılarıyla yeniden tanımlanmış, vali günümüzdeki konumuna benzer şekilde merkezi hükümeti o bölgede temsil eden en yüksek görevli konumuna yükseltilmiş ayrıca merkeze bağlı olarak taşrada hizmet veren diğer birimleri denetleyen bir görevli konuma getirilmiştir (Çadırcı, 2007: 64). Bu haliyle özellikle 18.yüzyılda yaygınlaşan *derebeyleşme* arzularının önü kesilmek istenmiş ve vilayetlerin geçmişin aksine kendi başlarına hareket etmeleri önlenmiştir. Bu hedefler doğrultusunda hem daha önce çok geniş topraklara yayılan eyaletler küçültülmüş hem de vilayetlerin isimlerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu düzenlemeler doğrultusunda uygulanmakta olan kaza müdürlüğü uygulamalarına son verilmiş ve kazanın idarecisi olarak *kaymakam* unvanlı yeni yöneticiler görevlendirilmiştir. Livalara da kaymakam değil mutasarrıf görevlendirilmiştir. Böylece vilayetlere vali, livalara mutasarrıf ve kazalara da kaymakam ataması doğrudan padişah tarafından yapılıyordu.

Tuna Vilayeti Nizamnamesinin kapsamının geliştirilip bütün ülkede aynı anda yürürlüğe girmesi, yapılan bazı değişikliklerle birlikte 1867'de yürürlüğe giren "Vilayet Nizamnamesi" ile tamamlanmıştır. 1871 yılında ise vilayet nizamnamesi yenilenmiştir. Bu nizamnamenin çıkarılış amacı ise, daha önce kurulan çeşitli yönetici ve meclislerin yetkilerini netleştirerek 1867 nizamnamesinin açıklarını kapatmaktı (Davison, 2005: 166).

Tanzimattan sonra Osmanlı taşra yönetimi, hiyerarşik olarak vilayet, liva, kaza, nahiye ve köy olarak şekillenmiştir. Bu hiyerarşik dizilimde, örgütsel yapının gereği olarak her birim ve makam altında yer alan birim veya makamı etkili bir şekilde denetlemektedir. Bu nedenle artık Osmanlı devletinin taşrada görev yapan yöneticilerinin merkezi devletin yetkilerini temsil eden otokratik yöneticiler vasfına

dönüştükleri söylenebilir (Ortaylı, 1976: 19). Bunun yanında başkent İstanbul'un -diğer vilayetlerde olduğu gibi- herhangi bir vilayet örgütlenmesi olmadan, doğrudan sadrazam (bab-ı ali) makamınca idare edilmesi, Osmanlı devletinde görev yapan bir vilayet valisinin devlet adına sahip olduğu yetkiye örnek olarak gösterilebilir (Ortaylı, 1976: 19-20).

Tanzimatla birlikte ülke toprakları dört askeri bölgeye ayrılmış ve başlarına müşir denilen görevlilerin atanmasıyla birlikte vilayet yönetimi askeri otoritenin dışarı çıkması sağlamış ve böylece vilayet idarecileri sivilleşerek sivil mülki amir vasfına bürünmüşlerdir (Ortaylı, 1976:20).

1871 Vilayet Nizamnamesi 1913 yılına dek geçerliliğini sürdürdü. Bu düzenleme sivil otoritenin faaliyet alanının başkent dışında kalan taşra birimlerinde de etkili hale gelmesinde ve vatandaşların siyasi ve idari yönetim süreçlerine katılım seviyesinin artmasında bir mihenk taşı olarak kabul edilebilir (Findley, 1994:155).

Türk yönetim tarihinde yerel yönetimler alanında düzenlemeler içeren ilk yazılı anayasa metninin *kanun-i esasi* olduğu düşünülmektedir. Çünkü yerel yönetim birimi olan belediyeler ve il özel idareleri kanun-i esaside yerel yönetim birimleri olarak tanımlanmaktadır. Bu kurumların -doğal olarak- günümüzdeki formundan farklı özelliklere de sahip oldukları söylenebilir. Kanun-i Esasi'nin, 108, 110 ve 112'inci maddelerinde, sırasıyla; "illerin yerinden yönetim ilkesine göre idaresi", il genel meclisinin görevleri ve belediye hizmet ve görevlerinin "seçimle belirlenen belediye meclisleri" tarafından temsil edileceği açıkça karara belirlenmişti (Nadaroğlu, 2001:240-259).

Türk idare sisteminin kaynağını aldığı Osmanlı Devletinin merkez ve taşra yönetimi sistemi, tarihsel kodlarını İran, Roma, ve Selçuklu devletlerinin idare sistemlerinden almaktadır. Osmanlı devletinin kurulduğu ve yaşadığı topraklarda daha önce hüküm süren medeniyetler devlet yapısı alanında bir karışıma vesile olmuştur. Türk idari sisteminde Osmanlı Devleti'nin son dönemlerini de içine alan beş anayasal dönem olmuştur. Bunların birincisi 1876 tarihli kanun-i esasi, ikincisi kurtuluş savaşı dönemine ait olan 1921 anayasası, üçüncüsü 1924 Anayasası, dördüncüsü 1961 anayasası ve son olarak köklü değişiklikler geçirse de yürürlükte

olan 1982 anayasasıdır (Güler, 2009: 32). Türk idare sisteminde merkeziyetçi yapı oldukça güçlü tutulmakla birlikte adem-i merkeziyetçilik sistemi de uygulanmış ve yerel yönetimlere de zaman zaman geniş yetkiler verilmiştir. Tanzimat fermanı ve ıslahat fermanı ile başlayan ve 1876 kanun-i esasi ilanıyla da perçinlenen yeni dönemde cumhuriyet döneminin idari sisteminin de temelleri atılmıştır. Cumhuriyet döneminin merkez ve yerel idari sisteminin de başlangıç formuna hayat verecek kurum ve kuruluşlar, bu dönemde kendini göstermeye başlamıştır (Ortaylı, 1976: 18). Islahat Fermanı sonrasındaki bu gelişmeler ve sonrasında Osmanlı idari sisteminin aldığı biçim daha sonra kurulacak olan Türkiye Cumhuriyetinin idari yapısını önemli oranda belirleyerek günümüze kadar etkilemiştir.

Tanzimat dönemine ulaşmadan önce ülke yönetiminde yaşanan çalkantılar ve hem yurt içinde hem de yurtdışındaki olumsuz gelişmeler, devlete bağlı eyaletlerde cereyan eden bağımsızlık amaçlı ayaklanmalar sebebiyle merkezi yönetim iyiden iyiye zayıflamış ve merkezi yönetimin taşra üzerindeki etkisi iyice azalmıştır. Tanzimat dönemi ile birlikte hem azınlıkların merkezi yönetime olan bağlılığını arttırmak hem de yönetimdeki çalkantılara son vermek amacıyla yapılan düzenlemeler, merkezi yönetimin taşra teşkilatları üzerindeki otoritesini yeniden sağlamış, ülkenin sorunsuzca yönetimi ve mülki idare birimlerinin kurulması ana hedeflerden biri olmuştur (Sanal, 1998: 173). Tanzimat fermanı sonrasında yapılan düzenlemelerde taşra birimlerinde radikal değişiklikler yapıldığı görülmüş ayrıca vergi toplamada yaşanılan zorlukları çözmenin merkezi hükümetin öncelikli gündemlerinden olduğu açıktır (Çapar, 2011). İstanbul vilayeti için ilk modern belediye idaresi de, "İstanbul Şehremaneti" ismiyle adlandırılmış ve 1854 yılında çıkarılan bir Nizamname ile bu dönemde kurulmuştur (İçişleri Bakanlığı 2012 Raporu:5)

2.1.1.2. Cumhuriyet Döneminde İdari Yapı

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında tanzimatla birlikte başlattığı değişime uygun olarak 1913'de yürürlüğe koyduğu *idare-i umumiye-i vilâyat kanunu*, cumhuriyet döneminde de uzunca bir süre yürürlükte kalmıştır. Hatta 16 Mayıs 1987 tarihinde kabul edilip, 26 Mayıs 1987 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 3360 sayılı 13 Mart 1913 tarihli idare-i umumiye-i vilayet kanunu

muvakkatının adı ve bazı maddeleri değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir (Özşen, 1987: 119).

Günümüz Türkçesine İllerin Genel Yönetimine ilişkin Geçici Yasa diye çevrilebilen bu kanunun tasarısı, şura-i Devlet başkanının yönetiminde kurulan bir komisyonca 1908‟den 1912‟ye kadar mecliste incelenmiştir. Ancak balkan savaşının başlaması nedeniyle, 1913 tarihinde geçici yasa olarak çıkana kadar dondurulmuştur. Söz konusu yasa ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu belgenin en önemli yeniliğini Onar, adem-i merkeziyet ilkesine yer vermesi(Onar, 1966:554) olarak yazmıştır. 1864 ve 1871 nizamnamelerinde de yer verilen ama tüzel kişilik ve herhangi bir bütçe tahsisi yapılmayan; yani karar organı olarak değil de, istişare ve tavsiye organı durumunda bulunan vilâyet umumi meclisleri 1913 tarihli yasa ile yenilenmiştir (Nalbant, 1997:127).

Yasaya genel manada incelendiğinde il (vilayet) idaresini umumi ve özel olmak üzere ikiye bölmüş ayrıca yasanın ilk 74 maddesinde de umumi işleri sıralamıştır. 1929 tarihli vilâyet idaresi kanunu vasıtasıyla değiştirilip kaldırılacak olan bu genel kısım, vilayeti mülki bir yönetim organı olarak değerlendirmiştir. Yasanın geriye kalan 75. İle 149. Maddeleri arasındaki maddeleri ise daha önce belirttiğimiz gibi vilayet organının hususi işlerini açıklamaktadır. Bunun yanında vilayet umum meclisleri de il özel yönetimi vasfına bürünmüştür. Vilayetlerde hem mülki idare hem de yerel idare bulunmakta olup ikisinin de başında hükümetin atadığı vali yer almaktadır. İlgili yasanın dikkat çeken maddelerinden biri “Vilâyet emval-i menkule ve gayr-ı menkuleye mutasarrıf ve iş bu kanun ile muayyen ve mahdud vezaif-i hususiyye ile mükellef bir şahs-ı manevidir. Emval-i hususiye-i vilâyet-i mahfuzziyet ve masunniyet itibariyla emval-i umumiyye-i devletten madudur.” maddesidir. Bu maddenin kısaca özeti vilayetlere hem yerel yönetim vasfı hem de hükümet ajanı vasfı tanınmış olmasıdır. Kanun bu durumları şahs-ı manevi lafzıyla anlatmaya çalışmıştır.

Vilâyetin bütçesinin düzenlendiği 79. Ve 86. Maddeler arasındaki düzenlemeler vilayet organlarının yapısını da belirtmiştir. Vilayetin umumi vazifeleri başkentin atamış olduğu vali ile birlikte vilayet idare kurullarınca

yapılacak olup vilayetin hususi (özel) vazifelerini ise yine vali ile birlikte vilayet umum meclisi ve vilayet encümenince yapılacaktır.

Cumhuriyet dönemi her şeyiyle birlikte yeni bir anlayışın ve yeni bir sistemler bütününün devreye gireceği taze bir dönem olmuştur. Siyasi yapı ve düşüncelerin değişmesi gibi idari ve yönetsel sistemlerin, alışkanlıklarında değiştiği bir dönemdir. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte ulusal egemenlik kavramı devletin her yerinde her işleminde kendini göstermiştir. Bir diğer önemli husus Osmanlı devletindeki çoklu millet yapısının son bulup ulus devlet modeline geçilmesiyle üniter devlet modelinin aktif duruma gelmesidir.

Cumhuriyetin ilanıyla başlayan yeni düzende devlet yapısında yetki genişliği esasına göre yönetim dikkati çekmektedir. Şöyle ki üniter devletin niteliklerini taşıyan bu devlet doğal olarak yasama, yürütme ve yargı erklerini elinde bulundurmaktadır. Taşrada da yukarıda sözünü ettiğimiz gibi yetki genişliği ilkesine göre hareket edilir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki yerel idareler kullandıkları tüm yetkileri devletin merkezi idaresinin ve yasama organının koyduğu kural ve esaslara dayandırmak durumundadır (Ergun & Bozkurt, 1998:246)

Bunun yanında cumhuriyetin ilan edildiği dönemin rakamlarına bakacak olursak 1920 yılında ülke dahilinde 15 vilâyet, 17'si müstakil 36'sı mülhak olmak üzere toplam 53 liva, 302 kaza ve 679 nahiye yer almaktadır. Sözünü ettiğimiz yönetim birimlerini Keskin şöyle açıklamaktadır (Keskin: 2007:121):

"Vilâyet kademesi, 1913 tarihli kanun ile tüzel kişiliği tanınmış, genel meclisi olan, doğrudan doğruya merkeze bağlı bir yönetim birimidir. Mülhak livalar, genel yönetim, jandarma ve yerel yönetim bakımından bir vilâyete bağlı olarak yönetilen, ayrı bir tüzel kişiliği ve genel meclisi olmayan yönetim birimleridir. Bunların özel bütçeleri bağlı oldukları vilâyetin hesaplarına devredilmektedir. Müstakil liva ise bağlı olduğu vilâyet ile ilişkisi kesilerek, doğrudan doğruya merkeze bağlanan, genel ve yerel yönetim bakımından vilâyetle eşdeğer kılınan yönetim birimidir."

Esasında güçler birliği ve meclis hükümeti prensibini kabul etmiş olan 1921 anayasası yerel yönetimleri güçlü kılarak yerinden yönetim anlayışını hedef almıştır. Yine bu anayasa Osmanlı devletindeki merkezi yönetimin güçlü olduğu sistemi terk

edip farklı bir yönetim modeli benimsemiş özellikle yerel yönetimde halkın yönetime katılması ve adem-i merkeziyet ilkelerinden yoğun olarak yararlanan bir anayasadır (Gözübüyük, 1967:29). 1921 anayasasında 11. Maddede ki *"Vilayet, yerel düzeyde tüzel kişiliğe sahip ve özerkliği olan bir kuruluştur. Eğitim, sağlık, tarım, ekonomi, bayındırlık işlerini düzenleme vilayet meclisinin yetkisindedir"* ibaresi ile vilayetlere özerklik ve tüzel kişilik tanınarak yetkileri arttırılmıştır. Bununla kalınmamış vilayette yargı, askeriye, vergi toplama gibi bazı yetkiler haricindeki çoğu yetki vilayet meclislerinin faaliyet hanesine yazılmıştır. Ayrıca vilayet meclisinin, 1921 Anayasası 12. maddesine istinaden o bölge vatandaşlarınca iki yıl süreliğine seçileceği de kayıt altına alınmıştır (Yayla, 1982:123).

Yine 1921 anayasası incelendiğinde adem-i merkeziyete yüksek derecede önem verildiği, merkeziyetçiliğin ise geri planda kaldığı görülecektir (Yayla, 1982:129). Bunun yanında il idarelerine[8] ve bucaklara[9] (nahiyelere) de özerklik ve tüzel kişilik verildiği görülmektedir. Ayrıca il meclislerinin seçimle göreve gelmesi de esasa bağlanmıştır[10].

1921 anayasasında il meclisleri dış işleri ve dış devletlerle ilişki kurmak dışında vergi toplama, vakıf, eğitim, tarımsal faaliyetler, ekonomik çalışmalar, bayındırlık ve imar ile yargısal faaliyetleri kontrol etmekteydi[11]. Ancak bunun yanında ilçe idarelerine herhangi bir özerklik veya tüzel kişilik verilmemiştir[12].

1924 Anayasasına baktığımızda ise il, ilçe ve köylere tüzel kişilik tanınmıştır. Buna rağmen bu anayasada özerklik lafzı kullanılmayarak bu yönüyle 1921

[8] 1921 Teşkilatı Esasisi md. 11, " Vilayet mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir."
[9] 1921 Teşkilatı Esasisi md. 16, "Nahiye, hususi hayatında muhtariyeti haiz bir manevi şahsiyettir."
[10] 1921 Teşkilatı Esasisi md. 12, "Vilayet şuraları vilayetler halkınca müntehap azadan mürekkeptir. Vilayet şuralarının içtima devresi iki senedir. İçtima müddeti senede iki aydır."
[11] 1921 Teşkilatı Esasisi md. 11, Harici ve dahili siyaset, şeri, adli ve askeri umur, Beynelmilel iktisadi münasebat ve hükümetin umumi tekalifi ile menafii birden ziyade vilayata şamil hususat müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince vazedilecek kavanin mucibince Evkaf, Medaris, Maarif, Sıhhiye, iktisat, Ziraat, Nafia ve Muavenet-i içtimaiye işlerinin tanzim ve idaresi Vilayet şuralarının selahiyeti dahilindedir.
[12] 1921 Teşkilatı Esasisi md. 15, "Kaza yalnız yönetsel ve inzibati cüzü olup manevi şahsiyeti haiz değildir."

anayasasından ayrılmıştır. Bu hüküm haricinde anayasaya vilayetler için görev paylaşımı da eklenmiştir[13]

27 Mayıs 1960 darbesinin akabinde kabul edilen 1961 Anayasasında illerin "yetki genişliği" ilkesi uyarınca idare edileceği hükme bağlanmıştır. İl (il özel idaresi), belediye ve köy yönetim birimlerinin de kamu tüzel kişiliği güvence altına alınmıştır[14]. Söz konusu hükümdeki düzenleme dikkate alındığında özerklik için taşınması gereken asgari şartların mevcut olduğu görünmektedir.

1982 Anayasasında da 1961 anayasasına paralel bir düzenleme yapılarak il (il özel idaresi) belediye ve köy[15] organlarına tüzel kişilik verilmiştir. Yine 1982 anayasasında illerin "yetki genişliği" ilkesi doğrultusunda yönetileceği hüküm altına alınmıştır[16]. Özerklik kavramı lafız olarak kullanılmamış ancak 1961 anayasasında mevcut olan özerkliğin hemen hemen tüm unsurlarına yer verilerek ayrıca da "yerinden yönetim" ilkesini de anayasaya monte etmek suretiyle 1982 anayasasında da yerel yönetimlerin özerklik ilkesi üzerine kurulduğu ifade edilebilir. "Yerinden yönetim ilkesi" aslında kendi içinde özerkliği kapsamaktadır. Bunun yanında 1982 anayasasında vesayet yetkisinden bahsedilmemesi idari ve mali özerkliğin bulunmadığı manasına gelmemektedir. Zira vesayet ancak kanunda açıkça belirtilen kurallar etrafında kullanılabilen istisnai bir yetkidir (Günday, 2005:75). 1982 Anayasasında yerel yönetimler özerktir bununla birlikte özerklik ilkesinin yine anayasada düzenlenen *idarenin bütünlüğü* ilkesi ile uyumlu ve ahenkli olması elzemdir. Bu sebeple vesayet denetimi, dengeleme görevini ifa ediyor denilebilir (Gözler, 2009:114).

[13] 1924 Teşkilatı Esasisi, md. 91. , "Vilayetler umuru tevsii mezuniyet ve tefriki vezaif esası üzerine idare olunur."
[14] 1961 Anayasası md.116. , "Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55 inci maddede yazılı esaslara göre yapılır. Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur. Mahalli idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır."
[15] 1982 Anayasası md. 127, . "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.
[16] 1982 Anayasası md. 12. , "illerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır."

2.2. TÜRKİYE'NİN KENTSEL YÖNETİM YAPISI

Türk mali sistemini etkilediği kadar siyasi ve idari sistemleri de etkileyen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa da değinmek gerekir. Küreselleşmenin etkisiyle şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerinin önemi artmış bu da devletleri daha saydam, daha açık ve şeffaf olmaya itmiştir. Bu bağlamda 2003 yılında çıkarılan 5018 sayılı kanun, kamu kurumlarını mali anlamda olduğu kadar idari ve siyasi alanlarda daha şeffaf hale getirmiştir. Bununla beraber kamu kurumlarının hesap verebilme kapasiteleri de artmış, vatandaşların kamu kurumlarının bilgilerine, performans değerlerine ulaşmasını kolaylaştırmıştır (bkz. 2003 tarihli 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu, 2003 tarihli 4778 sayılı kanun ile güncellenen 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun vs.).

Türkiye'nin kentsel yönetim yapısını oluşturan birimler; Belediye, il özel idaresi ve köylerdir. Bu örgütlerin dayandığı başlıca kanunlar; 5393 sayılı Belediye kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi kanunu ve 6360 sayılı Ondört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmiyedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair kanun ve ilgili diğer mevzuattır.

2.2.1. Belediyeler

Yerel ve ortak gereksinimleri karşılamak için kurulan belediyeler, genel manada halka en yakın yönetim birimleridir. Bu örgütler hem modern demokrasi sistemi açısından hem de verdikleri hizmetler açısından, görev ve yetkileri itibariyle çok halk için de hizmeti alabilme açısından önemli kuruluşlardır. Yani belediyelerin hizmete sunduğu şeyler, insanların hayatını direkt etkileyen düzenlemeler olduğundan, bu birimlerin insan hayatı üzerinde etkili bir yeri olduğu söylenebilir. Bu nedenle halka en yakın mekanizmalar olan belediyeler verdikleri hizmetler bir yana demokrasi kurumlarının etkinliği anlamında diğer yönetim modellerinden daha önceliklidir (Demircan, 2007: 138).

1930 yılında 1580 sayılı kanunla düzenlenmiş olan belediyeler; 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı kanunla bugünkü durumuna ulaşmıştır. 5393 sayılı kanuna göre belediyeler, yerel ortak ihtiyaçları gidermek üzere yapılandırılmış birimler ve karar organı seçmenler tarafından oluşturulan idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileri olarak tanımlanmıştır. Kanunda il ve ilçe merkezlerinde belediye teşkilatlarının kurulması mecburi tutulmuştur. 5393 saylı kanunla, 1580 sayılı belediye kanunu, belediye yönetimlerine de önemli değişiklikler getirmiştir. Bir yerleşim yerinde belediye yönetiminin kurulabilmesi için gerekli olan nüfus şartı iki bin kişiden beş bin kişiye çıkarılmış, Avrupa yerel yönetimler özerklik şartına da uyumlu hale gelebilmesi için belediyelerin kullandığı yetki ve görevler arttırılmıştır. Belediyelerin daha önceki dönemlerde çoğunlukla altyapıya ilişkin görev ve yetkileri bulunmaktaydı. Ancak getirilen yeni değişiklerle -Avrupa da ki yeni akımlara paralel olarak- AB'ye uyum sağlamak için yeni alanlara açılarak sağlık, eğitim, kültür, ekonomi ve sosyal yardım gibi alanlarda, belediyelerin görev ve yetkileri yerellik ilkesi doğrultusunda çoğalmıştır (Eryılmaz, 2011:168).

Bu kapsamda belediyeler, mahalli müşterek olarak nitelendirilebilecek; ulaşım, kentsel alt yapı, çevre sağlığı, imar, su ve kanalizasyon, temizlik, acil yardım, kurtarma ve ambulans, itfaiye, zabıta, şehir içi trafik, kültür-sanat ve turizm, defin ve mezarlıklar, sosyal hizmet ve yardım, ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar, konut, meslek ve beceri kazandırma, gençlik ve spor gibi faaliyetleri yürütürler. Bunun yanında nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler –belediye kanunu gereği- kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır ve 100.000'in altındaki belediyeler ise; mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler. İlave olarak Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir, sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilme ve işletebilme, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun önem taşıyan mekanlarının korunmasını sağlayabilme, bu amaçla söz konusu mekanların bakım ve onarımını yapabilme, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etme, gerektiğinde sporu teşvik etmek amacıyla amatör spor kulüplerine ayni ve nakli yardım yapma ve gerekli desteği sağlar. Hizmet sunum sürecinde desteğe muhtaç sosyal grupların özellikleri dikkate alınmalıdır. Engelli, yaşlı, bakıma muhtaç ve dar gelirli birey veya

ailelerin durumlarına ve belediyenin de imkanlarına göre bu hizmetlerin kapasitesi ve uygulama biçimleri de değişiklik gösterebilmektedir (Şengül, 2014: 83-84).

2.2.1.1. Belediye'nin Organları

Yürürlükte olan 5393 sayılı Belediye kanununa göre Türkiye'de belediyeler üç organdan oluşmaktadır. Bunlar; belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır.

2.2.1.1.1. Belediye Meclisi

Belediye Meclisi belediyenin en geniş karar organıdır. Üyeleri beş yılda bir nispi temsil yöntemiyle doğruda halk tarafından seçilir. Belediye meclisi üyelerinin toplam sayısı o belediye sınırlarında yaşayan nüfusa göre değişir. Nüfusu 10.000'den az olan belediyelerde üye sayısı en az 9'dur. Nüfusu 10.001 ve 20.000 nüfuslu yerlerde 11 kişi, 20.001 ile 50.000 nüfuslu yerlerde 15 kişi, 50.001 ile 100.000 nüfuslu yerlerde 25 kişi, 100.001 ile 250.000 nüfuslu yerlerde 31 kişi, 250.001 ile 500.000 nüfuslu yerlerde 37 kişi, 500.001 ile 1.000.000 nüfuslu yerlerde 45 kişi ve nüfusu 1.000.000'dan yukarı olan yerlerde ise 55 kişidir. Burada sayılan asıl üyelerin adedince ayrıca yedek üyede seçilir (Keleş, 2014: 270).

5393 sayılı Kanun'un 18. Maddesine göre, belediye meclisinin yetki ve görevleri şunlardır:

a. Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek,

b. Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,

c. Belediyenin imar planlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni planını kabul etmek, (…)

ç. Borçlanmaya karar vermek,

d. Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması halinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesisine karar vermek,

e. Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek,

f. Şartlı bağışları kabul etmek,

g. Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş bin TL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragate karar vermek,

h. Bütçe içi işletme ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa tabi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek,

ı. Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek,

i. Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek,

j. Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek,

k. Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek,

l. Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek,

m. Diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek,

n. Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahalli idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek,

o. Fahri hemşehrilik payesi ve beratı vermek,

ö. Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak,

p. Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek,

r. İmar planlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmektir.

2.2.1.1.2. Belediye Encümeni

Belediye Encümeni belediyenin karar organlarından olup ayrıca danışma organı niteliğine de sahiptir. Encümen iki farklı şekilde belirlenir. Bunlardan seçimle gelen üyeleri her yıl belediye meclisi kendi üyeleri arasından gizli oyla seçer. Encümenin her yıl meclis tarafından bir yıl için seçilen üyelerin sayısı, nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde üç, daha küçük belediyelerde ise ikidir. Encümende seçimle gelmeyip kamu görevlisi olan üyelerde bulunmaktadır.

Belediye encümenine belediye başkanı başkanlık eder ve encümen haftada en az bir kez toplanır. Toplantı yeter sayısı ise üyelerin salt çoğunluğudur.

Belediye encümeninin görev ve yetkileri şunlardır:

a. Stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek,

b. Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak,

c. Öngörülmeyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.

ç. Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,

d. Kanunlarda öngörülen cezaları vermek,

e. Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek,

f. Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek,

g. Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek,

h. Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.

2.2.1.1.3. Belediye Başkanı

Belediye başkanı, belediye yönetiminin en üstteki yetkilisi ve belediye tüzel kişiliğinin de temsilcisidir. Belediye başkanı, o yörede yaşayan seçmenlerce, beş yılda bir yapılan seçimlerle çoğunluk sistemine göre seçilir.

Belediye kanununun 38. Maddesine göre belediye başkanının yetki ve görevleri şunlardır:

a. Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak,

b. Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak,

c. Belediyeyi Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek,

d. Meclise ve encümene başkanlık etmek,

e. Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek,

f. Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek,

g. Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak,

h. Meclis ve encümen kararlarını uygulamak,

i. Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek,

j. Belediye personelini atamak,

k. Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek,

l. Şartsız bağışları kabul etmek,

m. Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak,

n. Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürlülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürlüler merkezini oluşturmak,

o. Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanmak,

p. Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak (Şengül, 2014:104).

2.2.2. Büyükşehir Belediyeleri

Anakent (metropol) boyutunda oluşturulan yerel yönetim birimlerinin esas amacı gittikçe büyüyen ve başkalaşan kentsel sorunların yerinde ve daha bütüncül yaklaşımlarla çözümlenmesini mümkün kılmaktır. Klasik kentsel yönetim modellerinden daha değişik özelliklere sahip bu yönetim modelleri yaygın bir biçimde metropoliten yönetim veya anakent yönetimi gibi isimler almaktadır (Şengül, 2014:113).

Büyükşehir belediyelerinin kurulabilmesi için, belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim yerlerinin en son yapılan nüfus

sayımına göre toplum nüfusunun 750.000'den fazla olması gerekmekte olup ayrıca il belediyelerinin, ekonomik gelişmişlik düzeyleri ve fiziki yerleşim durumları dikkate alınarak kanunla büyükşehir belediyesi kurulabilir (Erdem, 2011: 126)

2.2.2.1. Büyükşehir Belediyelerinin Görev ve Sorumlulukları

5216 sayılı Kanun'un 7. Maddesine göre büyükşehir belediyesinin yetki ve görevleri şunlardır:

a. İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak,

b. Çevre düzeni planına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak,

c. Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar planlarını, parselasyon yapılarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak,

ç. Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek,

d. Büyükşehir ulaşım ana planını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak ve koordinasyonu sağlamak,

e. Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak,

f. Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,

g. Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak,

h. Gıda ile ilgili olanlar dahil birinci sınıf gayrisıhhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek,

ı. Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek,

i. Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek,

j. Büyükşehir'in bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek,

k. Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak,

l. Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanları ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek,

m. Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek,

n. Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak,

o. Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek (Ökmen ve Parlak, 2013: 299-301).

2.2.2.2. Büyükşehir Belediyesi Organları

5216 sayılı Büyükşehir belediye kanununa göre Türkiye'de belediye yönetimi üç organdan oluşmaktadır. Bunlar büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanıdır.

2.2.2.2.1. Büyükşehir Belediye Meclisi

5216 sayılı Kanun'un 12 ve 14. Maddelerine göre meclis büyükşehir belediyesinin karar organıdır. Meclisin üyeleri ise; söz konusu büyükşehiri oluşturan tüm ilçelerin belediye başkanları ile diğer ilçe belediye meclisi üyelerinin beşte birinin seçilmesinden meydana gelir. Büyükşehir belediye başkanı meclisinin başkanıdır.

2.2.2.2.2. Büyükşehir Belediye Encümeni

Encümen büyükşehir belediyelerinin meclisten sonra ikinci karar organıdır. Bu organın üyeleri seçilmiş ve atanmış kişilerden meydana gelmektedir. Seçimle encümene gelen üyeler, büyükşehir belediye meclisinin kendi üyeleri içinden bir yıllık görev için gizli oy seçimiyle tespit edeceği beş üyeden oluşmaktadır. Atanmış üyeler ise, belediye başkanı tarafından bir mali hizmetler birim amiri, bir genel sekreter ile belediye başkanının her yıl için birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşmaktadır. Büyükşehir belediye encümeninin yetki ve görev ve yetkileri il belediye encümen organlarından farksızdır (Şengül, 2014: 130).

2.2.2.2.3. Büyükşehir Belediye Başkanı

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanun'un 17. Maddesi gereği büyükşehir belediye başkanı, Büyükşehir'in en üst yetkilisi ve tüzel kişiliğinin de temsilcisidir. Başkan büyükşehir belediye sınırlarında ikamet eden seçmenlerce 5 yıllık süre için seçilir.

5216 sayılı Kanun'un 18. Maddesi gereğince büyükşehir belediye başkanının yetki ve görevleri şunlardır:

a. Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare etmek, beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.

b. Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

c. Büyükşehir belediye meclisi ve encümenine başkanlık etmek, bu organların kararlarını uygulamak.

ç. Bu Kanunla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almak.

d. Büyükşehir belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlamak, büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarılarını, bütçe üzerindeki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlamak.

e. Büyükşehir belediyesinin hak ve menfaatlerini izlemek, alacak ve gelirlerinin tahsilini sağlamak.

f. Yetkili organların kararını almak şartıyla, büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapmak, karşılıksız bağışları kabul etmek ve gerekli tasarruflarda bulunmak.

g. Mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla ve resmi mercilerde büyükşehir belediyesini temsil etmek, belediye ve bağlı kuruluş avukatlarına veya özel avukatlara temsil ettirmek.

ğ. Belediye personelini atamak, belediye ve bağlı kuruluşları denetlemek.

h. Gerektiğinde bizzat nikah kıymak.

ı. Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin olan hizmetleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak.

i. Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürlülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürlü merkezleri oluşturmak (Şengül, 2014: 131-132).

2.2.3. İl Özel İdareleri

2005 tarihinde çıkarılan 5302 sayılı İl Özel İdaresi kanununa göre İl Özel İdareleri; il halkının yerel ve ortak ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurulan ve yönetim organları halk tarafından seçilen, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak anılmaktadır. İlgili kanuna göre; idarelerin yetki ve görev alanları tüm il sınırları olup, buna paralel olarak coğrafi olarak kamu hizmetlerini belediyelerden daha geniş alanlara taşımak amacıyla oluşturulmuşlardır (Özkal Sayan, 2013:9).

2.2.3.1. İl Özel İdarelerinin Görevleri

İl özel idarelerinin görevleri 04.03.2005 tarihli 5302 sayılı kanunun 6. Maddesinde sıralanmıştır. Sayılan görevlerin genel niteliği mahalli ve müşterek niteliklere sahip olmalarıdır. İl özel idarelerinin il sınırları içinde yerine getirmeleri istenen söz konusu görevleri; gençlik ve spor, sağlık, tarım, ticaret ve sanayi, sosyal hizmet ve yardımlar, iskan ve bayındırlık, ilin çevre düzeni planı, toprağın korunması, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları, ilk ve orta öğretim kurumlarını binaların yapım, bakım ve onarımıdır. Yine aynı şekilde belediye sınırları dışında yüklenen görevleri ise; yol, su imar, kanalizasyon, çevre, katı atık, acil yardım ve kurtarma, gençlik ve spor, kültür, turizm, park ve bahçe, ağaçlandırma ve orman köylerinin desteklenmesi ile gibi görev ve sorumluluklardır (Keleş, 2014: 173).

2.2.3.2. İl Özel İdaresinin Organları

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda İl özel idaresinin organları; İl genel meclisi, İl encümeni ve Vali olarak sıralanmıştır.

2.2.3.2.1. İl Genel Meclisi

İl genel meclisi, il özel idaresinin karar mercii olup, ilgili kanunda belirtilen yöntemler esas alınarak il içindeki seçmenlerce seçilmiş kişilerden oluşmaktadır. Bu seçilmiş üyeler her ilçe adına seçilmekte ve ildeki ilçe sayısına ve nüfus oranlarına göre farklılık taşımaktadır. Bu meclis il seçmenlerinin il özel idaresi için direkt seçtiği tek organdır. Eski kanunda meclisin başkanı vali iken, 2005'te yapılan değişiklik ile

yerel yönetimlerin temsiliyet kapasitelerini güçlendirmek maksadıyla başkanlık yetkisi validen alınarak, başkanı meclisin kendi içinden seçmesine karar verilmiştir. Böylece eski haliyle yalnızca valinin önerdiği hususların dikkate alınması ve il özel idare meclisinde güçlü vali yerine, yeni kanunda bu yetkiyi paylaştırıp yerele aktarma düşüncesi belirleyici olmuştur (Özkal Sayan, 2013:11).

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanun'unun 10. Maddesinde, il genel meclisinin yetki ve görevleri şöyle sıralanmıştır:

a. Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini, personelin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak.

b. Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek.

c. Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç il çevre düzeni planı ile belediye sınırları dışındaki alanların imar planlarını görüşmek ve karara bağlamak.

ç. Borçlanmaya karar vermek.

d. Bütçe içi işletmeler ile Türk Ticaret Kanunu'na tabi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.

e. Taşınmaz mal alımına, satışına, trampa edilmesine, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine izin vermek.

f. Şartlı bağışları kabul etmek.

g. Vergi, resim, harç dışında kalan ve miktarı yirmi beş bin Türk lirasına kadar ihtilaf konusu olan özel idare alacaklarının uyuşmazlıklarını anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.

ğ. İl özel idaresi adına imtiyaz verilmesine ve il özel idaresi yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılanmasına, il özel idaresine ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.

h. Encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyeleri seçmek.

ı. İl özel idaresi tarafından çıkarılacak yönetmenlikleri kabul etmek.

i. Norm kadro çerçevesinde il özel idaresinin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.

j. Yurt içindeki ve yurt dışındaki yerel yönetim ve yerel yönetim birlikleriyle karşılıklı iş birliğine izin vermek (Ökmen ve Parlak, 2013:220-221).

2.2.3.2.2. İl Encümeni

İl encümeni valinin başkanlığında, genel sekreter ile meclisin kendi üyeleri arasından her yıl için seçeceği üç üye ile valinin birim amirleri içerisinden her yıl için seçeceği iki üyeden meydana gelmektedir. Bu değişiklikten önce il encümeninin yapısı beş bürokrat ve meclisin üyeleri arasından seçtiği beş kişiden oluşmaktaydı (Özkal Sayan, 2013: 11).

5302 sayılı Kanun'un 26. Maddesine göre il encümeninin görev ve yetkileri şunlardır:

a. Stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip il genel meclisine görüş bildirmek.

b. Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararı almak ve uygulamak.

c. Öngörülmeyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.

ç. Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

d. Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.

e. Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş milyar Türk lirasına kadar olan ihtilafların sulhen halline karar vermek.

f. Taşınmaz mal satımına, trampa edilmesine ve tahsisine ilişkin kararları uygulamak.

g. Belediye sınırları dışındaki halka açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.

ğ. Vali tarafından havale edilen konuları görüşmek (Ökmen ve Parlak, 2013: 226-227).

2.2.3.2.3. Vali

Vali il özel idaresinin en üst yetkilisi ve tüzel kişiliğin temsil eden organdır. 5302 sayılı Kanun'un 30. Maddesine göre valinin yetki ve görevleri şunlardır:

a. İl özel idaresi teşkilatının en üst amiri olarak il özel idaresi teşkilatını sevk ve idare etmek, il özel idaresinin hak ve menfaatlerini korumak.

b. İl özel idaresini stratejik plana uygun olarak yönetmek, il özel idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, il özel idaresi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek.

c. İl özel idaresini Devlet dairelerinde ve törenlerde temsil etmek

ç. İl encümenine başkanlık etmek.

d. İl özel idaresinin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.

e. İl özel idaresinin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.

g. Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.

h. İl genel meclisi ve encümen kararlarını uygulamak.

i. Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışında kalan aktarmaları yapmak.

j. İl özel idaresi personelini atamak.

k. İl özel idaresi, bağlı kuruluşlarını ve işletmelerini denetlemek.

l. Şartsız bağışları kabul etmek.

m. İl halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.

n. Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak.

o. Kanunlarla il özel idaresine verilen ve il genel meclisi veya il encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak (Ökmen ve Parlak, 2013: 227-228).

2.2.4. Köyler

1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanununa göre köylerin yönetimi üç değişik açıdan tanımlanmıştır. İlk olarak toplam nüfusu iki binden aşağı olan yerleşme yerlerine köy denir. İkinci olarak, okul, yaylak, cami gibi ortak malları olan toplu ve dağınık şekilde yerleşen bölge sakinlerinin bahçe ve tarlaları ile beraber bir bütün oluşturması köy olarak ifade edilir. Üçüncü olarak da, bir yerden bir yere götürülebilen veya götürülmeyen mallara sahip olan ve kendisine kanunla verilen işleri yapan bir tüzel kişisidir. Ayrıca bir yerde köy biriminin kurulabilmesi için nüfusu yüz elliden çok ve iki binden az olması gerekmektedir (Özkal Sayan, 2013: 15).

2.2.4.1. Köyün Görev ve Yetkileri

18.03.1924 tarihli 442 sayılı kanun gereğince, köyün görevleri ‘mecburi’ ve ‘isteğe bağlı olan işler’ olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Köyün zorunlu işleri; eğitim, sağlık, bayındırlık, tarım ve temizlik işleri olarak sınıflandırılmıştır. Bataklıkları su birikintilerini kurutmak, köye içme suyu getirmek, kuyu ve su kanallarını temiz tutmak, temizlik ve sağlık alanıyla ilgili mecburi görevlere; köy içi yollar, mescit, okul, konuk odası yapmak bayındırlık alanıyla ilgili mecburi görevlere örnek olarak verilebilir. 442 sayılı Kanun’un 12. Maddesine göre, köylü mecburi görevleri yapmaz ise ceza alabilmektedir.

Köyün mecburi işleri köylüler için bir kamu yükümlülüğü sayılır. Zorunlu olmayan işleri ise; daha çok köyün sosyal ve ekonomik yönden gelişmesi olarak belirtilmiştir. Çarşı, hamam, Pazar, çamaşırlık yapmak, orman yetiştirmek, sulama

tesisi kurmak köyün isteğe bağlı görevlerine örnek olarak verilebilir (Ökmen ve Parlak, 2013: 323-324).

2.2.4.2. Köyün Organları

442 sayılı Köy kanununa göre köyler; köy derneği, ihtiyar heyeti ve muhtardan meydana gelmektedir.

2.2.4.2.1. Köy Derneği

442 sayılı Köy Kanununa göre köy derneği; muhtarı ve ihtiyar meclisini seçme yetkisi olan topluluğa verilen isimdir. Köy derneği bugünlerde seçim çevresi özelliği ve köyün diğer organlarını denetleyen bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şengül, 2014:143-144).

2.2.4.2.2. Köy İhtiyar Heyeti

Köy organının yürütme, denetleme ve karar yetkisi ihtiyar heyetine aittir. Heyetin üyeleri iki ayaklı bir yapıdan oluşmaktadır. Bunlar köy halkı tarafından seçimle gelen üyeler ve köyde bulunan okul müdürü ve köy imamının da aralarında bulunduğu tabii üyeler olarak düzenlenmiştir. Heyet köyle ilgili işlerin gündeme alınması ve görüşülmesine karar verir, köy yararı için kamulaştırma kararı alır ve köydeki zorunlu işlerin nasıl yapılacağına, kimlerin yapacağına karar vererek köy için birçok önemli görev ve yetkileri üstlenmiştir (Özkal Sayan, 2013: 16).

2.2.4.2.3. Muhtar

Muhtar köy idaresinin en üst yetkili yürütme organı hem de devletin köydeki temsilcisi olarak görev yapar. Muhtar, köy seçmenlerince çoğunluk sistemine göre 5 yıl görev yapmak için seçilir.

Köy kanunu muhtarların görevlerini "devlet işleri" ve "köy işleri" olarak iki gruba ayırmıştır. Muhtarların yürüttüğü devlet işleri; hükümetçe bildirilen mevzuatı köy halkına ilan etmek, kanun, tüzük, yönetmelik ve emirlerle kendisine verilen işleri yapmak, köylünün salığının korunması, güvenliğinin sağlanması ve vergilerin alınmasında kamu birimlerine yardımcı olmak olarak tarif edilmiştir. Muhtarın köy ile

ilgili işleri ise; köy ihtiyar meclisi kararlarını tatbik etmek, köy işleri için para toplamak ve harcama yapmak ve köyü mahkemelerde temsil etmektir (Ökmen ve Parlak, 2013: 325).

2.3. TÜRKİYE'DE KENTSEL YÖNETİMDE KATILIM VE TÜRLERİ

Seçimlerde oy kullanmak en eski ve en çok kullanılan katılma biçimi olmakla beraber günümüz modern demokrasilerinde bütün sorunları çözememekte ve bununla birlikte vatandaşların arzu ve beklentileri karşısında yetersiz kalmaktadır. Zira günümüzde temsili demokrasi kavramı sınırlı bir demokrasi yöntemi olarak karşılık bulabilmekte ve bunun sonucunda vatandaşlar sınırlı ve belli yıl aralıklarında olan seçimler dışında da yönetimde yer bulmayı arzulayıp, yaşadığı alanı şekillendirebileceği, etkileyip denetleyebileceği bir yönetim şekli istemektedirler (Görün, 2006: 167).

Önceki bölümlerde tüm dünyada kullanılan katılım yöntemleri incelendiği için Türkiye özelinde yaygın olarak kullanılan katılım yöntemleri tekrar açıklamaya çalışılacaktır. Bu yöntemler; kent konseyleri, meclis toplantıları, halk oylaması, halk toplantıları, kamuoyu yoklamaları ve danışma kurullarıdır.

2.3.1. Kent Konseyleri

Kent konseyi kavramı 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesinde düzenlenmiş olup kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kent yaşamının sürdürülebilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, çevreye duyarlılık, hesap sorma ve hesap verme, etkinlik, verimlilik, katılımcılık ve yerellik ilkeleri kapsamında yerel halkın yaşadığı yerde söz sahibi olması için yapılan bir katılım mekanizmasıdır (Kaypak, 2011: 140).

Kent konseyleri uygulamaları, batılı ülkelerde bir "karar alma mekanizması" olarak düzenlenmişken, Türkiye'de ise; yalnızca bir ''danışma mekanizması'' olarak planlanmıştır. Ancak bu böyle olsa dahi, bu uygulamaların katılımcılık anlayışı

açısından son derece önemli uygulamalar olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir (Özgökçeler, 2014: 73).

Kent konseyi uygulamasının temel amacı, yerel yönetim organlarının icra ettiği faaliyetlere diğer paydaşların ve çeşitli sektör temsilcilerinden katkı alınmasının sağlanması ve böylece kent konseyinin daha dinamik bir şekilde çalışmasının önünü açmaktır. Bu konseyler sayesinde kent ile alakalı her problemin araştırılıp incelendikten sonra alınan geri dönüşleri ve sonuçları kamuoyuna sunarak, bir beyin fırtınası ile sorunların çözümüne ve geleceğe yönelik değerlendirmeler yapılmasına katkıda bulunulmaktadır (Görün, 2006: 168).

8 Ekim 2006'da yürürlüğe giren Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 1. maddesinde ve 5393 sayılı Belediye Kanunun ilgili maddesinde hedeflenen amaçların, kent konseylerinin de genel amaçları olduğu varsayılırsa, kent konseylerinin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Kent hayatında kent vizyonunun geliştirilmesi,
- Kent hayatında hemşerilik bilincinin ve bağlılığının geliştirilmesi,
- Kentin hak ve hukukunun korunması,
- Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi,
- Çevreye duyarlılığının ve hassasiyetinin ilerletilmesi,
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın yaygınlaştırılması,
- Saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetişim ve yerinden yönetim prensiplerinin hayata geçirilmesi.

Sayılan hedeflerin hayata geçirilmesiyle kentte katılımcı bir yönetim anlayışının hakim olması ve kentte yaşayan herkesin kent yönetiminde söz sahibi olabilmesi amaçlanmaktadır (Çukurçayır, Eroğlu ve Sağır, 2012).

2.3.2. Meclis Toplantıları

9.10.2005 tarihinde yürürlüğe giren Belediye Çalışma Yönetmeliğinin 11. Maddesi gereğince -*"Meclis toplantıları halka açıktır. Meclis başkanı veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli teklifi üzerine kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir. Kapalı oturumda başkan ve üyeler dışında gerektiğinde meclis kararıyla görevli bulundurulabilir"*.- vatandaşlar meclis toplantılarına katılabilirler. Böylece istek, talep ve şikayetlerini dile getirebilme imkanları oluşabilmektedir. Ayrıca toplantıda görüşülen konulara birinci ağızdan şahit olup, bilgi sahibi olma kapasiteleri artabilmektedir.

2.3.3. Halk Oylaması (Referandum)

Doğrudan demokrasinin saf biçimlerinden biri olan halk oylaması (referandum) süregelen problemler için, halkın bir araya gelerek değil, tek tek doğrudan karar vermelerine dayanmaktadır. Halk oylamasında daha önce belirlenen bir konu ile ilgili hazırlanan bir metnin onaylanması söz konusudur. Halk karar alma sürecinde aktif olarak yer almaktadır. Halk oylaması dönemlerinde halk kitle iletişim araçlarını yakından takip ederek, ekonomik, sosyal ve siyasal problemler konularında daha bilgilidir ve iletişime açıktır. Bu bağlamda halk oylamasının demokratik eğitime katkı sağladığını söylemekte mümkündür. Bu durum idarecilerin vatandaşlara karşı daha duyarlı olmalarını sağlamaktadır. Bu durum hemşerilerin kent sorunlarına karşı ilgilerinin yükselmesine de yardımcı olmaktadır (Erdoğan, 2013: 74-75).

Türkiye halk oylamaları açısından aktif bir geçmişe sahiptir. Bunlar 1961 anayasası referandumu, 1982 anayasası referandumu, 1987 anayasa değişikliği referandumu, 1988 anayasa değişikliği referandumu, 2007 anayasa değişikliği referandumu birtakım anayasa değişiklikleri, 2010 anayasa değişikliği referandumu ve son olarak ta 16 Nisan 2017 de yapılan olan partili Cumhurbaşkanlığı anayasa değişikliğidir.

2.3.4. Halk Toplantıları

Yerel yönetimler vatandaşlara yaptıklarını anlatmak, icraatları hakkında bilgilendirme yapmak ayrıca eylemlerinin ve politikalarının uzmanlar ve vatandaşlar

tarafından görüşülüp tartışılmasını sağlamak amacıyla halk toplantıları düzenlerler. Bu toplantılar, idarecilerin verecekleri kararlar öncesi onlar için yol gösterici olabilmektedir. Toplanılan mahallin problemlerinin görüşüleceği bu toplantılar, ayrıca yerel demokrasi ve hizmet işlevselliğine de önemli yararlar sağlayacaktır (Knemeyer, 1995:122-123).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İÇİŞLERİ BAKANLIĞININ "VATANDAŞLA BULUŞMA" KONULU GENELGESİ VE SAMSUN İLİ ASARCIK İLÇESİNDE UYGULANIŞI

3.1. SAMSUN İLİ ASARCIK İLÇESİ

Cumhuriyetten önce adı Biricik olan Asarcık'ın adı daha sonraları "Biçincik" olmuştur. 1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan kaçan Çerkesler bu bölgeye yerleştirildi. Ormanlık alan biçilip iskâna açılarak biçmek anlamına gelen Biçincik adı da o günlerde verildi. İskâna açılan bölgelere daha sonra Çerkesler yerleştirildi.

Asarcık 1959 yılına kadar köy, 1959'dan 1987'ye kadar Kavak ilçesine bağlı bucak olarak yönetilmiştir. 4.07.1987 yılında yayınlanan 3392 sayılı 103 İlçe Kurulması Hakkında Kanun uyarınca ilçe olmuştur. 1989 yılında ise yerel seçim yapılmıştır.

Asarcık ilçesinde maddi değeri yüksek olan tarım ürünleri üretilememekte olup tarım daha çok buğday ürünlerinde yoğunlaşmıştır. İlçede üretilen tarım ürünleri dışarıya ürün satabilecek boyutta değildir. Keza hayvancılıkta aynı durumda olup sadece hayvancılık yaparak geçinebilenlerin sayısı çok azdır.

Sanayi ve fabrikalaşma da oldukça zayıf olup ilçede faaliyet gösterip istihdam sağlayan bir tekstil atölyesi bulunmakta ve burada 210 kişi çalışmaktadır.

Yukarıda saydığımız sebeplerden dolayı ilçe sakinleri ekonomik sebeplerle büyükşehirlere göç etmekte, ilçe nüfusunun yaş ortalaması da gittikçe yükseltmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı Samsun ili Asarcık ilçesinde yaşayan vatandaşların halk toplantıları / vatandaşla buluşma toplantılarının yapısı, işleyişi ve işlevselliğine ilişkin görüşlerini Samsun ili Asarcık ilçesi ölçeğinde belirlemektir.

3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Bu araştırma, kullanılan örneklemden ibarettir. Bu sebeple elde edilen sonuçları ülkenin geneline benzetmek bu çalışmanın amaçlarından değildir. Ayrıca bu çalışmada ankete katılanların doğru ve samimi yanıtlar verdiği varsayılmıştır.

Bir diğer önemli husus, çalışma uygulandığı zaman ile sınırlı olduğundan, ankete katılanların görüşlerinin çalışma sonrasında değişebileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir.

3.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Samsun ili Asarcık ilçesinde yaşayan sakinlerin Kaymakamlık öncülüğünde düzenlenen "vatandaşla buluşma" toplantılarının yapısı, işleyişi ve etkinliği hakkında görüşlerini belirlemek için bir alan araştırması yapılmıştır. Bu alan araştırmasının evrenini Asarcık ilçesinde yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Asarcık ilçesinde düzenlenen "vatandaşla buluşma" toplantılarına katılan vatandaşlar meydana getirmiştir.

Toplantılar Asarcık ilçesinin merkezinde ve farklı mahallelerinde yapılmış olup aynı kişilerin mükerrer katılımı engellenmiştir. Ayrıca toplantılara katılımda, katılanlara herhangi bir zorlama yapılmamış olup, toplantılara hangi bireylerin katıldığı durumu tamamen rastlantısaldır. Toplantılar ilgili bakanlık genelgesi gereği her ay başka bir mahallede yapılmıştır.

Toplantılara katılan vatandaşların bu toplantılar ile ilgili görüşlerini belirleyebilmek için 12 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Soruların 4'ü demografik bilgilere ilişkindir. Görüşlerin belirlenmesinde "katılıyorum", "kararsızım" ve "katılmıyorum" şeklinde 3'lü Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Anket formları Ocak – Şubat – Mart 2019 da gerekli açıklamalar yapılarak dağıtılmış ve doldurulan anket formları geri toplanmıştır. Anket formlarından 112'si geri dönmüş, bunlardan 5'i hatalı ve eksik olması sebebiyle değerlendirmeye alınmamış, sonuç olarak 107 adet anket formu SPSS17.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.5. BULGULAR

3.5.1. Kişisel Bilgiler ve Bulgular

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	87	81,3
Kadın	20	18,7
Toplam	**107**	**100**

Tablo 1. Görüşülen Bireylerin Cinsiyetine Göre Dağılımı (%)

Tablo 1'de ankete katılanların cinsiyete göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre bu ankete katılanların %81,3 ü erkek, %18,7 si kadındır.

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
İlkokul-Ortaokul	56	52,3
Lise	25	23,4
Ön Lisans	10	9,3
Lisans	12	11,2
Yüksek Lisans	4	3,7
Toplam	**107**	**100**

Tablo 2. Görüşülen Bireylerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı (%)

Tablo 2'de ise ankete katılanların eğitim durumuna yer verilmiştir. Buna göre ankete katılanların %52,3'ü ilkokul/ortaokul mezunu, %23,4'ü lise, %9,3'ü ön-lisans, %11,2'si lisans, %3,7'si ise yüksek lisans mezunudur. Bu tabloda dikkate değer olan durum, çalışmaya katılanların yarısından fazlasının ilkokul/ortaokul mezunu olmasıdır. Ayrıca ankete katılanların %24,3'ünün yüksek-öğrenim (ön-lisans, lisans, yüksek lisans) mezunu olması da bir diğer dikkat çekici durumdur.

Meslek	Frekans	Yüzde
Memur-Kamu Görevlisi	36	33,6
Çiftçi	43	40,2
Esnaf	12	11,2
Ev Hanımı	12	11,2
Öğrenci	4	3,7
Toplam	**107**	**100**

Tablo 3. Görüşülen Bireylerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı (%)

Tablo 3'de ankete katılan bireylerin icra ettikleri meslek gruplarına göre sınıflandırması mevcuttur. Buna göre ankete katılanların %33,6'sı memur/kamu görevlisidir. Çiftçilik yapanların oranı %40,2 oranında görünürken, esnaflık yapanlar %11,2'dir. Kendisini ev hanımı olarak ifade edenler %11,2, öğrenci olanlar ise %3,7'dir.

Tablo incelendiğinde ankete katılanların çoğunluğunun(%40) tarım ve hayvancılıkta geçimini sağladığı görülmektedir. Anket uygulanan coğrafi bölgede herhangi bir yüksek-öğretim kurumunun da olmadığı hesaba katıldığında %3,7 olan öğrenci oranını, memleketine tatile gelen yüksek-okul öğrencilerinin oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca meslek gruplarının dağılımı anketin uygulandığı ilçenin ticaret hayatını ve orada yaşayan bireylerin geçim durumlarını az da olsa ortaya koymaktadır. Zira esnaflık yapanların oranının %11,2 olması ticaret durumunun çok parlak olmadığını ve ilçe ekonomisinin çok hareketli olmadığını göstermektedir

Yaş	Frekans	Yüzde
15-25	8	7,5
25-35	26	24,3
35-45	29	27,1
45-55	24	22,4
55-65	13	12,1
65-75	7	6,5
Toplam	**107**	**100**

Tablo 4. Görüşülen Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%)

Tablo 4'de anket uygulanan bireylerin yaş grupları yer almakta olup ankete cevap veren bireylerin %7,5'i 15-25 yaş aralığında, %24,3'ü 25-35 yaş aralığında, %27,1'i 35-45, %22,4'ü 45-55, %12,1 ve 65-75 yaş aralığında olan bireylerin oranı da %6,5 olarak tespit edilmiştir.

Madde 1	Frekans	Yüzde
Katılıyorum	86	80,4
Kararsızım	17	15,9
Katılmıyorum	4	3,7
Toplam	**107**	**100**

Tablo 5. Madde 1: Toplantıya katılanlar toplantının yapısı, işleyişi ve amaçları hakkında yeterli bilgiye sahiptir %

Tablo 5'deki veriler incelendiğinde toplantılara katılanların toplantıya ilişkin bilinçleri belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre toplantılara katılanların %80,4'ü toplantının işlevi, yapısı ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olduğunu savunmaktadır. %3,7'si ise tam aksi görüşte olup toplantı hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

Madde 2	Frekans	Yüzde
Katılıyorum	45	42,1
Kararsızım	37	34,6
Katılmıyorum	25	23,4
Toplam	**107**	**100**

Tablo 6. Madde 2: Halk Toplantıları önemli bir yenilik değildir. Daha önce de Kaymakamlık ve Belediye benzer toplantılar düzenliyordu%

Tablo 6'da toplantılara katılan bireylerin halk toplantıları hakkındaki farkındalıkları öğrenilmeye çalışılmış, daha önce bu tarz toplantıların yapılıp yapılmadığı; yapılmışsa şu an ki toplantılarla benzer olup olmadığı hakkındaki görüşleri irdelenmiştir. Buna göre katılımcıların %42,1'i bu toplantıların bir yenilik olmadığını, daha öncesinde de böyle yapıdaki toplantılara şahit olduklarını

belirtmişlerdir. %23,4 oranındaki çoğunluk ise bu toplantıları bir yenilik olarak görmektedir. Kararsızların oranı ise %34,6'dır.

Madde 3	Frekans	Yüzde
Katılıyorum	77	72,0
Kararsızım	24	22,4
Katılmıyorum	6	5,6
Toplam	**107**	**100**

Tablo 7. Madde 3: Halk Toplantılarına Kaymakamlık, Belediye ve diğer kamu kurumları tarafından hazırlıklı gelinip toplantıya önem verilmektedir%

Tablo 7'deki verilere baktığımızda burada toplantıyı yürürlüğe sokan, organize edip uygulayan kesim olan kamu kurumlarının bu toplantıyı ne kadar önemsedikleri irdelenmiştir. Sonuçlara göre ankete katılanların %72'si toplantıyı düzenleyen kurumların, toplantıyı ciddiye alıp hazırlıklı gelerek toplantıya gereken önemi verdiğini düşünmektedir. %5,6'lık kesim ise tam aksini düşünmekte, %22,4'ü ise kararsız kalmıştır.

Madde 4	Frekans	Yüzde
Katılıyorum	66	61,7
Kararsızım	24	22,4
Katılmıyorum	17	15,9
Toplam	**107**	**100**

Tablo 8. Madde 4: Halk Toplantıları halka ve sivil toplum örgütlerine kendilerini temsil etme fırsatı sunup yönetime katılımlarını sağlamaktadır%

Tablo 8'e baktığımızda burada öğrenilmek istenen; toplantıya katılanların toplantı vesilesiyle kendilerini temsil edip etmedikleri hakkındaki düşünceleridir. Araştırılan bir diğer hususta katılımcıların kendilerini yönetime katılmış olarak görüp görmediklerinin tespitidir. Çıkan sonuçlara bakıldığında %61,7'lik kesim kendilerini temsil etme fırsatı bulduklarını ve de yönetime katıldıklarını düşünmektedir. %22,4'lük kesim kararsız kalmış olup, %15,9 oranında katılımcı ise kendilerinin temsil edilmediğini düşünmekte ayrıca yönetime de katılmadıklarını savunmuştur.

Madde 5	Frekans	Yüzde
Katılıyorum	77	72,0
Kararsızım	16	15,0
Katılmıyorum	14	13,1
Toplam	**107**	**100**

Tablo 9. Madde 5: Halk Toplantısına herhangi bir baskı veya zorlama olmadan kendi hür irademle katıldım ve istediğim talep ve şikayetimi dile getirdim%

Tablo 9'da herhangi bir siyasi faaliyete veya kamu otoritesinin düzenlediği toplantılara, bireylerin özgür iradeleriyle katılması veya katılmaması çağdaş demokrasilerin gereğidir. Çalışmanın bu maddesinde ankete katılanlara, halk toplantılarına herhangi bir baskı olmadan ve özgürce katılıp katılmadıkları ile yine bu toplantılarda herhangi bir baskı ve yönlendirme olmadan talep, istek ve şikayetlerini dile getirip getiremedikleri sorulmuştur. Çıkan sonuçlara göre ankete katılanların %72 si herhangi bir baskı ve yönlendirmeye maruz kalmadığını, %13,1'i ise baskı veya yönlendirmeye maruz kaldığını belirtmiştir. %15'lik kesim ise kararsız kalmıştır.

Madde 6	Frekans	Yüzde
Katılıyorum	74	69,2
Kararsızım	19	17,8
Katılmıyorum	14	13,1
Toplam	**107**	**100**

Tablo 10. Madde 6: Halk Toplantısında katılımcılara da görüşleri sorularak ortak kararlar alınmaktadır%

Tablo 10'da katılımcılara halk toplantılarında kararların ortaklaşa alınıp alınmadığı, onlara görüşlerinin sorulup sorulmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ankete katılanların %69,2'si kararların ortak alındığını düşünmektedir. Bu karşın katılımcıların %17,8'i karşıt düşüncede olup görüşlerinin alınmayıp, kararların da ortak alınmadığını düşünmektedir geri kalan %13,1 ise kararsız kalmıştır.

Madde 7	Frekans	Yüzde
Katılıyorum	51	47,7
Kararsızım	42	39,3
Katılmıyorum	14	13,1
Toplam	**107**	**100**

Tablo 11. Madde 7: Halk toplantılarının etkili olduğunu düşünüyorum. Konuşulan konular daha sonra yerine getirildi%

Tablo 11 de katılımcılara halk toplantılarının etkili olup olmadığı sorularak, konuşulan konuların daha sonra yerine getirilip getirilmediği sorulmuş ve katılanların %47,7'si toplantıların etkili olduğunu ve konuşulan konularında daha sonra yerine getirildiğini belirtmiştir. Ankete katılanların %13,1'i ise aksini savunarak toplantıların etkili olmadığını ve toplantıda konuşulanların yerine getirilmediğini savunmuştur. Geriye kalan %39,3 ise çekimser kalmıştır.

Madde 8	Frekans	Yüzde
Katılıyorum	71	66,4
Kararsızım	22	20,6
Katılmıyorum	14	13,1
Toplam	**107**	**100**

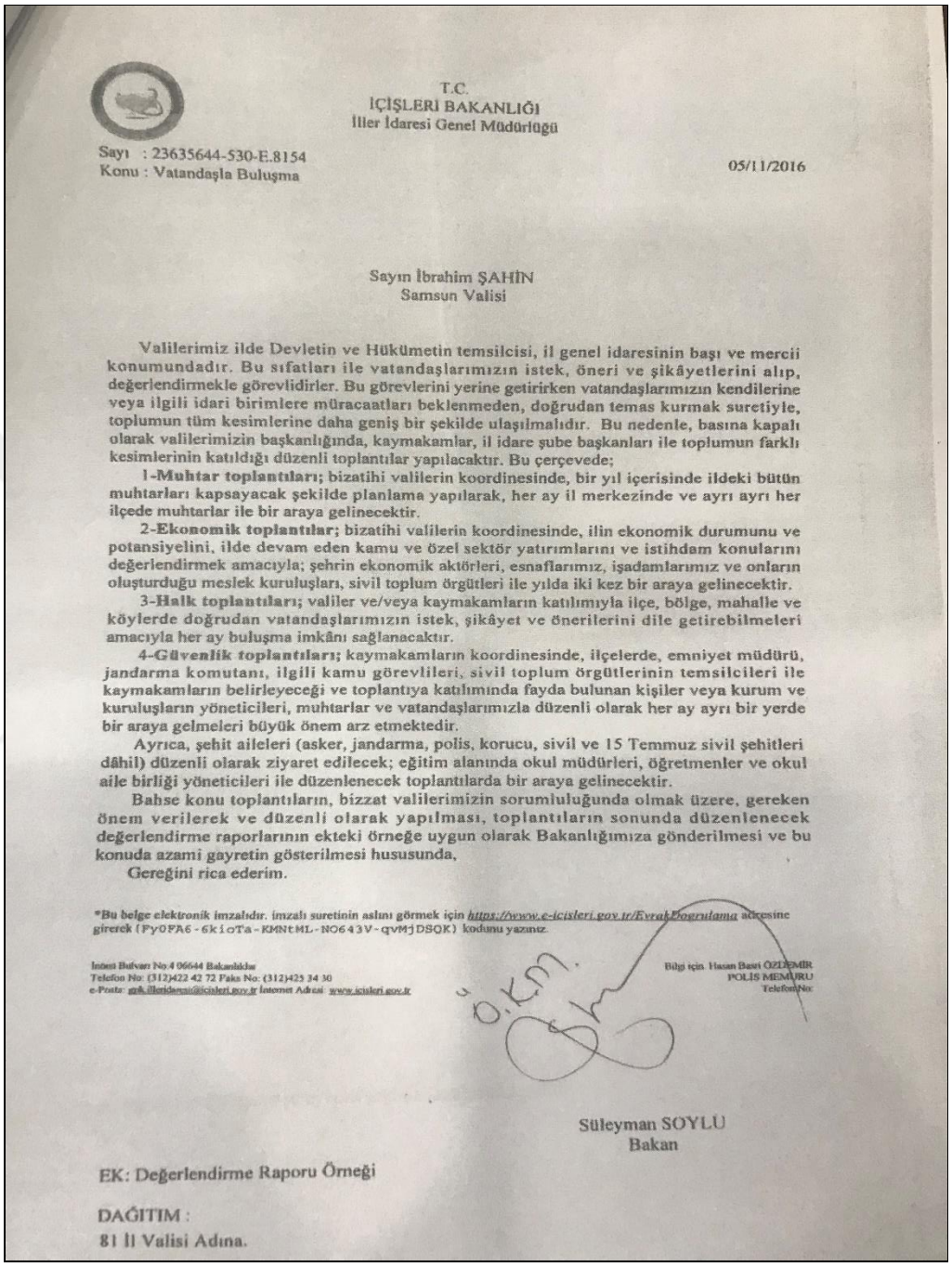
Tablo 12. Madde 8: Halk Toplantıları bölge sorunlarının çözümüne önemli katkılar sağlamaktadır%

Tablo 12'de katılımcılara, halk toplantılarının bölge sorunlarının çözümüne önemli katkılar sağlayıp sağlamadığı sorulmuş ve katılımcıların %66,4'ü bu savı desteklemiş; %13,1'i ise bu savı desteklememiştir. Ankete katılanların %20,6'sı ise kararsız kalmıştır.

3.5.2. "Vatandaşla Buluşma Toplantısı" konulu Genelge'nin İçeriği ve Kapsamı

Resim.1'de paylaşılan "Vatandaşla Buluşma" konulu genelgede dört maddede sıralanan vatandaşla buluşma toplantılarının düzenlenerek bu toplantılarda konuşulan, kararlaştırılan hususlarında tekrar İçişleri Bakanlığı'na bir raporla gönderilmesi istenilmiştir. Bakanlık bu toplantıları düzenleme ve takip etme görevlerini 81 il valisine vermiştir. İllerde yapılacak toplantıların benzerini ilçelerde

de kaymakamların yapması istenerek aynı görevler ilçe kaymakamlarına da yüklenmiştir.



T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
İller İdaresi Genel Müdürlüğü

Sayı : 23635644-530-E.8154
Konu : Vatandaşla Buluşma

05/11/2016

Sayın İbrahim ŞAHİN
Samsun Valisi

Valilerimiz ilde Devletin ve Hükümetin temsilcisi, il genel idaresinin başı ve mercii konumundadır. Bu sıfatları ile vatandaşlarımızın istek, öneri ve şikâyetlerini alıp, değerlendirmekle görevlidirler. Bu görevlerini yerine getirirken vatandaşlarımızın kendilerine veya ilgili idari birimlere müracaatları beklenmeden, doğrudan temas kurmak suretiyle, toplumun tüm kesimlerine daha geniş bir şekilde ulaşılmalıdır. Bu nedenle, basına kapalı olarak valilerimizin başkanlığında, kaymakamlar, il idare şube başkanları ile toplumun farklı kesimlerinin katıldığı düzenli toplantılar yapılacaktır. Bu çerçevede;

1-**Muhtar toplantıları;** bizatihi valilerin koordinesinde, bir yıl içerisinde ildeki bütün muhtarları kapsayacak şekilde planlama yapılarak, her ay il merkezinde ve ayrı ayrı her ilçede muhtarlar ile bir araya gelinecektir.

2-**Ekonomik toplantılar;** bizatihi valilerin koordinesinde, ilin ekonomik durumunu ve potansiyelini, ilde devam eden kamu ve özel sektör yatırımlarını ve istihdam konularını değerlendirmek amacıyla; şehrin ekonomik aktörleri, esnaflarımız, işadamlarımız ve onların oluşturduğu meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri ile yılda iki kez bir araya gelinecektir.

3-**Halk toplantıları;** valiler ve/veya kaymakamların katılımıyla ilçe, bölge, mahalle ve köylerde doğrudan vatandaşlarımızın istek, şikâyet ve önerilerini dile getirebilmeleri amacıyla her ay buluşma imkânı sağlanacaktır.

4-**Güvenlik toplantıları;** kaymakamların koordinesinde, ilçelerde, emniyet müdürü, jandarma komutanı, ilgili kamu görevlileri, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile kaymakamların belirleyeceği ve toplantıya katılımında fayda bulunan kişiler veya kurum ve kuruluşların yöneticileri, muhtarlar ve vatandaşlarımızla düzenli olarak her ay ayrı bir yerde bir araya gelmeleri büyük önem arz etmektedir.

Ayrıca, şehit aileleri (asker, jandarma, polis, korucu, sivil ve 15 Temmuz sivil şehitleri dâhil) düzenli olarak ziyaret edilecek; eğitim alanında okul müdürleri, öğretmenler ve okul aile birliği yöneticileri ile düzenlenecek toplantılarda bir araya gelinecektir.

Bahse konu toplantıların, bizzat valilerimizin sorumluluğunda olmak üzere, gereken önem verilerek ve düzenli olarak yapılması, toplantıların sonunda düzenlenecek değerlendirme raporlarının ekteki örneğe uygun olarak Bakanlığımıza gönderilmesi ve bu konuda azami gayretin gösterilmesi hususunda,

Gereğini rica ederim.

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama adresine girerek (PyOFA6-6kioTa-KMNtML-NO643V-qvMjDSQK) kodunu yazınız.

İnönü Bulvarı No:4 06644 Bakanlıklar
Telefon No: (312)422 42 72 Faks No: (312)425 34 30
e-Posta: gnk.illeridaresi@icisleri.gov.tr İnternet Adresi: www.icisleri.gov.tr

Bilgi için Hasan Basri ÖZLEMİR
POLİS MEMURU
Telefon No:

Süleyman SOYLU
Bakan

EK: Değerlendirme Raporu Örneği

DAĞITIM :
81 İl Valisi Adına.

Resim 1: T.C. İçişleri Bakanlığı'nın 23635644-530-E.8154 sayılı, "Vatandaşla Buluşma" konulu genelgesi.

Bu genelgede görüleceği üzere bakanlık kendisinin taşra teşkilatı olan valilik ve kaymakamlıklardan düzenli olarak tertip edilmesini istediği toplantıları dört (4) ana başlıkta toplamıştır.

Bunlardan birincisi muhtar toplantıları olup, özellikle valilerden il merkezindeki ve ayrı ayrı ilçelerdeki tüm muhtarları toplamak suretiyle bir araya gelinmesi istenmiştir. Bu talimatın her yıl tüm muhtarları kapsayacak şekilde sürdürülmesi talimatlandırılmıştır.

Ekonomik toplantılar, yılda iki kez yapılması istenmektedir. Bu toplantıların amacı ekonomik ve endüstriyel kalkınmaya destek olmak olup, illerde bulunan ekonomik aktörler, iş adamları, esnaflar ve bunların temsil edildiği meslek kuruluşları ile oda ve borsaların temsilcileriyle buluşulması emredilmiştir.

Halk toplantıları, her ay yapılması istenmiş olup bu toplantıların illerde valilerce, ilçelerde de kaymakamlarca tüm köy ve mahallelerde yaşayan insanlarla buluşmak suretiyle yapılması istenmiştir. Uygulamada her il veya ilçede, kaymakamlar ve/veya valiler her ay en az bir (1) farklı köy/ mahalleye giderek orada yaşayan insanlarla buluşarak bu toplantıları icra etmektedir.

Son olarak güvenlik toplantıları, ilçelerde de kaymakamların başkanlığında ilçe emniyet müdürü ve ilçe jandarma komutanı ile, ilgili kişiler, sivil toplum örgütleri ve muhtarlar ile o yörenin vatandaşlarının katıldığı toplantılardır. Bu toplantıların da her ay farklı bir yerde o yerin ilgililerinin ve vatandaşlarının katılımıyla yapılması istenmektedir. Toplantının içeriği adından da anlaşılacağı üzere o bölgenin güvenlik ve asayiş durumundan oluşmaktadır.

3.5.3. Genelgenin Raporlanması

Genelgenin sonunda belirtildiği üzere yapılan toplantılarda elde edilen görüşler, fikirler, talep ve şikayetler gösterilen formata uygun bir şekilde bakanlığa gönderilecektir. Halk toplantıları ve güvenlik toplantılarının rapor örnekleri Resim 2 ve Resim 3'de ki gibidir.

DEĞERLENDİRME RAPORU

İli : Samsun

İlçesi : Asarcık

Toplantının Adı : Halk Toplantısı

Toplantının Tarihi : 28/02/2019

Toplantının Yeri : Arıcak Mahallesi

Toplantıda Görüşülen Konular : Mahalledeki fakir ve muhtaç vatandaşların tespit edilmesi, sokaklarda başta köpekler olmak üzere başıboş gezen hayvanlar ve hırsızlıklar, mahalle yollarının bakım-onarım çalışmaları, Asarcık-Tekkeköy Bağlantı yolu ile yol üzerinde bulunan köprülerin bakım onarımı, Kurslara katılımın sağlanması, altyapı hizmetleri, hastane hizmetleri, tarımsal işlemler, 31 Mart 2019 Pazar Günü yapılacak seçim, vatandaşların görüş ve önerileri

Toplantıda Alınan Kararlar : İlçedeki fakir ve muhtaç vatandaşların tespit edilmesi, ilgili kurumlara yönlendirilerek ihtiyaçlarının giderilmesi, Mahalle yollarının bakım-onarım çalışmaları konusunda Belediye Başkanlığınca gerekli çalışmalara devam edilmesi, mahalle halkının başta yol genişletme çalışmaları ile ilgili yetkililere her türlü desteği vermesi, devlet hastanesinde yeni açılan hizmetlerin vatandaşlarımızca bilinmesi, mahallede yaşanan içme suyu sorununun SASKİ tarafından giderilmesi, Samsun Valiliğinin "Emre Aykırı Davranış" konulu Genelgesi ile ilgili vatandaşlarımızın bilinçli davranması,

Kaymakamın Değerlendirmesi : Vatandaşlarımızla ayrı ayrı mahallelerde yapılan toplantılarda katılımcılar sorunları, görüş ve önerileri dile getirilmiş; taleplerin mevcut imkânlar doğrultusunda yerine getirileceği vatandaşlarımızla paylaşılmıştır. İlçenin coğrafi yapısından ve konumundan kaynaklı olarak ilçenin ekonomik yapısında, ulaşım imkânlarında, alt yapasında, eğitim düzeyinde vb. alanlarda pek çok eksikliğin bulunduğu, tarihi caminin restorasyon çalışmalarının tamamlandığı, çevre düzenlemesi ile ulaşımını sağlayan yolun bozuk olduğu, yolun yağışlı havalarda çamur içerisinde kaldığı ve yürünemez duruma geldiği; bu eksikliklerin giderilmesi için İlçedeki kurumlar dışında ayrıca Üst Makamlarca da gerekli destek ve yatırımların yapılması durumunda ilçenin kalkınacağı değerlendirilmiştir.

Fatih İZMİR
Kaymakam

Resim 2: Halk Toplantıları rapor örneği

DEĞERLENDİRME RAPORU

İli	:	Samsun
İlçesi	:	Asarcık
Toplantının Adı	:	Güvenlik Toplantısı
Toplantının Tarihi	:	28/02/2019
Toplantının Yeri	:	Arıcak Mahallesi
Katılımcılar	:	Kaymakam Fatih İZMİR, İlçe Belediye Meclis Üyeleri, İlçe Jandarma Komutanı, İlçe Yazı İşleri Müdürü, İlçe Müftüsü, İlçe SYDV Müdürü, İlçe Tarım ve Orman Müdür V., İlçe Milli Eğitim Müdürü, Toplum Sağlığı Merkezi Başkanı, Orman İşletme Şefliği Yetkilileri, Büyükşehir Asarcık Şube Müdürü, SASKİ Asarcık Şube Müdürü, Mahalle Muhtarı ve Mahalle Halkı
Toplantıda Görüşülen Konular	:	İlçenin güvenliği, hırsızlıklara karşı tedbirler, telefon dolandırıcılığı, havai fişekler, düğünlürde vb. etkinliklerde atılan silahlar, Samsun Valiliğinin "Emre Aykırı Davranış" konulu Genelgesi ile ilgili yapılacak çalışmalar ve ilgili kurumlar tarafından yapılacak işlemler, diğer güvenlik tedbirleri
Toplantıda Alınan Kararlar	:	İlçenin güvenliği kapsamında Kolluk Kuvvetlerince gerekli koordinasyon sağlanması ve güvenliği tehlikeye düşürecek konularında kolluk kuvvetlerinin bilgilendirilmesi, gençlerin ve çocukların yoğun olduğu yerlerde uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele kapsamında gerekli çalışmaların titizlikle yürütülmesi, Bayramlarda, düğünlerde, eğlence yerlerinde ateşli silah kullanılması durumunda kullananlar hakkında gerekli işlemlerin yapılması, Okul önlerinde vb. yerlerde gençlerce yakılmasının önlenmesi, havai fişek kullanımının yetkili kişilerce yapılması, telefon dolandırıcılığı, kablo, hayvan vb. hırsızlıklara karşı tedbirlerin alınması, Samsun Valiliğinin "Emre Aykırı Davranış" konulu Genelgesi ile ilgili vatandaşlarımızın bilinçli davranması
Kaymakamın Değerlendirmesi	:	Şu ana kadar İlçemizin genel güvenliği zaafa düşürecek herhangi bir olay yaşanmadığı; Jandarma ve Emniyet birimlerince her türlü tedbirlerin alındığı, yol kontrol ve arama çalışmalarının mevzuat hükümlerine göre yürütüldüğü, vatandaş memnuniyetinin en üst seviyede olduğu her türlü ihbar ve şikâyetlerin anında değerlendirildiği, konu hakkında ilgili mercilere bilgi verildiği anlaşılmış olup; İlçede güvenlik bakımından gerekli çalışmaların yapıldığı ve uygulamaların titizlikle devam etmesi değerlendirilmiştir.

Fatih İZMİR
Kaymakam

Resim 3: Güvenlik Toplantıları rapor örneği

SONUÇ

Demokrasinin -tanımında da yer aldığı üzere- en önemli unsuru halktır, toplumdur. Halkın isteklerinin ve düşüncelerinin dinlenmeyip dikkate alınmadığı bir sistemde demokrasi, hüviyetini kaybederek başka sistemlere benzemeye başlar.

Bunun yanında demokrasilerin olmazsa olmazı olan seçimlerde adaylar, eşit ve adil şartlarda yarıştıkları bir yarışa girer ve bu seçimler neticesinde halkın hür iradesiyle seçtiği kişi veya partiler iktidara gelir. Dolayısıyla seçmenin gözüne girmek adayların ana amaçlarındandır.

Yukarda sayılan nedenlerden ötürü günümüz demokrasilerinde iktidar amacını taşıyan kişiler veya partiler yönetme iddialarını göstermek ve yeniden seçilebilmek için seçmenlerini memnun etmek zorundadırlar. Etkili bir iletişimin birinci şartının iyi bir dinleyici olmak olduğunu hatırlayarak, adaylar hitap ettikleri kitleleri, insanları önce dinlemelidirler sonra da dinledikleri problem, istek ve şikayetleri veya alınacak kararları vatandaşlarla müzakere etmeli ve kararları da birlikte almalıdırlar. Bu durum orada yaşayan insanları mutlu ve tatmin ederek, yöneticilerin karar almasını kolaylaştıracak ve de müzakereci demokrasinin yerleşmesini sağlayacaktır.

Yapılan anketlerden de çıkarılan sonuçlara göre;

Samsun ili Asarcık ilçesinde yaşayan insanların çoğu, yapılan halk toplantılarının kamu kesimi tarafından ciddiye alındığını ve kamu yetkililerinin bu toplantılar için hazırlıklı geldiğini düşünmektedir (%72). Buradan çıkarılan sonuç; Asarcık ilçe sakinleri devlet kurumları tarafından ciddiye alındığını düşünmekte, kendilerine değer verildiğini hissetmektedir. Zira göstermelik ya da kağıt üzerinde yapılan toplantılarda toplantıya katılan bireyler kendilerinin dikkatle dinlenmediğini ve ciddiye alınmadığını düşünebilirler.

Bunun yanı sıra toplantıya katılanlar bu toplantıların çok önemli bir yenilik olmadığını, daha önce de buna benzer toplantıların yapıldığını savunmuştur (%42). Buradan da vatandaşla buluşma toplantılarının, katılan kişilere geçmişteki benzer uygulamalardan farklı görünmediği, bu toplantılara benzer toplantıların önceden de düzenlendiği sonucu çıkarılabilir.

Devlet kurumlarının vatandaşa yönelik yapmış olduğu etkinlikler, çalışmalar, uygulamalar vs. tüm vatandaşlarının anlayabileceği basitlik ve yalınlıkla olmalı, tartışma ve görüşmeler çok açık ve net yapılmalıdır. Aksi durumlarda toplantılar her kesime hitap edemeyecek ya da toplantıya katılanlar maksimum faydayı sağlayamayacaktır. Yapılan anketlerde görülmüştür ki toplantılara katılanların büyük çoğunluğu (%80,4) katıldıkları halk toplantılarının yapısına, içeriğine ve amaçlarına vakıftır. Bu da toplantıların vatandaşlara iyi anlatıldığını ve vatandaşların da bu toplantıları benimsediğini göstermektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi demokrasilerde, bireylerin kendileri temsil edebileceği birçok araç bulunmaktadır. Bunlardan biri de kuşkusuz halk toplantılarıdır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre toplantıya katılanların çoğunluğu (%61,7), bu toplantılarla birlikte kendilerini temsil etme fırsatı bulduklarını düşünmektedir. Bu veriye göre halk toplantılarının demokrasilerde aranan temsil fırsatlarından biri olmayı başardığı söylenebilir. Ayrıca toplantılara katılanların büyük çoğunluğu (%72) vatandaşla buluşma toplantılarına her hangi bir zorlama veya baskı olmadan katıldığını beyan etmiştir. Bu duruma göre gönüllülük esasına göre katılım başarıya ulaşmıştır denilebilir.

Yine demokrasi ve katılım kavramları açısından önemli olan ortak akıl ilkesi gereği, toplantılara katılanların çoğu (%69,2) görüşlerinin sorulduğunu ve bununla birlikte kararların ortaklaşa alındığını düşünmektedir. Bu durum demokratik düşünceye, çoğulculuğa ve ortak akla riayet edildiğini göstermektedir.

Toplantıların etkililiği ve işe yarayıp yaramadığı hususunda toplantıya katılanlar diğer konulara göre daha mesafeli yaklaşmıştır. Toplantıların etkili olduğunu düşünenlerin oranı yarıdan azdır (%47,7). Toplantıların yöre sorunlarına çözüm getirdiğini düşünenler biraz daha fazladır (%66,4). Buradan Asarcık ilçe sakinlerinin kamu otoritesine, devlet kurumlarına güvensizliği sonucu çıkarılabilir. Şöyle ki Türkiye'de yıllardan beri sürdürülen siyaset anlayışında "vaatler" hep ön planda olmuştur. Genel olarak vaat edilen şeylerin çoğu "sözde" kalmıştır. Toplantılara katılanların yaş ortalamalarına baktığımızda genç bireylerin azınlıkta, orta yaşlı ve yetişkin bireylerin ise çoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Bu da toplantıya katılan vatandaşların hayatları boyunca hem ulusal çapta, hem de yerel çapta birçok vaatle

karşılaştığı ancak çoğunun gerçekleşmediği ve "söz veren" politikacıların/ bürokratların sözlerinin vaat aşamasında kalması durumuna işaret ediyor olabilir. Dolayısıyla Asarcık ilçesinde yaşayan bireylerde de kamu yetkililerinin sözlerine güvensizlik devam etmektedir.

Günümüzde önem kazanan diğer bir kavram olan yönetişim bahsi, halk toplantılarına örnek teşkil etmektedir. Herhangi bir konuda, o konunun muhataplarını ve paydaşlarını aynı platformda toplayıp dinlemek ve alınacak kararlarda tüm kesimlerin payının olması bu toplantılar vasıtasıyla sağlanabilir.

Son yıllarda etkisini gösteren ve önemini arttıran katılım olgusu demokratik bir siyasal sistemin ayrılmaz bir parçasıdır. Bireylerin siyasal etkinliklere gönüllü olarak katılabilmesi, kendisine fikirlerini, düşüncelerini özgürce ifade etme fırsatlarının sunulması çok önemlidir.

Tavsiyeye değer olan öneriler;

T.C. İçişleri Bakanlığı'nın düzenlediği toplantılara vatandaşların yoğun katılımı sağlanmalıdır. Ancak bazı yerleşim yerlerinde büyükşehirlere yapılan yoğun göçlerden dolayı nüfus azdır. Bu da katılımın yüksek olmasını engellemektedir. Katılımın az olması, toplantıya katılanların motivasyonunu kırabilmekte, kamunun o yöreye hizmet üretme şevkini de azaltabilmektedir. Bu sebeple nüfusu az olan bölgelerde birleşik toplantılar düzenlenebilir. Yani nüfusu az olan bölgelerin toplantısı birlikte yapılarak kalabalık sağlanabilir.

İkinci husus, toplantılarda alınan kararların ciddi bir şekilde takibi sağlanmalıdır. Yapılan gözlemlere göre vatandaşla buluşma toplantılarında görüşülen konuların ve alınan kararların takibi konusunda tatmin edici bir mekanizma bulunmamaktadır. Maalesef, vatandaşlar kendi toplantılarında görüşülen konuları soracak yetkilileri bile bazen bulamamakta, ya da sorulan yetkili konuyu hatırlayamamaktadır. Bu sebeple bu toplantılarda görüşülen konular düzenli ve ciddi bir şekilde kayıt altına alınmalı, ayrıca bu konulara kayıt altına alan personele her vatandaş rahatlıkla ulaşabilmelidir.

Üçüncü husus, toplantılarda alınan kararların ilgili kurumlar nezdinde akıbetinin ne durumda olduğunun bilinmesi gereklidir. Takdir edilir ki toplantıları düzenleyen

valilikler ve kaymakamlıklar bir nevi koordinasyon görevi yürütmektedir. Toplantılarda görüşülen birçok konu farklı bakanlıkların, kuruluşların görev alanına girmektedir. Ancak görevi gereği valiler ve kaymakamlar vatandaşların taleplerini ilgili kurumlara –mümkünse- toplantı anında hazırda bulunan yetkililere, bu mümkün değilse toplantı dışında konunun muhatabı olan yetkililere bildirmek ve takibini yapmak durumundadır. Bu sağlandıktan sonra ulaşılan bilgilerin hızlı bir biçimde ilgili vatandaşa aktarılması elzemdir.

Dördüncü husus, bu toplantılarda tartışılan konularla ilgisi olan ve de eyleme geçmesi gereken kurum ve kuruluşların bu toplantıları ciddiye almasının sağlanması gereklidir. Eğer bu toplantılar sonucunda yetki alanına giren hususlarda harekete geçmeyen ya da işi ciddiye almayan kurumlar olursa toplantılar amacına ulaşamayacak, vatandaşlarda tatmin olmayacaktır. Bu sebeple gerekirse Türkiye'de icranın başı ve de tüm kurumların üstü konumunda olan Cumhurbaşkanlığından bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yayınlanarak bu konuda tüm kurumların dikkati çekilebilir.

Beşinci husus, bu toplantılar siyasi kaygılardan uzak ve popülist söylemlerden arınmış olmalıdır. Zira siyasi amaçların karıştığı toplantılar, muhalif görüşte olan bireylerin ilgi göstermeyip katılmaması sonucunu doğurarak, toplantıların çeşitliliğini, çoğulculuğunu ve tarafsızlığını baltalayabilir. İçişleri Bakanlığı da bu toplantıları devleti temsil eden ve tarafsız olup her hangi bir partiye mensup olmayan Mülki İdare Amirlerinin (vali- kaymakam) uhdesine vererek bu hususa işlerlik kazandırmak istemiştir.

Altıncı husus, anketlerden edinilen verilere göre toplantılara katılanların %81,3'ü erkek, %18,7'si ise kadındır. Geleneksel Türk toplumunun etkilerinin görüldüğü Asarcık ilçesinde kadınların farklı sebeplerle bu toplantıları katılamadığı gözlemlenmiştir. Bu durumda ilgili devlet kurumlarınca sadece kadınların katılabileceği ve o yörede yaşayan kadınların yüksek katılımının amaçlandığı "kadın buluşmaları" organize edilebilir. Böylece kadınların da kendilerini rahatlıkla ifade edebileceği ortamlar hazırlanmış olur.

Tüm öneri ve eleştirilere rağmen bu uygulama demokrasi ve katılım olgusu için önemli bir adım olup bu toplantıların kararlılıkla sürdürülmesi sağlanmalı ve tüm yetkililerce gereken önemin verilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

BAL, H. (1999). Kent Sosyolojisi. Ankara: Turhan Yayınevi.

BENNETT, R. (1989). *Territory and Administration,* Territory and Administration in Europe (Robert Bennett, Dü.), London: Pinter Publishers.

BARBER, B.R. (2003). *Strong Democracy: Participatory Politics for New Age.* (21.b). London: University of Caliniforia Press.

ÇADIRCI, M. (2007). *Tanzimat Sürecinde Türkiye - Ülke Yönetimi*. Ankara: İmge Yayınevi.

ÇAM, E. (1990). *Siyaset Bilimine Giriş.* İstanbul: Der Yayınları.

ÇUKURÇAYIR, M. A. (2005). *Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler*. Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I: Reform içinde, (H. Özgür & M. Kösecik, Dü.) (1.b). Ankara: Nobel Yayınları.

ÇUKURÇAYIR, M. A. (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi: Küreselleşme Sürecinde Yurttaş, Yönetim, Siyaset.* (2.b). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları

DAHL, R. A. (1982). *Dilemmas of Pluralist Democracy: Autonomy vs. Control,* New Haven: Yale University Press.

DALTON, R. J. (1988). *Citizen Politics In Western Democracies, Public Opinion and Politicial Parties In The United States, Great Britain, Germany and France.* Chatham/New Jersey: Chatham House Publishers.

DAVİSON, R. H. (2005). *Osmanlı Devleti'nde Reform*. (L. Boyacı & İ. Akyol, Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık.

DERDİMAN, R. C. (2006). *Anayasa Hukukunun Genel Esasları ve Türk Anayasa Düzeni*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları

DURSUN, D. (2006), Siyaset Bilimi, 3. Bası, İstanbul: Beta Yayınevi.

EJDER, Y. (1996). Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları.

EMREALP, S. (2005). *Yerel Gündem 21 Elkitabı*. İstanbul: IULA-EMME.

ERDEM, İ. (2011), *Yerel Siyaset ve Belediyecilik*, İstanbul: İlke Yayıncılık.

ERDOĞAN, E. (2001). *Türk Gençliği ve Siyasal Katılım Boyutları Bir Katılım Endeksi Denemesi.*

ERGUN, T. & BOZKURT Ö., (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, Ankara: TODAİE Yayın No:283.

EROĞUL C. (1999). *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı.* Ankara: İmge Yayınları.

ERTAN, B. (2003). *Demokrasi ve Yerel Yönetimler*, Review of Social, Economic & Business Studies, Vol.2.

ERYILMAZ, B. (2011). *Kamu Yönetimi*, Okutman Yayıncılık, Ankara.

FİNER, S.E. (1974). Comparative Goverment. Penguin Books. Harmondsworth.

FİNDLLEY, C. V. , (1994). *Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform*, (L. Boyacı & İ. Akyol, Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık.

GENÇ, F. N. & ÖZOĞUZ, B. & YILMAZ M. (2011). *Yönetişim Yaklaşımı ve Farklı Katılım Yöntemleri*. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Burfaş.

GÖZLER, K. (2009). İdare Hukuku Dersleri. (8.b.). Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

GÖZÜBÜYÜK, A. Ş. (2003). *Anayasa Hukuku*. (11.b). Ankara: Turhan Kitabevi.

GÖZÜBÜYÜK, A. Ş. (1967). *Türkiye'de Mahalli İdareler*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

GRUNOW, D. (1988). *Bürgernahe Verwaltung*. Frankurt/Newyork: Campus Verlag.

GÜLER, B. A. (2009). *Türkiye'nin Yönetimi-Yapı*. Ankara: İmge Kitabevi.

GÜLER, B. A. (1992). *Yerel Yönetimler, Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme Enstitüsü.

GÜNDAY, M. (2005). *İdare Hukuku (Ek: İl Özel İdareleri ve Belediyeler).* Ankara: İmaj Yayıncılık.

HEPER, M. (2006). *Türkiye'de Devlet Geleneği*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

HOLTON, R. J. (1999). *Kentler Kapitalizm ve Uygarlık*. (R. Keleş, Çev.) Ankara: İmge Yayınevi.

İBA, Ş. (2008). *Anayasa Hukuku ve Siyasal Kurumlar*. (2.b). Ankara: Turhan Kitabevi.

KADIOĞLU, A. (2008). *Vatandaşlık ve Siyasal Katılım*. (Prof. Dr. Ergun Özbudun'a Armağan İçinde, S. Yazıcı & K. Gözler & F. Keyman, Dü.). Ankara: Yetkin Yayınevi.

KALABALIK, H. (2005). *Yerel Yönetim Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

KALAYCIOĞLU, E. (1983). Karşılaştırmalı Siyasal Katılma. İstanbul: İÜ Siyasal Bilimler Fakültesi.

KELEŞ, R. , (1993). *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992).* İstanbul: IULA-EMME (Yerel Yönetim Dünyası) Yayını.

KELEŞ, R. , (1986). Yerinden Yönetim ve Siyaset. İstanbul: Cem Yayınevi.

KELEŞ, R. , (2014). Yerinden Yönetim ve Siyaset.(9.b). İstanbul: Cem Yayınevi.

KENNEDY, P. (1993). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri.* (B. Kaşanakçı, Çev.). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

KNEMEYER, F. L. (1995). *Bürgerbeteiligung und Kommunalpolitik.* München: Landsberg am Lech, Olzog Verlag.

NADAROĞLU, H. (2001). *Mahalli İdareler*. İstanbul: Beta Yayınları.

NALBANT, A. (1997). *Üniter Devlet - Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye,* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

NORMAN H. N. & VERBA S. & CONVERSE P. (1989*). Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy verme Davranışı*, (İ. Turan & T. Karamustafaoğulları, Çev). Ankara: S Yayınları.

OKUTAN A. (1995). *Türkiye'de Kentleşme ve Siyasal Yapı.* Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.

ONAR, S. S. (1966). *İdare Hukukunun Umumi Esasları*. Cilt: 2, (2.b.). İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

ORTAYLI, İ. (1985). *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*. İstanbul: Hil Yayınları.

ORTAYLI İ. (1979). *Türkiye İdare Tarihi*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü

ORTAYLI, İ. (1976). *Türkiye'de Taşra Yönetim ve Yöneticiliğinin Evrimi: Türkiye'de Mülki İdare Amirliği,* (K. Fişek, Dü.), Ankara: Türk İdareciler Derneği.

OUTHWAITE W. (2003) . *Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü* . (K.Ünüvar & T. Bora, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

ÖKMEN, M. ve PARLAK, B. (2013), *Kuram ve Uygulamada, Yerel Yönetimler, Kavramlar, Yaklaşımlar, Yapılar ve Mevzuat*, 3. Baskı, Ankara: Orion Kitapevi.

ÖZ, E. (1992). *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım.* (1.b). Ankara: Gündoğan Yayınları

ÖZBUDUN, E. (2016). *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları

ÖZBUDUN, E. (1976). *Social Change and Political Participation in Turkey.* New Jersey/USA: Princeton University Press

ÖZTEKİN, A. (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

PİRENE, H. (1982). *Ortaçağ Kentleri*. İstanbul: Dost Yayınevi.

SARIBAY, A. Y. (2000a). *Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji.* (1.b). İstanbul: Alfa Yayınları

SCHMİDT M. G. (2001), Demokrasi Kuramına Giriş, (Çev.: M. Emin Köktaş), Ankara: Vadi Yayınları

SEYYAR, A. & DEMİR, O. (2008). *Katılımcılık ve Kalkınma Ekseninde Yerel Sosyal Politikalar* (1.b.). İstanbul: Kam Yayınları.

SOBACI, M. Z. (2009). *İdari Reform ve Politika Transferi: Yeni Kamu İşletmeciliğinin Yayılışı (1.b).* Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

ŞENEL, A. (1982). *Siyasal Düşünceler Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayını.

ŞENGÜL, R. (2014), *Yerel Yönetimler*, 4. Basım, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

VERBA S. & NORMAN H. N. & JAC-ON K. (1978). *Participation and Political Equality: A Seven Nation Comparison*. (1.b). Cambridge/London: Cambridge University Press.

VOGEL, H. J. (1996). *Kundenorientierung und Bürgeraktivierung, Der Bürger als Prosument*. İn: Gunter Dehr/Thomas Bierman (Hrsg.). Kurswecksel Richtung Kunde,Frankurt am Main, Blickbuch Wirtschaft,

WEBER, M. (2003). *Şehir*. (M. Beylan Çev.). İstanbul: Bakış Yayınları.

YALÇINDAĞ, S. (1996). *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.

YAYLA, Y. (1982). *Anayasalarımızda Yönetim İlkeleri*. İstanbul: İÜSBF Yayınları.

YILMAZ, E. (1996). *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, Genişletilmiş 5. Baskı.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

AKINCI, A. (2011). Demokrasi ve Liberalizmin Zorunlu Birlikteliği. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi.* Cilt:7 sayı:1 Ss: 16.

AKSOY, A. (1996). İnternet ve Demokrasi. TDV, Diyalog Dergisi. Ankara: TDV Yayını.

ASLAN M. & KAYA G. (2004). 1980 Sonrası Türkiye'de Katılımda Sivil Toplum Kuruluşları. *Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* V(1) ss:213-223.

ÇAPAR, S. (2011). Osmanlı Taşra Yönetimin Evrimi. Ankara: *İdarecinin Sesi Dergisi*(145). Ss:36-40-145.

ÇUKURÇAYIR, M. A. & EROĞLU, H. T. & SAĞIR, H. (2012), ''Yerel Yönetişim, Katılım ve Kent Konseyleri'', *Yerel Politikalar Dergisi*, Sayı 1.

DEMİRCAN E. S. (2007). Yeni Ekonomik Düzende Küreselleşme Yerelleşme Bağlamında Belediyelerde Yeni Mali Yönetim Anlayışı, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,*(29), ss.135-159.

DURAN, H. (2005). Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı- Kütahya Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi S.B.E. Dergisi(13)* ss:131-152.

ERDOĞAN, M. (1990). Liberal Düşünce Geleneği, *Yeni Forum Dergisi*, c. 11. Ss:20-34.

GÖRÜN, M. (2006), ''Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya ve Ağrı İl Genel Meclis Üyeleri Üzerinde Bir Araştırma'', *Yönetim Bilimleri Dergisi, (4: 2)*, ss.159- 183.

GÜLER, M. (2011). Kentsel Haklar, Kapitalizm ve Katılım. Ankara: *AÜ SBF Dergisi(66)* sayı:1 ss:62,64.

KAYPAK, Ş. (2011), ''Katılımcı Yönetim Mekanizması Olarak Kent Konseyleri'', *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ed. Keskin, E. B.* 6-7 Mayıs, Bursa, ss.134-157.

KESKİN, N. E., (2007). Cumhuriyet Döneminde Toprağa Dayalı Örgütlenme: İl Yönetimi Sisteminin Kuruluşu, *Memleket Siyaset Yönetim*, (2/5). Ss:121.

KESTELLİOĞLU, G. (2011). Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği. KSU İİBF Dergisi(1) sayı:1 ss:127.

KIŞLALI, A. T. (1984). Eski Yunanda Demokrasi ve Demokratik Düşünce. Amme İdaresi Dergisi-17(1). 65,66.

KIZIL, Ç. (2008). Demokrasi Kuramları ve Devrimci Demokrasi. Yeniden Devrim(5). 107.

KÖŞGER Y. S. & HAKTANKAÇMAZ İ. (2011). Avrupa Konseyi Tarafından Yerel Yönetimler Alanında Hazırlanan Anlaşmalar, Ankara: İdarecinin Sesi Dergisi (Temmuz-Ağustos), Ss:51.

ÖNER, Ş. (2000). Kentsel Yönetime Katılımın Tarihsel Süreci. *Yerel Gündem*.(10). Ss:44-45-46.

ÖZCAN, Ü. (1989). Çağdaş Kentlerde Katılım ve Sivil Organizasyonlar. *Planlama Dergisi*. Ankara: Şehir Planlama Mimar ve Mühendisler Odası Yayını. (89/1). Ss:9-10.

ÖZGÖKÇELER, S. (2014)'', Yerel Kalkınmada Etkin Bir Kavram: ''Yerel Yönetişim'' (Bursa Kent Konseyi Örneği), *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt 16*, Sayı 1, ss.67-82.

ÖZŞEN, T. , (1987). Yerel Yönetimler ve Planlama. *Türk İdare Dergisi*. Sevinç Matbaası: Ankara.(377). Ss:119.

PARLAK, B. (2012).Yerel ve Ulusal Düzeyde Siyasete ve Yönetime Katılım Sorunsalının Analizi: Türkiye Örneği. Bilimsel Toplantıda Sunulan Bildiri. Bursa.

PEKTAŞ, E.K. & AKIN F. , (2010). Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Bir Kentli Hakkı Olarak 'Katılım Hakkı' ve Türkiye, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt.12, Sayı.2, Ss:35.

SANAL, R. (1998). Tarihi Gelişimi İçerisinde Türk Anayasalarında Genel Yönetimin Taşra Örgütüne İlişkin Düzenlemeler ve Yönetim Desenindeki Değişmeler. Atatürk Yolu Dergisi. Ankara: *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü*(6). Ss:22.

SİTEMBÖLÜKBAŞI, Şaban (2005). Liberal Demokrasinin Çıkmazlarına Çözüm Olarak Müzakereci Demokrasi. Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:10 Ss:148.

ŞİNİK, Bilal. (2007). Avrupa Birliği Yerel Yönetimler Ekseninde Örgütlenme Modelleri", İstanbul Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

TOPBAŞ, Hasan (2010). David Easton'un Siyasal Sistem Kuramı Bağlamında Siyasal Katılma: Erzurum Seçmeni Üzerinde Bir Araştırma. *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*(30) ss:81-111.

TÜRKKAN, Erdal (1987) "İktisadi Liberalizm, Sosyal Adalet ve Demokrasi". Ankara: *Yeni Forum Dergisi*, c.8. Ss:34.

USTA, S. & AKINCI, A. (2012). Müzakereci Demokrasilerde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü, Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi. Cilt:8 sayı:2 Ss: 87.

YENER Z. & ARAPKİRLİOĞLU K. (1996). Avrupa Kentsel Şartı, Ankara: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ss:8.

YILDIZ, A. (1999). Temsili Demokrasiden Doğrudan (Ortaklık) Demokrasiye Geçiş Sürecinde; Kamu Yönetiminde Açıklık ve Katılım Boyutuyla Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. Ankara: *Yerel Gündem Dergileri- Esen Matbaacılık*.(6). Ss:34.

YUMER, R. (1988). Hayekçi Liberalizmin Temel İlkesi. Ankara: *Yeni Forum Dergisi.(215) C.9. Ss:24.*

3. Elektronik Kaynaklar

ABELSON J. & FOREST P. G. & EYLES J. & SMITH P. & MARTIN E. & GAUVİN F.P. (2001). Deliberations about Deliberation: Issues in The Design and Evaulation of Public Consultation Processes. McMaster University Centre for Health Economics and Policy Analiysis Research Working Paper 01-04, http://www.citizenshandbook.org/compareparticipation.pdf (23.11.2018)

AKTAN C. C. (2000). Yeni Global Gerçekler, Tügiad Yayınları."Demokrasi Üzerine Öğütler 4-13, Kasım 4,2018 tarihinde http://www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/ozlu sozler/aktan-demokrasi.pdf adresinden alındı.

ÖZKAL SAYAN, İ. (2013), Türkiye'de İdari Sistem ve Örgütlenme, http://www.kas.de/wf/doc/kas_34517-1522-12-30.pdf?130529081937, Erişim Tarihi:28.02.2019.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf (28 Ocak 2019)

Birleşmiş Milletler Siyasi Ve Medeni Haklar Uluslar Arası Sözleşmesi https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0150.pdf (28 Ocak 2019)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Fatih İZMİR

Doğum Yeri ve Tarihi: Divriği/ 1987

E-Posta Adresi: fatihizmirbey@gmail.com

Eğitim Durumu:

Lise: 2001- Bahçelievler Bağlar Lisesi

Lisans: 2004- Trakya Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi

Yabancı Dil ve Seviyesi: İngilizce: YÖK-DİL: Sonuç/ Tarih: 66,250 / 09.07.2017

İş Deneyimi: 2010-… T.C. İçişleri Bakanlığı- Kaymakam